

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених

27 квітня 2023 року

Полтава
2023

ББК У012.4(4Ук)л0
УДК 330.5(477):339.9(063)
НЗ5

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу керівництва
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» заборонено

Редакційна колегія: Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професор; Бакало
Н.В., к.е.н., доцент; Безрукова Н.В., к.е.н., доцент; Буряк А.А., к.е.н, доцент;
Свічкарь В.А., к.е.н., доцент; Титаренко Л.М., к.е.н., доцент.

**Пріоритети розвитку міжнародної економічної діяльності країни в
умовах глобалізації:** Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, 27 квітня
2023 року. – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», 2023. – 140 с.

У збірнику матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-
конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених розкриваються
пріоритети розвитку міжнародної економічної діяльності країни в умовах
глобалізації.

Наукові дослідження авторів спрямовано на з'ясування теоретичних
і практичних проблем світової економіки та національних економік країн
світу, ролі інноваційно-інвестиційної складової в їх розвитку; визначення
шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств та розроблення
стратегій їх діяльності на зовнішніх ринках, використання сучасних
маркетингових технологій в міжнародному бізнесі.

Збірник розраховано на наукових працівників, аспірантів і студентів,
усіх, хто цікавиться сучасними економічними проблемами.

*Матеріали друкуються мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

**© Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Савченко Марина Василівна, Братчук Уляна Петрівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	10
<i>Дубіщев Віктор Петрович, Кузьменко Олександра Константинівна</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН	12
<i>Камінська Тетяна Михайлівна</i> АСИМЕТРІЯ ІНФОРМАЦІЇ НА РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ПОСЛУГ	14
<i>Шарий Григорій Іванович, Шарий Іван Григорович</i> СВІТОВІ СИСТЕМИ ІНВАЙРОНМЕНТАЛІЗМУ ТА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	16
<i>Арестов Іван Олександрович, Глук Олександр Юрійович</i> СПРИЯННЯ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА МІЖДЕРЖАВНОМУ РІВНІ	18
<i>Богдан Богдан Володимирович, Хурса Віктор Валерійович</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОДУКТІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	19
<i>Бура Ярослава Анатоліївна</i> УКРАЇНА І СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ	20
<i>Buriak Alona, Shyrmovska Tamara,</i> STRATEGIES FOR DIVERTING ATTENTION IN THE INTERNATIONAL SPACE	22
<i>Buriak Alona, Kasai Pavlo</i> SINGAPORE'S ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY	24
<i>Бут Марія Михайлівна</i> ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ, ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ	26
<i>Вовк Ольга Миколаївна</i> МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ	28

РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ	
Вовк Павло Петрович СТАНОВЛЕННЯ ІМПЕРАТИВІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙ	30
Гавриленко Богдана Тарасівна СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ	32
Галкіна Анастасія Сергіївна, Крутько Світлана Григорівна, Литвин Оксана Миколаївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	34
Гребеля Поліна Євгенівна ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ КРАЇН СВІТУ	36
Жовновата Ольга Олегівна РОЛЬ МВФ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З УКРАЇНОЮ	38
Знова Ярослава Іванівна, Ківшик Вікторія Анатоліївна ТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА	39
Каравасєв Антон Ігорович БІРЖОВИЙ РИНОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	41
Квятко Тетяна Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	43
Кобеляцька Аліна Сергіївна РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ З УКРАЇНОЮ	45
Козир Микола Андрійович ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ СУБ'ЄКТАМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	47
Коломісць Ксенія Олегівна СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	49

<i>Коробко Артем Ігорович</i> ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	51
<i>Кузьменко Олександра Костянтинівна</i> ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	53
<i>Купач Анастасія Ігорівна</i> РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ	55
<i>Ларіна Катерина Володимирівна</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ДИСКУРСУ БРЕНД-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ	57
<i>Левченко Ірина Василівна</i> ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА СВІТОВИЙ АГРОБІЗНЕС	59
<i>Матяш Єва Володимирівна, Пальчик Тетяна Анатоліївна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	61
<i>Moskalenko Daria, Padiy Valeriia</i> BELT AND ROAD INITIATIVE AND IT'S IMPACT ON GLOBAL TRADE	62
<i>Нікітенко Дмитро Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ ДЕРИВАТИВІВ	64
<i>Новак Марія Андріївна</i> УПРАВЛІННЯ ДИВІДЕНДНОЮ ПОЛІТИКОЮ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ	66
<i>Oreyemi Victoria, Kudryashova Diana, Kupach Anastasia,</i> THE ROLE OF INTERNATIONAL TRADE IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTRIES WITH EMERGING MARKETS	67
<i>Орленко Ростислав Володимирович</i> ПРОГНОЗИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ У 2023 РОЦІ	68
<i>Потлов Михайло Михайлович, Свічкарь Віталій Анатолійович</i> РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	70

Свічкарь Віталій Анатолійович, Потлов Антон Михайлович РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	72
Сербін Сергій Анатолійович, Олефір Ірина Геннадіївна, Белозьорова Діана Олександрівна ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	74
Смілянець Віталій Вікторович СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ	75
Титаренко Любов Михайлівна ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ	77

СЕКЦІЯ 2
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Вождаєнко Валентина Володимирівна ПОШУК НОВОЇ РОЛІ ТА МІСЦЯ В'ЇЗНОГО І ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПРОСТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ (ПОСТ)ВОЄННОЇ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНІ МАРШРУТИ, ШЛЯХИ, ВЗАЄМОВПЛИВИ, ПРОБЛЕМНІ ТОЧКИ	79
Роскладка Наталія Олександрівна МІСЦЕ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН СВІТУ	81
Білоусова Анастасія Юріївна, Віт Євген Сергійович ГЛОБАЛЬНИЙ РИНОК ЕКОТУРИЗМУ	83
Борисенко Катерина Олександрівна ТАТУ-ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ, МОТИВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ	85
Віт Євген Сергійович, Білоусова Анастасія Юріївна МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СЕРТИФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ЕКОТУРИЗМУ	86
Знахаренко Даяна Віталіївна КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ	88

<i>Исаєнко Вікторія Олександрівна</i> РОЗВИТОК «ТЕМНОГО» ТУРИЗМУ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	89
<i>Коптєва Тетяна Сергіївна</i> РЕКРЕАЦІЙНІ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВІ ЛАНДШАФТИ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ	90
<i>Корнюшенко Тетяна Сергіївна</i> СТАЛКІНГ-ТУРИЗМ	92
<i>Маховка Вікторія Михайлівна, Головатенко Оксана Віталіївна</i> ОРГАНІЗАЦІЯ МАРШРУТІВ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ	93
<i>Маховка Вікторія Михайлівна, Мильченко Марина Іванівна</i> ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ	94
<i>Бакало Надія Віталіївна, Овчарова Анастасія Віталіївна</i> СИСТЕМА ПРОЦЕСУ БРОНЮВАННЯ І РЕЗЕРВУВАННЯ МІСЦЬ У КАФЕ-ГОТЕЛЬ «777»	96
<i>Павленко Ольга Миколаївна</i> ОСВІТНІЙ ТУРИЗМ В ЧЕХІЇ	98
<i>Панченко Світлана Сергіївна</i> СТАЛИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	99
<i>Сеніта Анастасія</i> ГОТЕЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ФРАНЦІЇ	101
<i>Стародубцева Вероніка Ярославівна</i> ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	103
<i>Daryna Hrybelnyk, Bakalo Nadia</i> ACTIVITIES OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ENTERPRISES: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS	105
<i>Титаренко Любов Михайлівна, Куліш Марія Вікторівна, Степанова Стефанія Олегівна.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ВІДНОВЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ	106
<i>Хоменко Анастасія Вікторівна, Бакало Надія Віталіївна</i> ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	108

<i>Бакало Надія Віталіївна, Шрамко Катерина</i> ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	109
---	-----

СЕКЦІЯ 3
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ

<i>Чичкало-Кондрацька Ірина Борисівна</i> ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ВЕЛИКОБРИТАНІЄЮ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТИ	110
<i>Андріяш Анастасія Сергіївна, Проценко Кирило Геннадійович, Лозовицук Юлія Дмитрівна</i> ЕКСПОРТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ ДО КРАЇН ЄС	112
<i>Азад Шаджад Каламович, Асауленко Дмитро Олександрович</i> ДОПОМОГА КРАЇНАМ З РИНКАМИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИКИ ЄС	114
<i>Безрукова Наталія Валеріївна, Давидович Софія Сергіївна</i> ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРЕНДИ У СФЕРІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	115
<i>Голубицький Артем Віталійович, Геращенко Дмитро Ігорович, Богданова Анна Валеріївна</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЄС «ВІД ФЕРМИ ДО СТОЛУ»	117
<i>Alona Buriak, Potkalo Kateryna</i> PECULIARITIES OF DIPLOMATIC SPEAKING AS A VARIETY OF OFFICIAL-BUSINESS STYLE	118
<i>Buriak Alona</i> STRATEGIES OF ECONOMIC AGREEMENTS OF THE EUROPEAN UNION AND CHINA: THE IMPACT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR	120
<i>Васенко Альона Вікторівна</i> КРОС-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПАНІЯХ	122
<i>Газдик Надія Романівна, Кастирова Віра Афанасіївна</i> МОТИВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В	124

УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
<i>Голуб Іван Романович</i> ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	126
<i>Губаренко Олександр Анатолійович, Бровко Ілля Миколайович</i> МЕХАНІЗМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	128
<i>Календарь Наталія Володимирівна, Золотарьов Микита Олександрович</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	130
<i>Мозговий Владислав Володимирович, Наріжна Дарина Сергіївна, Шапаренко Данієлла Сергіївна</i> ПРАВИЛА ЄС ЩОДО ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	132
<i>Нестеренко Владислав Борисович</i> СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄВРОПІ	134
<i>Odynets Eva, Korshenko Vitaly, Tytenko Anastasia</i> DEVELOPMENT OF INNOVATIONS AND TECHNOLOGIES: ANALYSIS OF NEW TECHNOLOGIES AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY, ROLE OF INNOVATIONS IN CREATING NEW MARKETS AND BUSINESS MODELS	136
<i>Storozhuk Liliya, Pysanka Yaroslava, Olshevska Elizaveta</i> PECULIARITIES OF INTRODUCTION DIGITAL ECONOMY IN EU COUNTRIES	138

СЕКЦІЯ 1
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

УДК 336.113

Савченко Марина Василівна,
доктор економічних наук, професор
Братчук Уляна Петрівна,
здобувач PhD зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО
ВІДНОВЛЕННЯ

Повоєнне відновлення країни, інтеграція економіки у європейський простір та глобальні ланцюги створення вартості передбачає організацію безперервного процесу акумуляції, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між різними економічними агентами.

Україна має створити власну модель відновлення з використання кращих принципів відновлення країн після стихійних лих та військових конфліктів. Основні виклики відновлення України – це масштабність обсягів відновлення, наявність достатніх фінансових ресурсів (поза фокусом цього дослідження), пріоритезація цільового фінансування ініціатив, ефективність використання коштів. Запорукою цього є наявність розвиненої фінансової архітектури країни. Динаміка ступені розвиненості фінансової архітектури України за 2016-2022 рр. наведено у табл. 1

Таблиця 1 – Динаміка композитного індексу розвиненості фінансової архітектури країни за 2016-2022 рр.

Блоки оцінки	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Розвиненість банківської складової	0,394	0,342	0,481	0,709	0,694	0,661	0,452
Розвиненість небанківської складової	0,624	0,692	0,372	0,349	0,293	0,250	0,182
Розвиненість валютної складової	0,752	0,725	0,603	0,559	0,579	0,496	0,154
Розвиненість грошово-кредитної складової	0,455	0,454	0,481	0,382	0,506	0,471	0,258
Розвиненість складової фондового ринку	0,514	0,440	0,471	0,359	0,480	0,301	0,042
Розвиненість бюджетної складової	0,358	0,425	0,541	0,641	0,615	0,610	0,245
Композитний індекс розвиненості фінансової архітектури країни	0,516	0,513	0,492	0,500	0,528	0,465	0,222

Джерело: розраховано авторами за [1]

За даними таблиці 1 видно, що рівень розвиненості фінансової архітектури України за досліджений період був найвищим у 2020 р. і характеризувався як задовільний, що в основному зумовлено високими показниками субіндексів розвиненості функціонування валютної складової, банківської складової та бюджетної складової відповідно 0,579; 0,694 та 0,615.

Повномасштабна війна росії проти України призвела до глибокої кризи, що мала далекосяжні наслідки для фінансової архітектури України і світу. Все це відбилося на найнижчому рівні розвиненості фінансової архітектури України у 2022 р. – 0,222.

Проте, слід відмітити певні заходи щодо протистояння фінансової системи викликам війни:

- найвищий рівень розвиненості банківської складової у 0,452 забезпечений безперебійною роботою банків, збереженням їх ліквідності та продовженням кредитування;
- розвиненість валютної складової на рівні 0,154 пояснюється тимчасовою фіксацією обмінного курсу через запровадження жорстких обмежень на валютні операції та транскордонні потоки капіталу, збалансування валютного ринку НБУ завдяки значним інтервенціям з продажу іноземної валюти;
- розвиненість бюджетної складової на рівні 0,245 пояснюється високим дефіцитом бюджету, що частково покривався прямим викупом Національним банком ОВДП (з початку війни на 225 млрд грн) у Міністерства фінансів з перспективою переходу до ринкового залучення коштів;
- розвиненість складової фондового ринку на рівні 0,042 свідчить фактично про повну паралізацію фондового ринку країни;
- розвиненість грошово-кредитної складової на рівні 0,258 пояснюється емісією національної валюти на суму 225 млрд грн.

Отже, вразливість фінансової архітектури країни через війну вимагає від уряду нових рішень у контексті певних ризиків. Ключовим ризиком є затягування війни навіть у разі локалізації бойових дій.

Це визначатиме необхідність тривалої роботи фінансової системи в екстремальних умовах, загрожуватиме поглибленням її депресії та збільшуватиме потребу в допомозі від партнерів.

Список використаних джерел

1. Савченко М.В., Братчук У.П. Науково-методичний підхід оцінки розвиненості фінансової архітектури країни. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 4. С. 33-41. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/04/04.22._topic_-Maryna-V.-Savchenko-Ulyana-P.-Bratchuk-33-41.pdf

*Дубіщев Віктор Петрович,
доктор економічних наук, професор,
Кузьменко Олександра Константинівна,
кандидат економічних наук, доцент*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН

Правомірно передбачити взаємозв'язок форм валютних відносин і етапів глобалізації у процесі еволюції економічних відносин у світі. З метою розуміння заявленого взаємозв'язку припустимо, з авторської точки зору, еволюцію глобалізаційних процесів у світі.

Так, в III тисячолітті до н.е. були прокладені як морські так і сухопутні шляхи, якими здійснювався торгівельний обмін. Тоді склалися великі торговельні центри: Троя, Месопотамія, Вавилон, Єгипет, о.Крит та ін. У цей період були започатковані перші примітивні фінансові операції, а золото, срібло, мідь та олово використовувалися не лише як товари, а як грошовий еквівалент.

У V-IV ст. до н.е. бурхливо розвивалися грецька торгівля, центром якої була афінська гавань Пірей. Обсяг торгівлі тут сягав до двох тисяч талантів (1 талант дорівнював 25,9 кг. срібла). Водночас це сприяло зростанню товарного обороту й розвиткові початкових форм кредитних, банківських та валютних операцій.

Через наявність у Греції різноманітних грошових систем (кожен поліс намагався карбувати свою власну монету) треба було організувати обмін грошей. Фінансові операції здійснювали трапезити - торговельні посередники, які приймали гроші на збереження, видавали позики під проценти, вели особисті рахунки своїх клієнтів. Великі грошові операції вели також храми, зокрема в Афінах і Дельфах.

Тобто торгівлю правомірно визначити одним з факторів глобалізаційних процесів на основі інтеграції в термін з III тисячоліття до н.е. і до V-IV ст. до н.е.

Війни теж доцільно віднести до фактору впливу на глобалізаційні процеси у світі. Період V-IV ст. до н.е. характерний Персько-Грецькими війнами і походами на схід О.Македонського, посиленням глобалізаційних проявів на основі військової, господарської, наукової та культурної сфер, що аналогічно мусульманським завоюванням на півночі Африки і Іспанії з V ст. до 1492 р. - до завершення реконквісти.

Римська республіка та імперія до 476 року та її військово – економічний вплив на закономірний глобалізаційний процес навколо Середземного моря посилив товарно – грошові відносини з посиленням золота та срібла як міждержавної валюти Європейського континенту.

Мусульманський вплив та його особливості на світову глобалізацію та валютну визначеність у даній роботі не розглядаються, що має, переважно, інституційний зміст.

У Римський період силу набирала работорівля, що мала вплив на процес глобалізації та формування світової валюти.

Судьбоносним для людства та глобалізації стали великі географічні відкриття Васко да Гама, Х. Колумба, Ф. Могеллана та інших мореплавців, починаючи з кінця XV ст. та відповідного посилення золота, срібла як світової валюти і впливу на цей процес поширеної работорівлі. Раб, як предмет торгівлі, сам виступав світовою валютою.

Після великих географічних відкриттів глобалізаційна еволюція та еволюція світових валютних відносин визначалася впливом промислових революцій у Європі XVIII - XIX ст., реформ у Європі після наполеонівських війн (Віденський конгрес 1814 - 1815 р.).

Еволюційно процес становлення глобалізаційної форми існування світу та формування його фінансових систем і світової валюти продовжувався до Паризької конференції 1867 року. Паризька валютна система мала прямий і побічний зв'язок з глобалізаційними процесами. Так, кінець XIX ст. являє собою початок ери монополій та подальшого формування ТНК, як нового фактора глобалізації і переходом до золотомонетної валютної системи, при якій золото було визнане як єдина форма світових грошей.

Трансформація світових валютних систем на основі принципів Генуезької конференції 1922 року та Бреттон – Вудської конференції 1944 року посилила роль долара як світової валюти у формі золото-доларового стандарту. 15 серпня 1971 року президент США Річард Ніксон оголосив, що США більше не буде конвертувати долари на золото за фіксованим курсом, що означало остаточну ліквідацію золотого стандарту. Після цього почалася ера товарного забезпечення долара, як світової валюти та забезпечення його вартості через регулювання його кількості і, як слід - вартості через дворівневу банківську систему.

На протязі 1971—1978 років Бреттон-Вудську систему змінила Ямайська валютна система, заснована на вільній торгівлі валютою та скасуванні золотого стандарту.

Передбачення нових наступних валютних систем у світі заслуговує на увагу з точки зору врахування закономірностей формування світових валютних відносин.

Список використаних джерел

1. Глобальна економіка / І.І. Вініченко, О.В. Гончаренко, С.В. Васильєв, К.М. Дідур. К.: ТОВ «ДКС центр», 2019. 234 с.
2. Колесников О., Бойко Д., Коковіхіна О. Історія грошей та фінансів. Київ : Центр навчальної літератури, 2017 – 140 с

*Камінська Тетяна Михайлівна,
доктор економічних наук, професорка
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(Україна)*

АСИМЕТРІЯ ІНФОРМАЦІЇ НА РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ПОСЛУГ

Як відомо, асиметрія інформації на будь-якому ринку означає таку ситуацію, за якої одні учасники контрактних ринкових відносин володіють більшою часткою інформації, ніж інші. Дисбаланс в інформації призводить до недосконалості і внутрішніх, і глобальних ринків та високих трансакційних витрат, які зазнає бізнес, що здійснює зокрема зовнішньоекономічну діяльність.

На ринку послуг асиметрія інформації навіть вища, ніж на ринку товарів. По-перше, оцінка якості споживачем послуги можлива тільки після її надання. Вона невідчутна, її неможливо торкнутися до покупки, порівняти з іншими пропозиціями, поміряти якість, оцінити наслідки споживання. По-друге, через віртуалізацію послуг тіньова економіка на цьому ринку більш поширена. Тобто вона обумовлена економічною природою послуг і в наш час посилюється із розвитком Інтернету. Тому є певні проблеми для прозорості ринку і статистичної оцінки послуг. По-третє, асиметрія інформації вища саме на ринках з високою концентрацією виробництва, що характерно для послуг природних та інших монополій.

На міжнародному ринку послуг існують додаткові причини асиметрії інформації. Це стосується, наприклад, ринку консалтингових послуг, який є дуже монополізованим – і за кількістю постачальників послуг, і за географічною ознакою. Найбільшими фірмами за обсягом наданих послуг консультування та їх часткою у світовому загальному у 2020 році, перед пандемією, була так звана «Велика четвірка», а саме «Deloitte» (47,6 %), «PricewaterhouseCoopers» (43,03%), «EY» (37,2 %), «KPMG» (29,22 %) [1].

Як наслідок, асиметрія інформації підвищується на цьому ринку, сприяє збільшенню цін і зменшенню доступу до нього клієнтів з більш бідних країн. У свою чергу, і в Україні декілька аудиторських компаній виконують понад 60 % продажів аудиторських та консалтингових послуг у загальному обсязі, що сприяє збільшенню цін та зменшенню конкурентоспроможності послуг на світовому ринку. Крім того, існує специфіка консультування, коли виявлення причинно-наслідкових зв'язків між певними діями консультантів та їх ефектом дуже ускладнено, стандартизація послуг практично відсутня, пролонговані консалтингові проекти схильні до накопичення результатів протягом тривалого часу.

На ринку туристичних послуг асиметрія інформації може виникати між постачальниками послуг (туристичних агентств, операторів, готелів, авіакомпаній), а також між ними і споживачами. Особливо це стосується подорожування до віддалених географічних територій, з іншим кліматом і сезонною специфікою. Найяскравішим прикладом асиметрії інформації є міжнародний медичний туризм, коли пацієнти зазнають обмеження прав на інформацію про зміст і якість лікування за кордоном. Вони здебільшого не мають медичної освіти, іноземні медичні послуги складно спів ставити, тому споживчий вибір обмежується.

Не зважаючи на те, що медичні послуги є диференційованими, що зазвичай породжує основу для монополістичної конкуренції на світовому ринку, на практиці, він стає все більше концентрованим.

Водночас лікар, приваблюючи закордонних пацієнтів, може свідомо не інформувати хворого про всі наслідки медичних процедур або додавати зайві. До того ж, існують значні кваліфікаційні вимоги до практикуючих лікарів і лікарень, що обмежує їх кількість у світі, також підвищуючи концентрацію медичного ринку. Протидією асиметрії інформації на ринку міжнародних медичних послуг є якісна діяльність страхових компаній і страховий захист пацієнтів. Але ж і страхові компанії можуть провокувати асиметрію інформації: вони зазвичай збільшують ціну медичного страхування, щоб відсікти малозаможних і хронічно хворих людей.

Чому розуміння асиметрії інформації на ринку міжнародних послуг важливе для України? Тривалий час структура нашого експорту не схожа на цей показник у розвинених країнах: переважає сировинна складова. Торговельний баланс товарами упродовж 2013-2022 років є пасивним. Водночас торговельний баланс послугами у 2018-2021 роках, які передували пандемії коронавірусу та військовій агресії з боку Росії, вже перетворився на активний. Наше завдання – за допомогою експорту послуг створити прогресивну структуру експорту України.

Це особливо важливо в умовах війни, коли значна частина промислових, аграрних та інших підприємств постраждали на Сході країни. Зменшення асиметрії інформації на ринку послуг залучає більше іноземних покупців, підвищує міжнародний попит на послуги з України, підвищує їх конкурентоспроможність. Розвиток ринку інформаційних послуг та загальна цифровізація економіки є додатковим чинником зниження асиметрії інформації на будь-якому ринку.

Список використаних джерел

1. Revenue of the Big Four accounting / audit firms worldwide in 2020. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/250479/big-four-accounting-firms-global-revenue/> (дата звернення: 17.04.2023).

*Шарий Григорій Іванович,
доктор економічних наук, професор
Шарий Іван Григорович,
здобувач*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

СВІТОВІ СИСТЕМИ ІНВАЙРОНМЕНТАЛІЗМУ ТА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В роботі описано авторське бачення еволюції економічних теорій в динаміці розвитку і їх історизму, економічні теорії сучасності, особливості інституціональної економічної системи та структурно-логічна схема інвайронментальної економіки.

Визначено обмеженість природних ресурсів та необхідність раціонального використання і ревіталізації територій, та окремих елементів біосферного комплексу, особливо, що постраждали в результаті військової агресії.

Зосереджена увага на значному геополітичному природно-ресурсному потенціалі України, та визначені шляхи його примноження з допомогою формування інвайронментальної інституціональної економіки інтегрованої в Європейський економічний і екологічно цілісний простір.

Визначені напрями формування інвайронментальної стійкості економіки і соціально-економічної системи, в цілому, так і по окремим природо-ресурсних складових.

Стійкість і економічна безпека країни, як поєднання зовнішньо-економічних, так і внутрішньо-економічних чинників полягає в синергії розвитку інвестиційних, інноваційних, інвайронментальних, інституційних чинників та посилення геополітичних інтеграційних процесів України в систему не тільки екологічної, а і військової безпеки світу.

Особлива цінність окремих економічних теорій, економічних шкіл, аналізу в економіці, визначена тим, що різні народи і країни проживають в різному економічному сьогоденні, тобто їхнє економічне життя проходить в різних економічних часових періодах, але екологічне життя проходить в екологічному сьогоденні. Особливо стосовно обмеженості земельного ресурсу.

Євроколія на залізничному транспорті, спеціальні суховантажі для проходження по Дунаю, овочеві коридори в Європу, і десятки інших викликів міжнародного економічного партнерства вимагають відповідного

розвитку, підготовки фахівців, та розбудови логістики, переробної промисловості, транспорту.

Розбудова України повинна опиратись на:

- інвайронментальні принципи, інвайронментальну соціологію і слідувати екоетичним нормам;
- вихід економіки з економічного підпілля і детінізація економіки;
- ліквідація корупції в державних інститутах влади і на рівні ментальнісно-соціальних відносин;
- у складі: Євроінтеграційних стратегій, Єврокоридорів, Євроінституційних Генеральної схеми, Європейського економічного союзу, митного та правового, військова інтеграція, формування мілітарної стійкості та еколого-економічного безпекового середовища;
- демографічний розвиток;
- реформа адміністративно-територіальна (ліквідація областей і районів, та створення країв і громад економічно самодостатніх і раціональних по устрою);
- децентралізація і централізація, сила країв у самостійності, а держави в монолітній єдності.

Список використаних джерел

1. Арістотель: традиція, адаптація, переклад / Упорядник О.Палич. Київ : Дух і літера, 2017. 184 с.
2. Мешко І.М. Історія економічних вчень: Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки : Навч. посібн. – Київ: Вища шк. 1994. 175 с.
3. Элов Д.А. Хашимов П.З. Сущность и принципы региональной экономики на современном этапе. Общественные науки, Ташкент: Национальный университет Узбекистана им. М.Улугбека. 2017. №1-2 (34). С. 45-47.
4. Ross Ian Simpson. The Life of Adam Smith. Oxford University Press, 2010.
5. Мальтус, Томас Роберт: Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.
6. Рикардо Д. Твори. Т.1 – 4., 1955. С. 30.
7. Вернадський В.І. Хімічна будова біосфери землі та її оточення / НАН України. Вибрані наукові праці академіка В.І.Вернадського. Т. 3. К., 2012. 507 с.
8. Кене Ф. Обрані економічні добутки / Ф.Кене. 1990. 590 с.

*Арестов Іван Олександрович,
Глук Олександр Юрійович
магістранти*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

СПРИЯННЯ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА МІЖДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Головний мотив, що спонукає національні уряди брати участь в регіональних торговельних угодах (РТУ), заключається в забезпеченні своїм ТНК умов для швидкої і ритмічної транскордонної поставки напівфабрикатів, вузлів і деталей в рамках торгівлі в середині фірми, переміщення товарів в ланцюжках доданої вартості, максимальне зниження або повне усунення тарифних і нетарифних бар'єрів на перспективних для них зовнішніх ринках, що дало б компаніям можливість зменшення торгових витрат.

Станом на початок 2021 р. учасниками регіональних торгових угод були всі без винятку члени багатосторонньої торговельної системи. Число таких угод, нотифікованих в СОТ, досягло 669, з них 455 вступили в силу, а 284 реально діяли [1]. В принципі, РТУ переслідують ту ж мету, що і СОТ, - лібералізацію міжнародного обміну товарами і послугами в інтересах прискорення економічного розвитку. Однак СОТ забезпечує тільки такий рівень лібералізації, на який готові йти всі 164 її члена, а РТУ - максимально можливий для конкретного і обмеженого складу учасників.

Найбільший вплив на процес розповсюдження розроблених поза майданчиком СОТ регулятивних новацій надаватимуть мегарегіональні торгові угоди (МРТУ), в яких встановлюються нові правила не тільки в сферах, що відносяться до компетенції СОТ (угоди СОТ +), але і в тих пов'язаних з торгівлею сферах, які угодами СОТ не охоплюються (угоди СОТ-Х). До числа таких угод відноситься в першу чергу Всеосяжне і прогресивне транстихоокеанське партнерство, підписане на початку березня 2018 р. 11 країнами, які брали участь у формуванні транстихоокеанського партнерства (ТТП) в складі 12 країн. Угоду про ТТП підписали Австралія, Бруней, В'єтнам, Канада, Малайзія, Мексика, Нова Зеландія, Перу, Сінгапур, США, Чилі і Японія. Після виходу США з ТТП, яке більшістю експертів було визнано еталоном торгових угод нового типу, решта учасників визнали за необхідне зберігати його в модифікованому вигляді з урахуванням особливостей переговорних позицій сторін в ході вироблення положень, зафіксованих в остаточній редакції документа.

Список використаних джерел

1. World Tariff Profiles 2021. WTO, ITC, UNCTAD. Available at:
https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/tariff_profiles_e.htm

УДК 330

Богдан Богдан Володимирович, Хурса Віктор Валерійович
магістранти

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГУ

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОДУКТІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Сучасна глобальна економіка значною мірою рухається завдяки технологічним інноваціям. Сьогодні актуальним є пошук способів зміни маркетингу у високотехнологічному середовищі, де важко отримати ринкову інформацію. Наприклад, досягнення технологій мікрочіпів знаходять застосування у широкому діапазоні галузей, що виходять за рамки традиційних комп'ютерних програм. Біотехнологія розрослася і породжує нововведення не лише в медичних цілях, а й у прибиранні сміття та біології посівів.

Невизначеність ринку виникає, в першу чергу, через страх та сумніви споживачів щодо того, які потреби або проблеми буде вирішувати нова технологія, та наскільки вона відповідатиме цим потребам. Занепокоєння цими факторами означає, що клієнти можуть відкласти прийняття нової інновації, вимагати високого рівня освіти та інформації про неї, а також потребуватимуть додаткових заходів, щоб підкріпити бажання здійснити покупку. Також потреби споживачів можуть швидко змінюватися, і особливо непередбачувано у високотехнологічних умовах. Стурбованість споживачів підсилюється відсутністю чіткого стандарту для сучасних інновацій на ринку. Питання про те, яким буде домінуючий дизайн у майбутньому, заважатимуть прийняттю споживачів, оскільки вони затримують покупку, щоб мінімізувати шанси зробити “неправильний” вибір. Тому існує невизначеність як серед споживачів, так і серед виробників щодо того, як швидко розповсюджуватиметься інновація. Наприклад, через 10 років після їх введення лише 20% домогосподарств США придбали кольоровий телевізор.

Розглядаючи проблеми маркетингу у галузях високих технологій, відмітимо, що через конкуренцію та технологічну нестабільність на ринках високих технологій стадія зрілості життєвого циклу товару, як правило, є досить короткою. Отже, життєво важливо, щоб високотехнологічні фірми бездоганно виконували основні маркетингові принципи. Наприклад, вибір сприйнятливої цільової ринку, можливість чітко повідомляти про переваги, які пропонує інновація щодо інших рішень, наявність ефективного каналу розподілу та використання надійних навичок побудови відносин, не можуть бути проігноровані маркетингологами в сфері високих технологій. У той же час існують певні маркетингові стратегії та тактики, які особливо помітні в контексті високотехнологічного маркетингу.

*Бура Ярослава Анатоліївна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

УКРАЇНА І СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ

Світова організація торгівлі (СОТ) – міжнародна організація, що опікується глобальними правилами торгівлі між країнами з метою забезпечення її максимальної легкості, передбачуваності і вільності. На сьогодні повноправними учасниками СОТ є 164 країни, зокрема й Україна. На них припадає понад 98 % світової торгівлі [1].

5 лютого 2008 р. на засіданні Генеральної Ради Світової організації торгівлі прийнято рішення про приєднання України до Марракеської угоди про заснування СОТ. Того ж дня тодішній Президент України Віктор Ющенко та керівники СОТ підписали угоду про вступ України до організації. У Верховній Раді було 5 місяців для ратифікації цієї угоди [2]. У цей же день було оприлюднено прес-реліз СОТ стосовно зобов'язань України. 10 квітня 2008 року Верховна Рада ратифікувала протокол про вступ України до Світової організації торгівлі 411 голосами. 16 квітня МЗС України направило ноту генеральному секретареві СОТ, в якій повідомило керівництво СОТ про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї організації. Також було ухвалено постанову Кабінету Міністрів. 16 травня 2008 р. Україна стала 152-им офіційним членом СОТ.

Для України, частка експорту у ВВП якої становить близько 50 %, набуття членства в СОТ стало важливим чинником подальшої інтеграції України до світової економіки та забезпечення недискримінаційного та передбачуваного режиму для українських товарів і послуг на ринках членів СОТ.

Членство України в СОТ – це [3]:

- участь у формуванні нових правил торгівлі шляхом проведення багатосторонніх переговорів з метою максимального врахування інтересів вітчизняних виробників/експортерів товарів і постачальників послуг;
- покращення доступу українських товарів і послуг та їх постачальників до ринків кандидатів на вступ до СОТ за результатами багатосторонніх і двосторонніх переговорів;
- доступ до наразі найефективнішої системи вирішення торговельних спорів; можливість порушення та вирішення торговельних занепокоєнь у рамках засідань органів СОТ;
- участь в оглядах торговельної політики членів СОТ та інформаційній системі СОТ, використання переваг системи завчасного обміну інформацією/нотифікування щодо змін у торговельних режимах членів СОТ;

- можливість укладення угод про вільну торгівлю з основними та перспективними торговельними партнерами (членство в СОТ було обов'язковою передумовою для започаткування переговорів з окремими партнерами);

- отримання статусу країни з ринковою економікою, що є важливим позитивним чинником під час проведення антидемпінгових розслідувань стосовно українських товарів.

Представники України беруть активну участь у роботі органів СОТ, що дозволяє порушувати проблемні питання під час засідань цих органів з метою відстоювання національних інтересів держави у торговельно-економічній сфері. Наразі багатосторонні переговори зосереджені на таких напрямках: сільське господарство, обмеження (скасування) субсидій у галузі рибальства, електронна комерція, дисципліни з внутрішнього регулювання у сфері послуг. Також Україна бере участь у багатосторонніх і двосторонніх переговорах щодо приєднання до СОТ нових членів.

Україна бере участь у багатосторонніх і двосторонніх переговорах щодо приєднання до СОТ нових членів.

Наразі Україна є членом 18 робочих груп щодо вступу до СОТ таких держав: Азербайджан, Алжир, Андорра, Багамські Острови, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Бутан, Іран, Ірак, Коморські Острови, Ліван, Лівія, Сан-Томе і Принсіпі, Сербія, Судан, Узбекистан, Екваторіальна Гвінея та Ефіопія.

Основні напрямки подальшої роботи в умовах членства України в СОТ:

- запровадження чіткої, взаємної й ефективної співпраці між урядом України та СОТ;
- забезпечення співробітництва з відповідними комітетами СОТ, участь в двосторонніх та багатосторонніх переговорах у рамках СОТ;
- забезпечення виконання зобов'язань України, взятих в рамках вступу до СОТ;
- ефективне застосування системи моніторингу для забезпечення відповідності правилам СОТ з метою запобігання можливим суперечкам з країнами – членами СОТ;
- реалізація заходів, спрямованих на інформування громадськості та підтримку бізнесу у використанні системи переваг від членства в СОТ;
- сприяння українським експортерам у покращенні інформованості щодо доступу на ринки країн – членів СОТ.

Список використаних джерел

1. Світова організація торгівлі. URL: <https://wikipedia.org>
2. Україна і СОТ URL: <https://export.gov.ua>
3. Інформація щодо співробітництва України з Світовою організацією торгівлі. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=306813d2-01e0-433e-aceb-0df8c6006032&title=sot>

UDC 339.92(075.8)

*Buriak Alona,
PhD (Economics), Associate Professor,
Department of International Economic Relations and Tourism,
Shyrmovska Tamara,
student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)*

STRATEGIES FOR DIVERTING ATTENTION IN THE INTERNATIONAL SPACE

In the world of international diplomacy, there are times when it is necessary to divert attention from sensitive issues or controversial topics. This may be done to prevent a diplomatic crisis, de-escalate tensions, or maintain positive relationships with other countries. Diplomats use a range of strategies to redirect the conversation away from contentious issues and towards more productive areas of discussion. In this article, we will explore five strategies for diverting attention in the international diplomatic space, including shifting the narrative, offering alternatives, creating distractions, using diplomacy as a tool, and focusing on common ground. Understanding these strategies is essential for diplomats who want to build strong relationships with their counterparts and achieve positive outcomes in their negotiations.

One strategy for diverting attention in the international diplomatic space is to shift the narrative. This involves changing the subject or framing the issue in a different way. Diplomats may do this by highlighting positive developments or emphasizing a different aspect of the situation.

For example, if a country is facing criticism for human rights violations, they may attempt to shift the narrative by highlighting their efforts to promote economic growth or social welfare.

Another way to shift the narrative is to use language that reframes the issue in a less contentious way. Diplomats may use euphemisms or more neutral language to describe sensitive issues. For example, instead of referring to an ongoing conflict as a “war”, they may use a less loaded term like “ongoing tensions” or “regional dispute”.

Strategy for diverting attention in the international diplomatic space is to offer alternatives. Diplomats may propose a compromise or a new initiative that shifts the focus away from contentious issues. This can be an effective way to redirect the conversation towards a more productive outcome. For example, if two countries are engaged in a dispute over a territory, a diplomat may propose a joint development project that would benefit both sides. This would shift the conversation away from the dispute itself and towards a more positive outcome that both sides can agree on.

Creating distractions is another strategy that diplomats may use to divert attention from sensitive issues. This can involve introducing a new topic or raising an unrelated issue to shift the focus away from the main issue. For example, if a country is facing criticism for their human rights record, they may introduce a new issue like climate change or economic development to shift the focus of the conversation.

While creating distractions can be effective in diverting attention, it can also be seen as disingenuous or manipulative. Diplomats must be careful not to appear to be avoiding the main issue or ignoring the concerns of their counterparts.

Diplomacy itself can be used as a tool to divert attention from sensitive issues. Diplomats may use diplomatic language or protocol to redirect the conversation away from controversial or sensitive topics.

This can involve using more formal language, or engaging in diplomatic rituals like exchanging gifts or making formal statements of respect. For example, if two countries are engaged in a heated debate, a diplomat may use a more formal tone to de-escalate tensions. This can help to redirect the conversation towards more productive areas of discussion.

Finally, diplomats may choose to focus on areas of agreement or shared interests to divert attention from contentious issues. This can involve highlighting shared goals or emphasizing the importance of cooperation and collaboration. For example, if two countries are engaged in a dispute over trade, a diplomat may highlight the benefits of free trade and the importance of economic cooperation. This can help to shift the conversation away from the specific dispute and towards a more positive, cooperative relationship between the two countries.

Symbolic gestures can also be a powerful tool for diverting attention. Diplomats can use symbolic actions or gestures to send a message and create a narrative that captures the public's attention. This can involve public displays of unity or solidarity, symbolic acts of goodwill, or gestures of conciliation.

In conclusion, diversionary tactics can be a useful tool for diplomats to manage crises and achieve their goals. However, they must be used carefully and strategically to avoid unintended consequences and negative outcomes. Diplomats must carefully analyze the situation and the potential consequences of their actions to ensure that their strategies are effective and lead to positive outcomes.

References

1. The official website of Diplo Foundation. Retrieved from: <https://www.diplomacy.edu/resource/diplomacy-as-an-instrument-of-good-governance>.

UDC 339.92(075.8)

Buriak Alona,
PhD (Economics), Associate Professor,
Department of International Economic Relations and Tourism,
Kasai Pavlo,
student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

SINGAPORE'S ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY

Singapore is a city-state in Southeast Asia that occupies several dozen islands and is separated from Malaysia by a narrow strait. The country could boast of almost nothing. At that time, Singapore had no mineral resources, no skilled and educated population, no army, no industry. There were even problems with quality drinking water, so it had to be exported. All Singapore had at that time was crime, total unemployment, and the threat of being swallowed up by its neighbors.

Everything began to change rapidly when Prime Minister Lee Kuan Yew came to power. He led the country from 1959 to 1990. He set an ambitious goal, which was to achieve perfection. However, this task of creating an “ideal” state required the presence of “ideal” citizens. Therefore, the development of high-tech production went hand in hand with the creation of a new unique people. At the time, Singapore was home to people with quite different languages, religions, and cultures, and the first step toward uniting them was the introduction of English, which later became one of the three official languages and was mandatory for every citizen. However, this reform was introduced gradually to avoid uprisings and discontent. It took 30 years to complete the entire process, after which education in Singapore's universities was completely translated from Chinese to English. At the same time, the goal was not to completely erase religious, cultural, and linguistic differences; on the contrary, the goal was to build a strong, united nation based on the traditions and centuries of wisdom of different peoples. The only problematic part of the population that worried Lee Kuan Yew because of its separateness from others and unwillingness to unite was the Muslim population. First of all, this unwillingness to unite with other peoples was caused by their religion, according to which Muslims could not afford certain things and live in society without restrictions. Therefore, Singapore's strategy is aimed at combating manifestations of Islam that clearly separate its representatives from other groups.

To create a viable nation, the emphasis was not on birth rates, but on immigration and the influx of highly skilled personnel from abroad, who were attracted on the best terms. Therefore, in the next few years, the government encouraged abortions or sterilization of women, and the ideology of “stop at

two” was introduced. This paid off, and the birth rate dropped significantly. However, the state still needed children, but they had to be intelligent.

Over time, it became clear that an intelligent and educated population was not enough for an ideal state; it had to be honest, and therefore corruption had to be eradicated. The methods of eradication were very radical, but they worked. Officials in Singapore are deprived of their property even if there is no direct evidence of bribery, but there are funds whose origin a person cannot explain. Thanks to this policy, the country is consistently ranked among the five least corrupt in the world. Along with corruption, crime, which was present in the form of triads, has been defeated. Due to the large number of citizens intimidated by criminals and afraid to testify in court, the rules were changed, and now three anonymous witnesses were enough to convict a member of a criminal group. Subsequently, there was no mafia left in the country.

The country’s economic prosperity was made possible by persistent investment attraction, with each potential investor being assigned a special official by the authorities whose main task was to persuade them to invest in production in the country. In addition, the country has simplified the procedure for starting a business and reduced taxes. A clear indicator and signal to potential investors was that the United States and the West were willing to invest in Singapore during the Cold War for geopolitical and economic reasons.

Today, Singapore specializes in oil refining, pharmaceuticals, computer equipment, and transportation. It is also worth highlighting how the country’s authorities created comfortable and inspiring conditions for ideal people by bringing the urban environment to the appropriate level. Parks, squares, cultural spaces, and perfect cleanliness of the streets appeared in the city. This issue was addressed even before the healthcare system was established and corruption was defeated. Nowadays, keeping the city clean and tidy is supported by strict laws, and failure to comply with them or violation of them entails various types of punishment. Starting with large fines, corporal punishment, and even imprisonment. The whole of Singapore is filled with cameras on every corner that monitor compliance with the rules. This program is called the “smart nation” and monitors everyone at all times.

The other side of these large-scale reforms is the immutability of the government, in regular elections held democratically, Lee Kuan Yew's party was elected and dominated the country for 12 years in a row. In his personal opinion, the constant change of power is harmful, because fearing the next election, politicians will postpone not so visible but important things that are usually done last.

All the methods of Singapore’s formation since the mid-20th century cannot be called democratic, but Singapore is an unusual country that requires an unusual approach that was built step by step based on the country’s realities of the time and its needs for such a tangible economic boost and development of the entire society at the same time.

*Бут Марія Михайлівна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ, ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ

Історія становлення глобальної економіки є складною та різноманітною. Вона обумовлюється низкою факторів, що сприяли розвитку економіки в окремих країнах та регіонах.

Перші прояви глобалізації економіки можна відслідкувати ще з давнини. Торгівля між країнами та регіонами була важливою складовою економічного розвитку. У середньовіччі, великі торговельні маршрути, такі як Шовковий шлях, сприяли обміну товарами між Азією та Європою. У XVI столітті з початком великих географічних відкриттів торгівля стала більш інтенсивною. Європейські країни почали займати колонії в Америці, Азії та Африці, що стимулювало торгівлю між континентами [1].

Протягом XVIII та XIX століть промислова революція в Європі та Північній Америці стала ключовим фактором в розвитку глобальної економіки. Нові технології та методи виробництва дозволили збільшити кількість товарів, що вироблялися, та знизити витрати на їх виробництво. Це призвело до зростання обсягів торгівлі та експорту товарів.

У другій половині XIX століття з'явилися нові технології транспорту та зв'язку, такі як трансатлантичний телеграф та паровий корабель, що зробило можливим швидкий та безперешкодний обмін інформацією та товарами між країнами та континентами. Це призвело до збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та збільшення конкуренції на світовому ринку.

У XX столітті стали розроблятися нові форми міжнародної торгівлі, такі як міжнародні корпорації та глобальні ланцюги постачання. Ці нові форми торгівлі дозволили підприємствам більш ефективно використовувати свої ресурси та збільшити свої обсяги виробництва. Зростання технологій та транспортних засобів дозволило компаніям збільшити свою глобальну присутність та здійснювати транснаціональні операції [1].

Однією з головних характеристик глобалізації є зростання інтеграції країн та континентів у світову економіку. Міжнародні торгівля та інвестиції забезпечують зростання обсягів виробництва, а також підвищення ефективності використання ресурсів та зниження витрат на виробництво. Глобальна конкуренція стимулює підприємства до розвитку технологій та підвищення якості продукції [2].

Однак, глобалізація також має негативні наслідки. Нерівномірний розвиток країн та континентів призводить до зростання економічних та соціальних нерівностей між ними. Багаті країни можуть використовувати свої економічні ресурси та технології, щоб отримати переваги на світовому ринку, тоді як бідні країни залишаються відсталими. Крім того, глобалізація може призвести до зниження рівня соціального захисту, оскільки підприємства стають більш мобільними та можуть переноситися в країни з менш жорсткою регуляторною політикою [3].

Важливо зазначити, що глобалізація також допомагає вирішувати ряд соціальних та екологічних проблем. Завдяки глобальному співробітництву країни можуть об'єднувати зусилля для боротьби з глобальними викликами, такими як зміна клімату, зниження біорізноманіття, боротьба з голодом та бідністю. Ініціативи, такі як Паризька угода про зміну клімату та Стійкість розвитку ООН, показують, що глобальні проблеми можуть бути вирішені за допомогою міжнародного співробітництва.

Крім того, глобалізація сприяє культурному обміну між різними країнами та континентами. Люди мають можливість вивчати інші культури, традиції та мови, що сприяє розвитку толерантності та взаєморозуміння між народами. Культурний обмін також може призвести до створення нових технологій та інновацій, оскільки різні культури можуть доповнювати одна одну та сприяти вирішенню різних проблем.

Отже, глобалізація є складним та багатограним явищем, яке має як позитивні, так і негативні наслідки для людей та країн. Однак, вона є необхідною для забезпечення зростання та розвитку світової економіки та міжнародного співробітництва. Важливо, щоб країни знаходили баланс між вільною торгівлею та захистом своїх економічних та соціальних інтересів, а також розвивалися в згоді з принципами сталого розвитку та захисту природних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Глобальна економіка / І.І. Вініченко, О.В. Гончаренко, С.В. Васильєв, К.М. Дідур. К.: ТОВ «ДКС центр», 2019. 234 с.
2. Глобальна економіка : навч. посібник / В.П. Решетило. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с.
3. Глобалізація // Енциклопедія сучасної України / І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022.

Вовк Ольга Миколаївна,

Заступниця декана, доктор економічних наук, доцент

Національний авіаційний університет (Україна)

**МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ**

Модернізація, як принциповий вектор при відбудові й гарант відновлення конкурентоспроможності економіки України в безпекових викликах, що спрямовуватиме суб'єкти господарювання на застосування інновацій, нарощування енергоефективності та економічних результатів, має безпосередній вплив на управління інноваційним розвитком та нарощування темпів інтелектуалізації та цифровізації сучасного суспільства. Сучасні виклики та диспропорції, загрози не лише світової економічної кризи та геополітичної перебудови, а й фізичні ризики окремим територіям й суспільно-політичним системам провокують пошуки нових технологій, прискорення адаптивних трансформацій, акцент управлінського впливу на збереження цілісності, стійкості та потенційної здатності до забезпечення сталого розвитку (рис.1)[1-3].

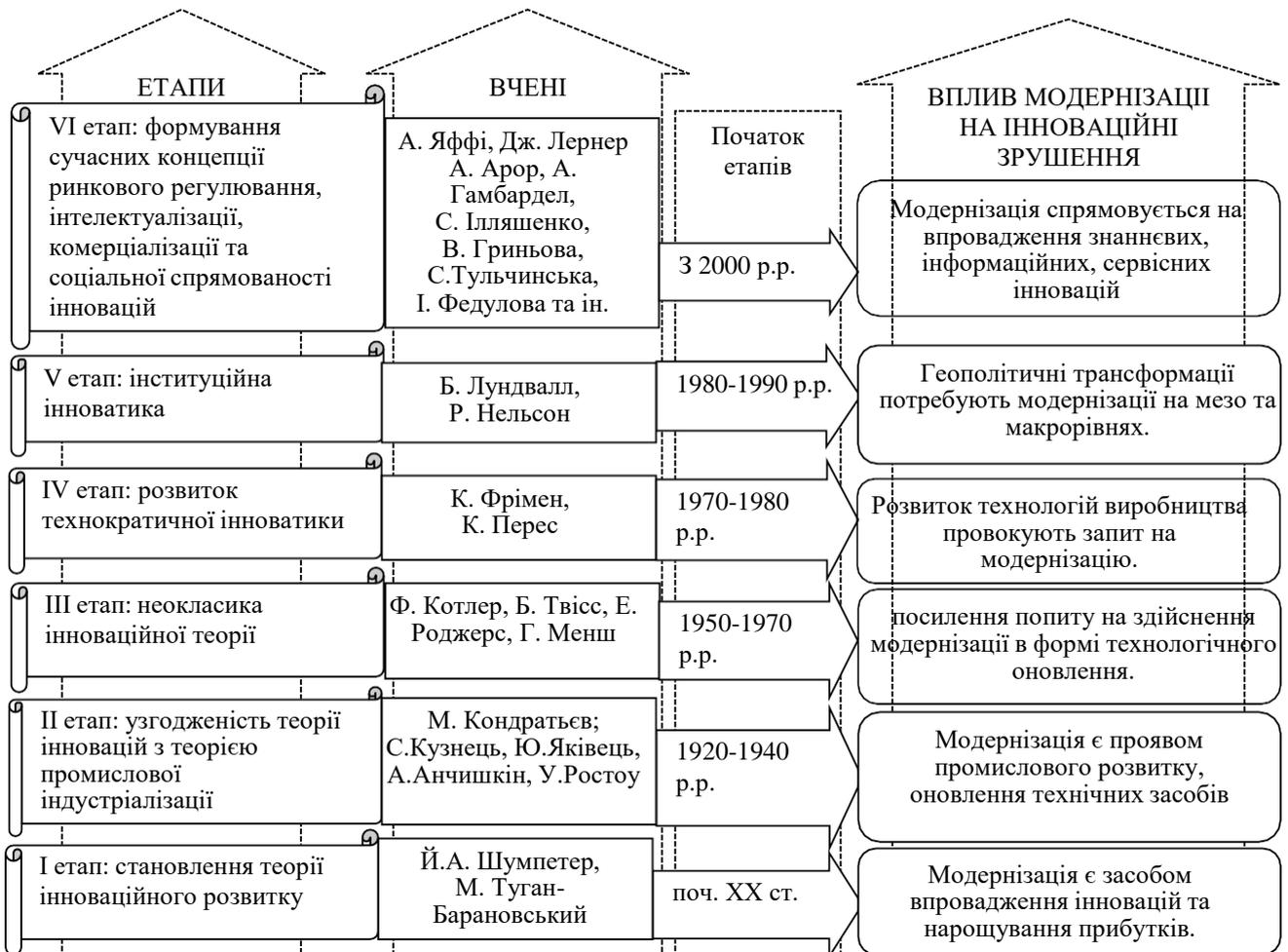

Рис.1. Історичні етапи трансформації інноваційної теорії та виокремлення місця модернізації в розвитку економічних досліджень

Інноваційно-когнітивна парадигма, як сучасний суспільний постулат формування інноваційного мислення, імплемтується через механізми організаційно-економічної підтримки модернізаційних принципів, інструментарій ефективного застосування методів регулювання й моделювання когнітивного сприйняття та формування споживчих цінностей. На сучасному етапі глобалізованих інноваційно-розвиткових процесів головними цілями модернізації економічних систем стає стійке нарощування інноваційності, результативності і конкурентоспроможності (рис. 2). Для реалізації модернізаційних принципів інноваційного розвитку необхідно створити умови у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємств, що забезпечили б ефективність реалізації системи інноваційних стратегій.

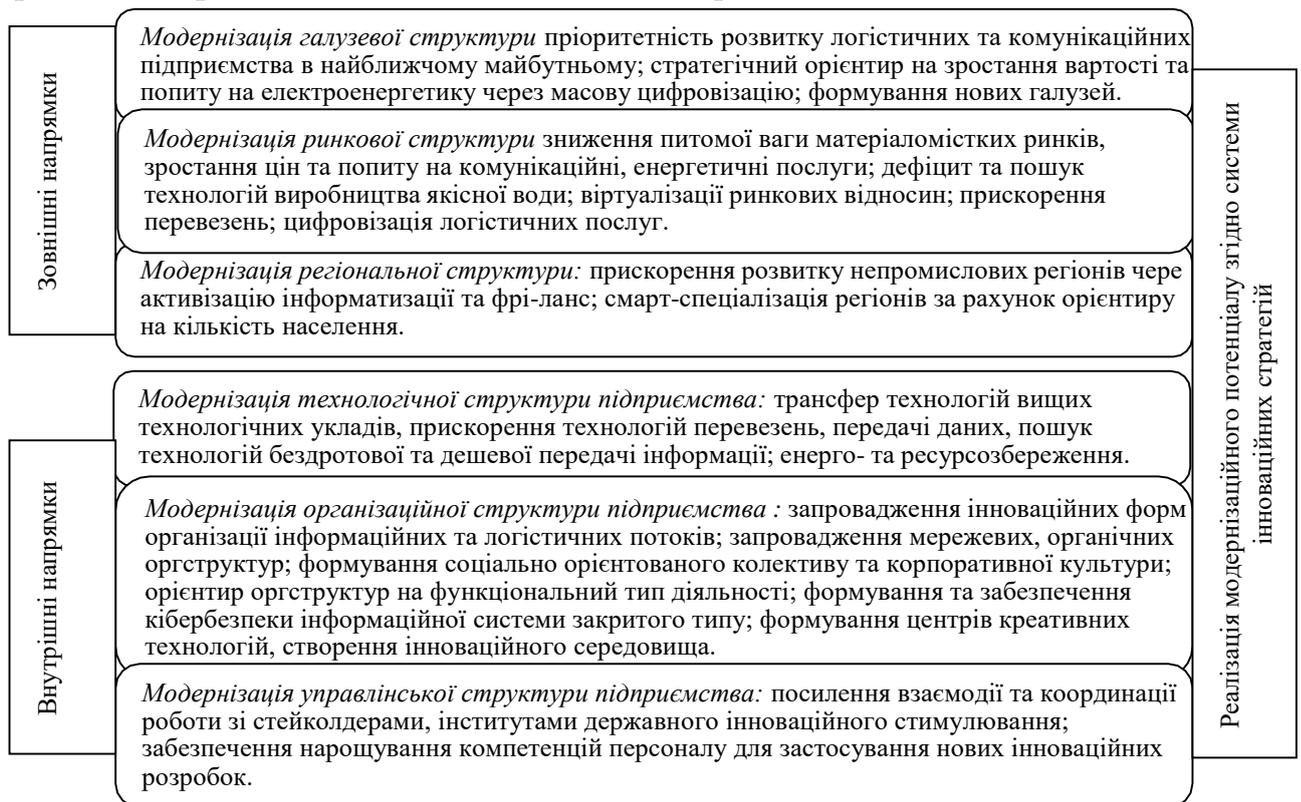

Рис. 2. Реалізація принципів модернізації підприємств при формуванні стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку

Як бачимо, в сучасних умовах функціонування підприємств інноваційний розвиток залежить від наявності та ефективності реалізації синергійної сукупності ресурсів та можливостей щодо доступності інновацій, вартості та спрямованості їх застосування. В цих процесах без наявного модернізаційного потенціалу реалізація інноваційного процесу на підприємстві неможлива.

Список використаних джерел

1. Попело О.В. Підприємницькі кластери як інноваційна домінанта модернізації економіки. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 95–105.
2. Тульчинська С.О. Перспективи та домінанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України. Херсон, ПП «Вишемирський В.С.», 2014. 210 с.
3. Вовк О.М. Детермінанти модернізації підприємств інфраструктурної сфери: теорія, методологія, практика. Київ, ФОП Маслаков, 2020. 480 с.

*Вовк Павло Петрович,
аспірант,*

Національний авіаційний університет (Україна)

СТАНОВЛЕННЯ ІМПЕРАТИВІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙ

Науковий поступ економічного розвитку формується історичними витками інноваційних процесів, глобалізаційними проявами інтелектуалізації суспільним сприйняттям нових технологій й відкриттів. В економічних дослідженнях теорії інноваційного розвитку економіки переважає підхід до пояснення трансформаційних змін, що заснований на дослідженні впливів соціально-промислового, індустріального розвитку. Більшість вчених базовою класифікацією імперативів економічного розвитку вважають видове різноманіття за ознакою сфер їх формування і застосування: політичні, наукові, безпекові, екологічні, культурні, соціально-економічні, інформаційні, тощо. На нашу думку, імперативи інноваційного розвитку – це концептуальні економічній нормативні засади регулювання динамічності й результативності інноваційної адаптації й інтелектуалізації через управління інноваційним потенціалом й інструментарій модернізаційної конвертації інтелекту, як елементу економічного капіталу, в технології управління інвестиційно-інноваційними процесами і техніко-технологічним оновленням підприємств (рис.1). Імперативи інноваційного розвитку необхідно системно досліджувати, моніторити та формалізувати у нормах і законах функціонування як зовнішнього так і внутрішнього середовища підприємств інжинірингової сфери. Вирішення поставлених завдань можливе при формуванні стратегічного мислення та засад стратегічного управління.

Отже, специфіка формування й імплементації імперативів модернізації залежить від особливостей галузевих або ринкових впливів. В умовах міжнародної інтеграції ринків та глобальної інтелектуалізації, інжинірингові послуги реалізуються з наступними інноваційними імперативами економічного розвитку: динамічність інноваційного розвитку, що в свою чергу провокує гнучкість бізнес-процесів та економічних систем; прискорення реалізації інноваційних проєктів за рахунок масовості інформатизації, логістики й комунікаційних технологій; скорочення термінів виконання є основою для зниження витрат та стійкість отриманих конкурентних переваг; орієнтир на запити споживачів; проєктний менеджмент базується та компетенціях управлінців; доступність міжнародного інтелектуального капіталу, що забезпечується сучасними технологіями комунікацій, освіти та міжнародною академічною мобільністю; – концентрація та захист інформації щодоінноваційних проєктів від етапів проєктування до ліквідації дозволяє інжиніринговим підприємствам охоплювати і технічні, і економічні, і інші фактори впливу на результативність надання послуг; зниження ризиків економічного характеру для споживачів інжинірингових послуг через компетенції, досвід інжинірингового підприємства, а також його підтримку й супровід через партнерські відносини з іншими споживачами.

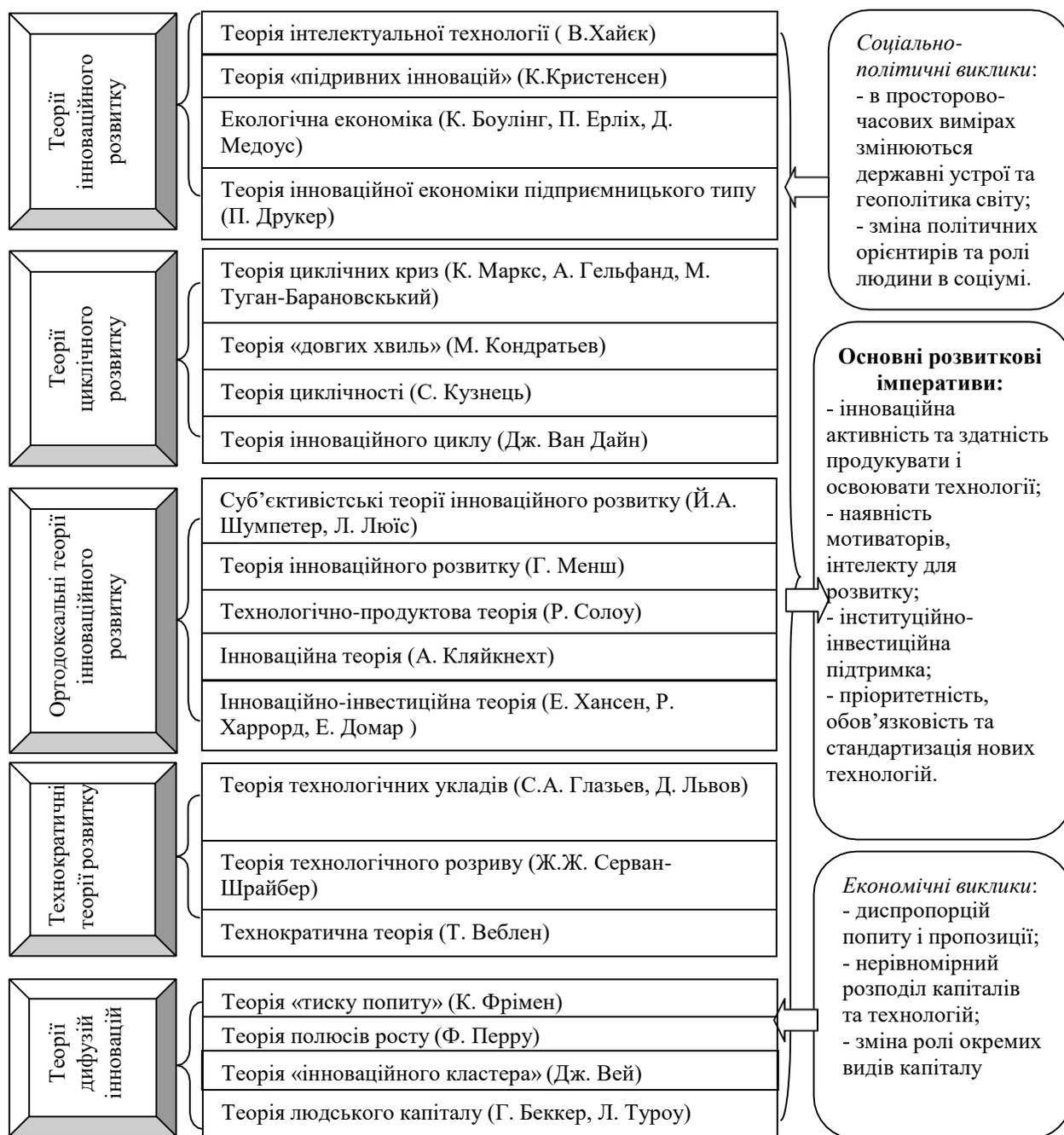

Рис.2. Формалізація імперативів у теоріях розвитку економічних систем.

Представлена роль імперативів у описаних теоріях ґрунтується на законодавчо-суспільному нормуванні сфери інжинірингових та інституціоналізмі розвиткових процесів.

Список використаних джерел

1. Тульчинська С. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України. Херсон, ПП «Вишемирський В.С.», 2014. 210 с.
2. Вовк О.М. Детермінанти модернізації підприємств інфраструктурної сфери: теорія, методологія, практика. Київ, ФОП Маслаков, 2020. 480 с.

Гавриленко Богдана Тарасівна,

здобувачка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

Міжнародна міграція робочої сили сьогодні охоплює весь світ. Вона є однією з об'єктивних підстав становлення цілісної світогосподарської системи. Водночас проблема вільної міграції є найнебезпечнішою для урядів як в політичному, так і в соціальному аспекті. Міжнародна міграція робочої сили викликається як чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни так і зовнішніми чинниками [1]. Традиційно в якості основної причини виділяють економічну причину міжнародної трудової міграції, пов'язану з масштабами, темпами та структурою накопичення капіталу.

За роки незалежності України в ній дуже активізувалися процеси трудової міграції. В середньому на строк від 1 місяця до 1 року за кордон виїжджають на заробітки близько 5 млн. чол. [2]. Вже деякий час виїзд відбувається не тільки з міст, а також із сільської місцевості, особливо прикордонних областей. Як правило, покидають свою домівку особи в найбільш працездатному віці – 30-40 років [3]. Це масштабний експорт праці, а в умовах військових дій на території України міграція робочої сили зросла ще в декілька разів.

Один з головних спонукальних мотивів міграції – вищий рівень заробітної плати в країнах прибуття. Мета міждержавного переміщення трудового потенціалу – прагнення до поліпшення матеріального стану. Вона залишається незмінною, як правило, в тривалій історичній перспективі. Щодо форм міграційних процесів, то вони змінюються залежно від багатьох обставин. Найзагальнішими є постійна і тимчасова форми міграції.

Залучення іноземної робочої сили призводить до зростання конкуренції на внутрішньому ринку праці до певної міри стимулює зростання продуктивності праці та ефективності виробництва в країні. Необхідно також зазначити, що економіка цілого ряду промислово розвинених держав була створена за рахунок масового залучення робочої сили ззовні. Практично стовідсотковий внесок у створення та розвиток економіки таких країн, як Канада, Австралія, Нова Зеландія, Ізраїль, зробили іммігранти. Ними зроблено значний внесок і в розвиток економіки США, ПАР, Аргентини та інших країн.

Міждержавна трудова міграція має чимало позитивних сторін: вона допомагає сім'ям мігрантів виживати у складний період переходу до ринкової економіки, майже вдвічі знижує рівень безробіття на українському ринку праці. Значна частина трудових мігрантів, перебуваючи за кордоном, підвищує свою кваліфікацію, освоює нові професії, сучасні технології і системи організації виробництва. Повернувшись додому, дехто з них поповнює прошарок підприємців та фахівців, чия праця відповідає світовим стандартам; їм легше влаштуватися на спільні підприємства..

Водночас неврегульованість практичних питань міждержавної трудової міграції спричинює соціальну незахищеність українських громадян, які працюють за кордоном; вони зазнають дискримінації з боку іноземних роботодавців щодо платні, умов, охорони праці тощо.

Складнощі полягають також у тому, що нелегальний статус українців за кордоном знижує ціну їхньої праці, створює умови для численних зловживань, формує у свідомості роботодавців країн прибуття уявлення про Україну як недемократичну, не правову державу. Водночас нелегальна трудова міграція не приносить доходів державі, не поповнює соціальні фонди, ускладнює взаєморозрахунки між державами з цього приводу.

Оскільки більшість громадян виїздить на роботу за кордон не на підставі відповідної візи, а за допомогою туристичних, гостьових віз чи запрошень, розбіжність між статистичними й оціночними даними переконливо засвідчує необхідність посилити увагу держави до цієї проблеми. Саме відсутністю такої уваги і користуються роботодавці за кордоном, запрошуючи висококласних спеціалістів використовуючи їхній величезний потенціал за мізерну винагороду.

Наразі офіційна інформація про дійсну кількість громадян України, які тимчасово перебувають за кордоном, про мету і підстави їхнього виїзду сьогодні відсутня; немає також достатньої законодавчої бази для захисту наших співгромадян за кордоном; не створено й адміністративних органів, які б забезпечили такий захист.

Список використаних джерел

1. Департамент ООН з економічних і соціальних питань, 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>.

2. Портал глобальних даних про міграцію. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019&m=1

3. Міжнародна міграція робочої сили [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://buklib.net/books/25044/>

УДК 339.8

*Галкіна Анастасія Сергіївна, Крутько Світлана Григорівна,
Литвин Оксана Миколаївна,
магістрантки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ПЕРСПЕКТИВИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Сучасна міжнародна економіка має всі показники глобального характеру. Глобалізація посприяла зростанню відкритості національних економік, обсягів світової торгівлі й інвестицій, появі загальносвітових стандартів виробництва, споживання, торгівлі, фінансів тощо. Як результат географічні та культурні дистанції між країнами дещо зменшилися. Ця особливість дає можливість міжнародним компаніям закріпитися в будь-якій з країн світу. Підприємства не тільки намагаються максимально реалізувати вітчизняну продукцію на міжнародному ринку, але й закупають велику кількість деталей і сировини за кордоном. У результаті економіки більшості країн стають взаємозалежними.

Маркетинг, як один з найвагоміших інструментів кожної компанії, почав підлаштовуватися під сучасні реалії та відходити від традиційних методів на користь інноваційних. У сучасних умовах маркетинг стає важливою ланкою у формуванні та підтримці конкурентоспроможності компанії. Маркетинг основою стратегічного управління, інтерес до маркетингу зростає, а сфера його застосування розширюється. Чим ефективнішим є маркетинг, тим важливішу роль він відіграє в бізнесі. [1]

Наразі на маркетингова діяльність, як і світова економіка, переживає багато випробувань від пандемії covid-19 та війни між Україною та Росією.

Глобалізація, зростання електронної комерції та останні економічні виклики значно розширили перелік маркетингових інструментів, які традиційно використовується для залучення споживачів, утримання їхньої уваги та підвищення продажів.

В майбутньому нас чекає все більша автоматизація більшості маркетингових процесів. З появою програм зі штучним інтелектом, який не заміняє людину, але може робити велику роботу, все частіше починає цінуватися креативність людини чи команди, яка працює над маркетингом. [2]

Сучасний маркетинг розвивається за умов коли ринкова економіка орієнтована більше на прибуток ніж на задоволення потреб людини, а ринкова економіка України має саме такі тенденції. Основні проблеми в розвитку маркетингу спричинені багатьма помилковими діями українських підприємців, а саме: асоціюванням маркетингу виключно з рекламою,

невиправданим застосуванням зарубіжних методів, безсистемним застосуванням окремих елементів маркетингу та відсутністю творчого підходу до своєї маркетингової діяльності [3].

Україна знаходиться в стані війни тому це безпосередньо впливає на економіку та маркетингову діяльність.

Перед маркетингом в ці часи залишаються ті ж самі задачі – просування, залучення та утримання користувачів компанії, зниження вимог до кількісних показників та орієнтир на утримання поточного числа клієнтів.

Щоб відповісти на виклики сьогодення, маркетинг повинен більше зосередитися на аналітиці та своєчасному реагуванні, а також змінити майже все, включаючи комунікаційні стратегії, продуктові портфелі, цінові стратегії, маркетингові бюджети та роботу з партнерами і підрядниками.

Також спостерігається більша згуртованість у бізнесі, з'являється низка партнерств та колаборацій. Це включає роботу з конкурентами, українськими митцями, знаменитостями, фондами та брендами для збору коштів, переказу грошей військовим, постачання товарів на ринок і створення нових продуктів, пристосованих до потреб військових і населення.[4]

Отже, розвиток глобальної економіки вимагає від українських компаній постійного розвитку та змін. При цьому їм потрібно задовольняти споживачів і отримувати прибуток.

Експерти вважають, що головною темою майбутнього є реконструкція. Вони також вказують на важливість інших тем, таких як ціна перемоги, наш психоемоційний стан, відмова від старих шаблонів, зміна настроїв та підтримка "свого українського". З огляду на зміни, що відбуваються в суспільстві, комунікація бренду має враховувати нові потреби та нові цільові аудиторії.

Список використаних джерел

1. Соколенко В.А., Поляк А.В. Сучасні тенденції розвитку маркетингу 2012. с. 165 – 173

2. Штучний інтелект в маркетингу: де його використовують та як впровадити його вже завтра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/shtuchnyy-intelekt-v-marketynhu-de-yoho-vykorystovuyut-ta-yak-vprovadyty-yoho-vzhe-zavtra/> (дата звернення 19.04.2023)

3. Овдієнко В.. Писаренко Н. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в Україні. 2020. с. 426-427

4. Тенденція в управлінні маркетинговими комунікаціями під час війни.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vrk.org.ua/news-events/2022/advertisers-research-2022.html> (дата звернення 19.04.2023)

УДК: 339.9

*Гребеля Поліна Євгенівна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ КРАЇН СВІТУ

Розробка та впровадження дієвої економічної політики держави надає країнам, особливо тим, що розвиваються, можливості підвищити загальний рівень життя населення, зменшити розрив в доходах різних слоїв населення. Стратегічне планування економічних заходів, які мають бути впроваджені створює умови для більш ефективного інтегрування держави в світове господарство. Глобалізація з одного боку уявляє собою платформу для розвитку економіки країни, а з іншого ставить держави перед необхідністю реформування та реструктуризації національних економік. Існує багато аспектів глобалізації, які суттєво впливають на недоторканість суверенітету держав учасниць. У той же час, такі заходи поглиблюють ефективність міжнародного економічного співробітництва.

Міжнародні організації уявляють собою повноцінних суб'єктів міжнародних відносин. Вони мають в своєму розпорядженні набір інструментів і методів впливу на держав-учасниць і світову спільноту, задля досягнення поставлених цілей. Незважаючи на те ще, кожна міжнародна організація є унікальною і функціонує в своїй сфері, яка не завжди напряму пов'язана з економікою, кожна з них впливає на економічну політику держав безпосередньо або опосередковано. Цей ефект посилюється неминучими наслідками поглиблення глобалізаційних тенденцій. На сьогодні кожна країна світу є учасницею міжнародних угод, меморандумів, конвенцій основною метою яких є створення та регулювання окремих галузей міжнародного співробітництва і, які в свою чергу виконують функцію координаторів міжнародного співробітництва.

Ключовим актором міжнародного співробітництва сучасності виступає Організація Об'єднаних Націй. Масштабність цієї структури формує базис її впливовості. Система ООН унікальна, до неї відносяться більше 30 пов'язаних організацій, при цьому спеціалізовані структури уявляють собою незалежні міжнародні організації. Головна мета ООН закріплена в ст.1 Статуту організації, вона наголошує, що ООН є центром узгодження дій націй в досягненні загальних цілей, які стосуються не тільки підтримання міжнародного миру та безпеки а і розвитку економічного, соціального, культурного та іншого співробітництва між націями, розвитку поваги до прав людини і основним свободам громадян [1].

Ключовим актором, який впливає на формування національної економічної політики держав світу є група спеціалізованих фінансових структур ООН, на яких зосереджено використання такого інструмента як кредитування, котрий дає поштовх розвитку економіки та водночас постає гачком для урядів, який підтримує їх прихильність до встановлених інституцією правил міжнародного співробітництва. Міжнародний Валютний Фонд, як спеціалізована установа ООН є одним з основних інструментів впливу на формування економічної політики держав учасниць. Завдання організації полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів і міжнародних розрахунків, яка дозволяє країнам (і їх громадянам) вести операції один з одним.

Структури групи Світового Банку також виступають активними впливовими гравцями формування та реалізації економічної політики на глобальному та регіональному рівнях. Ця інституція уявляє собою платформу для унікального співробітництва п'яти установ, які займаються розробкою сталих рішень завдань скорочення бідності і забезпечення загального добробуту. Світовий Банк співпрацює не тільки з урядами країн, а і з приватним сектором. За для цього, в структурі створені окремі організації зі спеціалізованими цілями. Так Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку і Міжнародна агенція з розвитку [4] співпрацюють з урядами країн, що розвиваються (МБРР) та з урядами найбідніших країн світу (МАР). Інструментами впливу на процес формування на реалізації економічної політики таких країн є: фінансування; надання рекомендацій з питань політики країни; надання технічної підтримки урядам; допомога країнам з середнім та низьким рівнем доходів. Інтересним інструментом впливу на формування економічної політики держав, постає співробітництво з приватним сектором.

Сформоване інституційне середовище уявляє собою одночасно і поле для проведення заходів налагодження партнерства між всіма суб'єктами міжнародних відносин, і в той же час ключовим орбітром цих відносин. При цьому, міжнародні організації, як суб'єкти міжнародних відносин і держави, які є учасниками міжнародних організацій, одночасно виступають як продуцентом, так і бенефіціаром економіко-правового середовища, яке вони утворюють.

Список використаних джерел

1. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/ru/sections/un-charter/chapteri/index.html>.
2. Офіційна система МВФ «Нагляд». URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Surveillance>.
3. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/who-weare/ibrd>.

*Жовнова Ольга Олегівна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

РОЛЬ МВФ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З УКРАЇНОЮ

Фінансова співпраця Україні МВФ за час співробітництва надавалася у трьох правових формах: Програмою системної трансформаційної позики (STF); за Програмою (SBA) для підтримки фінансування дефіциту платіжного балансу; за Програмою розширеного фінансування (EFF). Основним фінансовим органом валютного регулювання, що за час співробітництва з МВФ прийняв чисельну кількість нормативних актів є Національний банк України.

Основні напрями співпраці України та Національного банку з МВФ – співпраця за програмами підтримки платіжного балансу (stand-by та механізм розширеного фінансування), щорічні консультацій в межах статті IV Статей Угоди Міжнародного валютного фонду, технічна допомога, а також реалізація іншої діяльності в межах членства.

У червні 2021 року МВФ схвалив нову 18-ти місячну програму Stand-By Arrangement на суму близько 5 млрд дол. США, що спрямована на підтримку бюджету, а саме на подолання негативних наслідки COVID-19. Перший транш у розмірі 2,1 млрд дол. США Україна отримала 11 червня 2020 року. Другий транш у розмірі 500 млн спеціальних прав запозичень (близько 700 млн дол. США) Україна отримала 24 листопада 2021 року. Отримані кошти спрямовані на фінансування державного бюджету України [1]

Під час збройного нападу Росії на Україну держава звернулася до МВФ із проханням завершити діючу програму Stand-By Arrangement та виділити Україні екстрену фінансову допомогу в розмірі 1,4 мільярда доларів США через Інструмент прискореного фінансування (Rapid Financing Instrument, RFI). Виконавча рада МВФ 9 березня 2022 року ухвалила відповідне рішення., У квітні МВФ відкрив спеціальний адміністративний рахунок для України, який надає потенційним донорам безпечний інструмент для прямої фінансової допомоги Україні. Він призначений для того, щоби спрямовувати гранти і позики донорів на допомогу Україні – з метою утримання платіжного балансу, задоволення бюджетних потреб і стабілізації економіки [2].

Список використаних джерел

1. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>

2. У МВФ оцінили дії уряду України на початку війни. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3464731>

УДК 339.39

*Знова Ярослава Іванівна, Ківшик Вікторія Анатоліївна,
здобувачки,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

У квітні 2022 р. Єврокомісія подала на розгляд Ради міністрів Європейського Союзу (ЄС) та Європарламенту пакет пропозицій щодо тимчасової лібералізації торгівлі, який доповнює торгові поступки, що застосовуються до української продукції в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1].

Широкомасштабна військова агресія РФ проти України має глибокий негативний вплив на здатність українських підприємств здійснювати експортно-імпорتنі операції з іншими країнами світу, зокрема через повне або часткове знищення виробничих потужностей, а також через блокування логістичних маршрутів у Чорному морі. За таких складних умов Україна звернулася до Європейського Союзу із проханням максимально спростити торговельні умови з метою підтримки експортно- імпорتنих операцій та подальшого поглиблення торговельних відносин із ЄС.

Заходи, які запроваджуються Євросоюзом з метою максимального спрощення торговельних умов включають, зокрема полегшення сухопутної логістики, а також підвищення ступеня лібералізації ринку і запроваджуються у вигляді трьох наступних інструментів протягом одного календарного року:

1. Тимчасове призупинення дії усіх тарифів відповідно до розділу IV Угоди про створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі між ЄС та Україною. Це стосується трьох основних експортних категорій:

- промислової продукції (підлягає поступовому скасуванню тарифів до кінця 2022 р.);
- фруктів та овочів;
- сільськогосподарської продукції та переробленої сільськогосподарської продукції, що підпадає під тарифну квоту.

2. Тимчасове нестягнення антидемпінгових мит на імпорт з України (на дату набрання чинності Положення);

3. Тимчасове призупинення застосування загальних правил для імпорту щодо товарів, походженням із України [2].

Заходи з лібералізації торгівлі, передбачені пропозицією ЄС вживаються із дотриманням зобов'язань статті 2 Угоди про асоціацію, яка

закріплює як істотний елемент Угоди сприяння принципам суверенітету та територіальної цілісності, непорушності кордонів та незалежності. Варто констатувати, що заходи із лібералізації торгівлі залежатимуть від поваги до основних принципів, викладених у статті 2, включаючи ті, щопередбачають умову, за якої повага до демократичних принципів, прав людини та основних свобод і повага до принципу правління Законом є істотними елементами Угоди про створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі між ЄС та Україною.

Загалом, ці тимчасові та виняткові заходи сприятимуть підтримці та розвитку існуючих торговельних потоків з України до Європейського Союзу, що відповідає одній із головних цілей Угоди про асоціацію, яка має створити належні умови задля посилення економічних та торговельних відносин, що у свою чергу, призведуть до поступової інтеграції України на внутрішній ринок ЄС.

Рішення Євросоюзу з приводу лібералізації доступу вітчизняних товарів до європейського ринку сприятиме підтримці як українських товаровиробників, так й експортерів у складних умовах воєнного стану та перспективам нарощування експорту в післявоєнний період. Варто констатувати, що на обсяги українського експорту суттєво вплинуть наслідки широкомасштабної воєнної агресії РФ проти України та втрата значної частини промислового й сільськогосподарського потенціалу. Крім того, за умов тимчасового блокування морських портів одним з основних питань залишається налагодження альтернативних логістичних маршрутів, які зможуть забезпечити безперебійне постачання українського експорту. Рішення європейського уряду слугуватиме позитивним сигналом для інших держав та їх об'єднань, що підтримують суверенітет, територіальну цілісність та незалежність України, запровадити подібний режим торгівлі з Україною задля додаткової підтримки української економіки.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] / Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII // Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>.

2. Regulation of the European parliament and of the council on temporary trade liberalisation supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, an Ukraine, of the other part [Electronic resource] / Brussels, 27.04.2022. – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0195>.

*Караваєв Антон Ігорович,
магістрант*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

БІРЖОВИЙ РИНОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах стрімкого розвитку глобалізаційних процесів світової економіки відбуваються суттєві зміни елементів інфраструктури ринку загалом та модифікація біржової торгівлі в системі економічних відносин, зокрема. Адже, формування і розвиток інфраструктури ринку відбувається за умови гармонійної взаємодії всіх її структурних елементів, їх розвитку як системи. Сукупність та стійкість елементів системи забезпечують безперервне функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодії суб'єктів ринкової економіки, утворюючи єдину цілісну багаторівневу систему. Одним із основних елементів організаційно-маркетингової інфраструктури ринку є біржі, як найбільш досконала форма організації торгівлі. Світовий біржовий ринок протягом останніх десятиліть розростається по усіх регіонах світу. У загальній структурі світового біржового ринку домінуючим є біржовий фінансовий ринок. Світовий біржовий товарний ринок відзначається певною стабільністю та появою нових видів інструментів. Водночас діапазон вітчизняного біржового ринку як елемента інфраструктури ринкової економіки є незначним.

Нині прослідковується тенденція щодо об'єднання міжнародних бірж у світові торговельні майданчики із використанням сучасних технологій біржової торгівлі задля раціоналізації функціонування біржового ринку. Злиття біржових площадок «обнуляє» міжнаціональні кордони для учасників біржових торгів та сприяє загостренню конкурентності на світовому біржовому ринку, забезпечує швидкі зміни біржового механізму. Біржі перетворюються на всесвітні осередки укладання деривативів, формування прозорого ціноутворення, трансферту інвестиційного капіталу на інтерконтинентальному рівні [2]. Можливість використання різноманітних інструментів та методів біржового ринку дає можливість до залучення більшої кількості учасників економічних відносин, як суб'єктів господарювання так і трейдерів, інвестиційних компаній, фінансових установ.

У сучасних умовах міжнародний біржовий ринок – це ринок досить тісної конкуренції між біржовими об'єднаннями [2]. Одним із основних елементів організаційно-маркетингової інфраструктури ринку є біржі, як найбільш досконала форма організації торгівлі. Нормальне (звичайне)

функціонування біржі можливе лише в умовах ринкового середовища, самостійності підприємств різних форм власності й господарювання, наповнення ринку біржовими товарами, присутність значної кількості покупців, продавців та посередників, стабільності грошової системи та розвинутої інфраструктури.

Враховуючи особливості функціонування біржі, як елемента інфраструктури ринку, нині вона вбачається як взаємодія суб'єктів біржового ринку, які розмежовуються за характеристикою товару, учасниками торгу, їх місцем знаходження та технічних можливостей [2]. Сучасна біржа – це торгові точки, здатні обслуговувати учасників дистанційно за допомогою спеціальних програм і робочих терміналів. Отже, біржа – це платформа взаємодії покупців та продавців для укладання контрактів та здійснення торгових операції, а також встановлення цін, попиту та пропозиції на визначені види товарів.

Протягом останнього десятиліття світовий біржовий ринок значно розростається по усіх регіонах світу. Так, у 2020 р. торгова активність на світових біржових ринках деривативів досягнула 46,77 мільярда угод та зросла на 35,6% у порівнянні з 2019 р. Тенденція, коли світові ринки деривативів, якими торгують на біржі, встановлюють рекорд загальної торгової діяльності спостерігається протягом останніх трьох років. Як і в попередні роки значне зростання спостерігається на біржах у Бразилії, Китаю та Індії, що знаходить відображення і у структурі міжнародного біржового ринку за географічними регіонами. Найбільшу відсоткову частку світової торгівельної активності протягом десятка років займає Азіатсько-Тихоокеанський регіон з незначними коливаннями до зменшення від 50% світового обсягу торгів у 2010 році до 45% у 2020 році . Північна Америка займає у структурі друге місце із тенденцією до зменшення на 11 %, у 2010р. з 40% до 29,% світового обсягу торгівлі у 2020р. Протягом 10 років частка світового обсягу торгівлі, що припадає на біржі Латинської Америки коливалась в сторону зростання та в 2020р. збільшилась 6%. Частка світового обсягу торгів Європи протягом 2010- 2015 різко зросла на 18%, а в наступні 5 років зменшилась на 6%. У кожній частині світу з'являються нові біржі, які здійснюють біржові операції переважно фінансовими інструментами.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Внутрішня торгівля. Кількість бірж. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 1. С. 188-193.

Квятко Тетяна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент

Державний біотехнологічний університет (Україна)

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Сучасний етап розвитку управління діяльністю суб'єктів економічних відносин характеризується певними трансформаціями об'єктів управління. Не дивлячись на те, що основною метою здійснення економічної діяльності суб'єктів сфер виробництва та обігу продукції залишається отримання прибутку в статичі та підвищення економічної ефективності в динаміці, сучасний менеджмент розглядає цілу низку деталізованих та інтегрованих об'єктів, на зміну яких орієнтуються управлінські впливи. Одним з ключових таких об'єктів є конкурентоспроможність продукції та підприємства, яка є тісно пов'язаною з економічною ефективністю основної діяльності. Втім, за сутнісно-змістовими ознаками розгляд конкурентоспроможності, яка, здебільшого, виявляється сукупністю ознак товару, що дозволяють йому успішно продаватися на певному цільовому ринку, значною мірою зменшує точність верифікації об'єкта управління або внаслідок його декомпозиції суттєво ускладнює процес управління конкурентоспроможністю.

Вказане складає суттєве проблемне питання в менеджменті основної діяльності підприємства, передусім, стратегічному. З одного боку, при впливі керуючої системи на ознаки товару або їх компоненти на рівні внутрішнього середовища підприємства можуть формуватися конкурентні переваги, а з іншого боку, остаточна оцінка вказаних переваг вже відбувається безпосередньо на цільовому ринку збуту в процесі продажів продукції. Тобто існує певний, найчастіше, значний часовий лаг між прийняттям рішення щодо створення конкурентної переваги, її імплементацією та фактичною реалізацією [1-2]. Під час вказаного проміжку часу можуть відбуватися певні зміни та трансформації у зовнішньому середовищі, тобто на цільовому ринку збуту, і конкурентна перевага може виявитися неактуальною. Компенсаторним механізмом вказаного явища є конкурентна поведінка підприємства на цільовому ринку збуту, яка будучи орієнтованою на підвищення економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності, забезпечує збільшення термінів дієздатності створених конкурентних переваг та зміцнення конкурентних позицій.

Суб'єкти економічних відносин змушені конкурувати в умовах гіперконкуренції, яка відкидає стандартний підхід завоювання лідируючих

позицій на ринку та не дає можливості тривалий час утримувати перевагу над конкурентом без суттєвих зрушень в організації управління розвитком [3, с. 50]. Якщо раніше для ефективного функціонування підприємству на певному сегменті цільового ринку було достатньо контролювати і вирішувати проблемні питання своєї повсякденної діяльності та задачу раціоналізації ресурсів, то нині, окрім цього, господарство повинне уміти своєчасно адаптуватися до швидкозмінних умов та запропонувати споживачу якомога більші вигоди для задоволення його потреб. Нині товаровиробники опинилися в складних умовах, які спровоковані інтенсивністю конкуренції, зміною структури і механізму її взаємодії, зростанням впливу інноваційної політики, динамічним розвитком ринків нематеріальних активів, диференціацією попиту, тощо [4, с. 61]. Враховуючи ці обставини суб'єкти господарювання змінюють свою конкурентну поведінку намагаючись тим самим отримати якомога більші вигоди для себе та домінувати на певному сегменті цільового ринку якомога довше. Сьогодні на ринку зменшується доля впливу та значимість компаній, що діють за рахунок ефекту масштабу, однак зростає частка компаній, які розуміють, що інноваційна складова спроможна забезпечити їм першість на старих ринках та надасть можливості для відкриття нових. Бізнес розуміє, що в умовах гіперконкуренції трансформується власне сам механізм конкурентної боротьби, в основі якої лежить тепер не завоюванняцінового лідерства або домінування фундатора, а безперервне продукування інноваційних ідей, що в майбутньому надасть суб'єкту економічних відносин конкурентні переваги та можливість лідерства при виході на ринок з новим продуктом.

Список використаних джерел

1. Сєвідова І.О., Мандич О.В., Бабко Н.М., Романюк І.А. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Харків: ХНТУСГ, 2020. 200 с.
2. Квятко Т.М. Бенчмаркінг – основа ефективного розвитку підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2013. Вип. 5. С.126-129.
3. Rudenko S. V., Mykolenko I. G. Strategic management conceptual principles of agricultural enterprises competitive behavior. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 2. С. 48-53.
4. Квятко Т.М. Методологічне значення сучасних теорій конкуренції для економічних досліджень. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 1. С. 56-64.

*Кобеляцька Аліна Сергіївна,
магістрантка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ З УКРАЇНОЮ

Сучасна глобалізація сприяє відкритості національних економік. У таких умовах Нова Зеландія відноситься до країн, які мають розвинуту економіку, інтегровану у світовий економічний простір, і є важливим суб'єктом міжнародних економічних відносин. Але економічний розвиток цієї країни недостатньо висвітлений у науковій літературі. Найпоширенішою та найприбутковішою сферою економіки Нової Зеландії є сільське господарство. Його ефективному розвитку значно сприяють теплий клімат, достатня кількість опадів, постійна наявність кормових трав, а також впровадження нових наукових методів та технологій у тваринництві та рослинництві. Пріоритетного розвитку у сільському господарстві Нової Зеландії набуло тваринництво, особливо скотарство і вівчарство. Цьому сприяє велика площа пасовищ (72% від загальної площі країни), якість яких підтримується на високому рівні [1].

Основним напрямом тваринництва Нової Зеландії стало вівчарство. У 2021 р. кількість овець в Новій Зеландії становить 45,7 млн. голів. Щорічно в країні вистригається 320 тис. т. вовни. Нова Зеландія є одним із провідних виробників вовни у світі. Експорт вовни дає 40% загального прибутку Нової Зеландії [2].

Оскільки у Новій Зеландії розвинені тваринництво та рослинництво, її промисловість добре забезпечена власними льоном та вовною. Найбільший дохід від експорту товарів текстильної промисловості Нова Зеландія отримує від експорту шкіри та взуття. Третє місце у промисловому секторі Нової Зеландії займає лісова та деревообробна промисловість. Вона займає 12% від загального експорту країни [2]. Ще однією галуззю, яка відіграє важливу роль в економічному розвитку Нової Зеландії є рибальство.

Нова Зеландія закупила імпортованої продукції на суму 47,3 млрд. новозеландських дол. [1]. Основними імпортованими товарами є транспортні засоби, машини, мінеральні палива, електричне обладнання, пластмаса, медичне та технічне обладнання, фармацевтичні препарати, меблі та освітлення, деталі для літаків та космічних кораблів, продукція чорної металургії. Основними імпортерами для Нової Зеландії є такі країни, як Китай, Австралія, США, Японія, Німеччина, Південна Корея, ОАЕ, Таїланд, Сінгапур, Малайзія та Великобританія. Нова Зеландія

підтвердила визнання України, як незалежної держави 27 лютого 1992 р., а дипломатичні відносини між ними встановилися 3 березня 1992 р. [1]. В 2008 р. була створена Група з міжпарламентських зв'язків з Новою Зеландією.

Торгівля між Новою Зеландією та Україною в останні роки демонструє стійке зростання. Прикладом може служити новозеландське вино, попит на яке стрімко росте в Україні. Крім торгівлі, існують можливості тісного співробітництва між Новою Зеландією та Україною в таких галузях, як: науково-технічна, галузь інформаційних технологій, сільське господарство та харчова промисловість, спільне освоєння та експлуатація природних родовищ, фінансова сфера та звичайно туризм. Перспективним залишається розвиток науково-технічного співробітництва Нової Зеландії з Україною в космічній сфері, виробничій та енергетичній галузях. Нова Зеландія є одним з найголовніших торговельних партнерів України в Океанії. Ці дві країни є досить близькими партнерами та здійснюють двосторонню торгівлю. У 2021 р. до Нової Зеландії з України було експортовано продукцію на суму 6,46 млн. дол. США, а саме: машинне устаткування, продукція текстильної промисловості, товари, що призначені для перевезення, продукти харчування, пластик та гума, овочеві продукти, мінеральна продукція, метал та металеві вироби, продукція тваринного походження, тваринні та рослинні жири, продукція хімічної промисловості, взуття, лісоматеріали, інструменти, шкіра тварин, камінь та скло, паперові вироби та інша продукція [4].

Найбільша частка експорту з України до Нової Зеландії припадає на машинне устаткування та олію. Експорт Нової Зеландії до України нітрохи не поступається українському експорту, й також має доволі широкий асортимент продукції. В 2014-2021 рр. його вартість то зростала, то спадала, так в 2014 р. та в 2016 р. вартість новозеландського експорту до України була приблизно однакова. В 2015 р. вона досягла найбільшого значення, проте в 2017 р. вартість знизилась більше, ніж в три рази та досягла найнижчого значення в 2018 р. Однак в 2019 р. вартість новозеландського експорту до України знову почала зростати. В 2021 р. вартість експорту Нової Зеландії до України була в два рази більшою, ніж вартість українського експорту в Нову Зеландію. Нова Зеландія експортувала в Україну продукцію тваринного походження, продукти харчування, продукцію рослинництва, інструменти, технічне устаткування, вироби з пластику та резини, вироби з металу, шкіру тварин та вироби з неї, продукцію хімічної промисловості, товари, що призначені для перевезень, дорогоцінні метали та інше [3].

Список використаних джерел

1. Економіка Нової Зеландії, URL: <https://www.britannica>.
2. Зовнішня торгівля Нової Зеландії, URL: <https://www.mfat.govt.nz>
3. Експорт Нової Зеландії, URL: <https://atlas.media.mit.edu>

*Козир Микола Андрійович,
магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ СУБ'ЄКТАМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У Законі України «Про електронну комерцію» [1] зазначено, що «електронна торгівля - господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем». Електронна торгівля об'єднує широкий спектр бізнес-операцій, включаючи: встановлення контакту (наприклад, поміж потенційними замовником і постачальником); обмін інформацією, до- й післяпродажну підтримку (інформацію про продукти та послуги, відповіді на запитання та інструкції з використання продукту,); продаж; електронну оплату (з використанням електронного переказу грошей, електронних чеків, кредитних карток та електронних грошей); управління доставкою та відстеженням пересування фізичних продуктів, безпосередньою доставкою продуктів, котрі можуть розповсюджуватися електронним шляхом; організування, створення й функціонування віртуальних підприємств – зокрема групи незалежних компаній, що об'єднують власні зусилля з метою отримання можливостей надання продуктів та послуг, що є недоступними для окремих суб'єктів господарювання; бізнес-процеси, котрі розділяються, спільно керовані як самим суб'єктом господарювання, так і його торговими партнерами [4].

Глобальна цифрофізація останніх років зумовила активний розвиток електронної торгівлі, котра стала невід'ємною складовою світової системи роздрібною торгівлі. Як і в низці інших галузей, у роздрібній торгівлі після появи Інтернету відбулися суттєві зрушення, і завдяки динамічному темпу сучасного життя на момент сьогоднішнього споживачі практично зі всіх країн отримують прибуток від привілеїв, які їм забезпечують онлайн-транзакції. Так як доступ до Інтернету та його впровадження в усьому світі стрімко зростають, чисельність покупців цифрових технологій щороку істотно збільшується. Так у 2020 р. 1,92 млрд. осіб придбали товари чи послуги в Інтернеті, й у тому ж 2020 р. у всьому світі обсяг електронного роздрібного продажу перевищив 3,5 трлн. дол. США, і прогнозується, що доходи від електронної роздрібною торгівлі зростуть до 6,54 трлн. дол.США в 2023 р. [3]. Окрім того пандемія 2020 р. прискорила зростання електронної комерції в світі, а фактичні продажі в Інтернеті досягли такогорівня, який до 2022 р. і не очікувався.

У 2021 р. в усьому світі онлайн - магазини забезпечують найбільшу частку покупок через Інтернет. Очільне місце в світовому рейтингу веб-сайтів роздрібної торгівлі за обсягом відвідуваності займає Amazon: лідер електронної комерції в Сіетлі, котрий пропонує електронну роздрібну торгівлю, обчислювальні послуги, побутову електроніку й цифровий контент, у червні 2021 р. зареєстрував понад 5,2 млрд. унікальних відвідувачів. Проте за валовою вартістю товарів (GMV) Amazon посідає третє місце. Його основними конкурентами є Китайські Taobao та Tmall, причому обидві платформи експлуатуються Alibaba Group, провідним постачальником Інтернет-торгівлі в країнах Азії [4]. У всьому світі частка електронної торгівлі в загальних глобальних продажах стрімко зростає, а чисельність цифрових покупців також демонструє позитивну динаміку. Загалом електронна торгівля є важливою складовою глобальної цифрофізації, оскільки чим більш розвинутою є економіка країни, тим більшим стає обсяг ринку онлайн-торгівлі.

В країнах, що розвиваються, нарощування обсягів електронної торгівлі відбувається більш інтенсивно, ніж у розвинутих країнах, і цьому є свої пояснення. Вартим уваги є той факт, що навіть через 20 років після запуску, в онлайн-торгівлі кнопка «купити» з PayPal займає провідні позиції; 10% продавців інтегрувало кнопку «купити за допомогою Amazon»; 4,1% продавців приймаються Visa Checkout; 2,8% дозволяють оплачувати товар з гаманця Mastercard; менше 1% приймають American Express Checkout і Chase Pay [4].

Електронна торгівля дає сучасному бізнесу неймовірні можливості заробити на хвилі попиту, що зі сторони споживачів, які цікавляться покупками в Інтернеті, постійно зростає. Немає жодних сумнівів, що ринок електронної торгівлі й надалі продовжить збільшуватись, оскільки в усьому світі як у розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються, він демонструє позитивну динаміку та надзвичайний потенціал для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронну комерцію» № 1977-VIII від 23.03.2017 р. зі змінами № 440-IX від 14.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
2. Клемент Дж. Електронна комерція у всьому світі - статистика та факти. URL: <https://www.statista.com/topics/871/online-shopping/>
3. Статистика та ринкові дані про електронну комерцію B2C. URL: <https://www.statista.com/markets/413/topic/457/b2c-e-commerce/>
4. Ліпсман Е. Глобальна електронна комерція 2022. URL: <https://www.emarketer.com/content/globalecommerce-2022>

**СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Варто розпочати з того, що під терміном «міграція населення» розуміють споконвічний розповсюджений процес, що супроводжує життя людини та є характерним для будь-яких більш або менш значних людських утворень в усі часи [1, с.14]. Зазвичай, міграційні процеси на теренах нашої держави були тісно пов'язані із міграцією робочої сили, адже українці відомі своєю працьовитістю та відповідальністю у процесі виконання службових обов'язків. Така міграція, в цілому, мала доволі позитивний вплив на економіку України, адже приносила значні інвестиційні кошти у валюті. Проте, станом на сьогодні, міграційні процеси в Україні набули зовсім іншого значення.

Слід зауважити, що військові дії на території нашої держави спричинили чи не найбільшу міграцію населення в Європі від часів II Світової війни. Крім того, значна частка переселенців, що мусили покинути свої домівки з метою власної безпеки та захисту, припадає на дітей та жінок. Згідно з офіційними даними Верховного Комісаріату Організації Об'єднаних Націй, близько 7 мільйонів осіб перетнули український кордон від 24 лютого 2022 року [2]. Зрозуміло, що така різка зміна у демографії має неабиякий вплив на якість та життя українців в цілому.

Використовуючи економічну літературу, а також науково-дослідні роботи вчених, за допомогою аналітичного підходу було визначено такі особливості сучасного стану та тенденції подальшого міграційного процесу в умовах військової агресії Росії проти України [3]:

1. Українці поступово повертаються в Україну. Незважаючи на продовження бойових дій на сході та півдні нашої країни, необхідно зазначити, що значна частка біженців поступово повертається на територію України. Така тенденція обумовлена високим ступенем патріотизму, а також бажанням працювати на благо власної держави, тим самим підтримуючи вітчизняну економіку. Офіційні дані, що представлені ООН, зазначають про 2,5 мільйонів осіб, що повернулись додому із сусідніх держав.

2. Українці намагаються триматися поряд із своєю Батьківщиною. Україна – це східноєвропейська держава, що має тісні зв'язки із європейськими країнами. Вважається, що багато переселенців залишаться в сусідніх із Україною державах, враховуючи їх географічну близькість. Вибір тимчасового прихистку залежить від незліченної кількості факторів,

до яких відносяться загальна можливість країн забезпечити переселенців всім необхідним, а також створення українських осередків, що можуть мати прямий вплив на пришвидшення процесу інтеграції. Станом на сьогодні, 75% від загальної кількості українських мігрантів живуть в європейській зоні, маючи при цьому близько 30% в Італії, 18% в Німеччині та 13% в Іспанії.

3. Кількість вимушених переселенців може стрімко збільшитись. Деякі авторитетні світові організації прогнозують, що ця цифра може мати позитивний тренд та поступово зростати. Однак, тут варто наголосити, що вимушена міграція тісно пов'язана із тривалістю та інтенсивністю військових дій на теренах нашої держави.

4. Чоловіки матимуть змогу виїжджати за кордон після припинення дії військового стану. Як відомо, Україна запровадила військовий стан по всій країні, що забороняє чоловікам у віці від 18 до 60 років виїжджати за кордон. Відповідно, в перші хвили біженців ввійшли люди похилого віку, діти та жінки. Проте очікується, що майбутні хвили будуть також включати чоловіків працездатного віку після відміни воєнного стану, що призведе до поступового збільшення загальної частки біженців.

5. Після завершення війни кількість переселенців до країн Європи зросте. Така теорія підсилюється тим фактом, що станом на сьогодні близько 80% жінок-біженок подорожують щонайменше з однією дитиною. Очікується, що частка біженців буде більшою, якщо війна буде більш затяжною та жорстокою, при цьому деякі чоловіки працездатного віку в кінці-кінців переїдуть задля приєднання до своїх сімей за кордоном. Таким чином, приблизні підрахунки передбачують позитивну кореляцію між часткою біженців та тривалістю й тяжкістю бойових дій.

Отже, на основі проведеного дослідження та викладеного вище матеріалу можна виділити такі основні постулати щодо сучасного стану та прогнозів з приводу міжнародної міграції в Україні: незважаючи на війну, українці поступово повертаються додому, або намагаються триматися ближче до Батьківщини; кількість біженців тісно пов'язана із інтенсивністю боїв; міжнародні міграція українців може лише збільшитись після завершення військових дій.

Список використаних джерел

1. Западнюк С. О. Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку / наук. ред. Руденко Л. Г. К., 2011. 240 с.

2. The Ukrainian refugee crisis: important historical context for the current situation [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.peopleinneed.net/the-ukrainian-refugee-crisis-providing-important-historical-context-for-the-current-situation-9539gp>

3. Ukrainian refugees in Europe [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/emergency-response/refugee-children-crisis/ukrainian-refugees>

*Коробко Артем Ігорович,
здобувач*

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Під поняттям глобалізації матимемо на увазі процес трансформації світового господарства в єдиний економічний, політичний, інформаційний, соціальний, фінансовий простір внаслідок прискорення і інтенсифікації взаємовідносин між країнами. Глобалізація має як позитивні (наприклад, зростання кількості робочих місць, удосконалення технічних засобів виробництва, зростання рівня життя населення загалом), так і негативні наслідки. Виділимо наступні негативні наслідки: необхідність підтримки постійних темпів економічного зростання, яке вимірюється зростанням ВВП, що, на нашу думку, має значні недоліки; нерівність розподілу доходів; надмірне споживання; негативний вплив на навколишнє середовище.

Сучасний етап розвитку глобалізаційних процесів характеризується зростанням обсягів виробництва. Під «збільшенням обсягу виробленої продукції» найбільш правильно було б вважати економічне зростання – один з найголовніших термінів, який використовується у побудові політики будь-якої країни, неважливо на якій стадії економічного розвитку вона знаходиться зараз. Оскільки метою статті є висвітлення проблематики сучасного стану світової економіки в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, а однією з характерних рис глобалізації є безпосередньо економічне зростання, актуальним постає питання доцільності тих темпів економічного зростання в розвинених країнах, які характерні їм зараз. Чи настільки воно важливе в контексті інтенсивності сучасної глобалізації та її негативних проявів, і чи можливо вибудувати таку державну політику, основною метою якої не буде постійне збільшення ВВП в майбутній перспективі? ВВП як показник виміру добробуту країни: негативні наслідки зростання та недоцільність сучасного використання. Для вимірювання економічного зростання використовують такі показники, як: збільшення обсягів ВВП за обраний період часу, збільшення обсягу ВВП на особу та збільшення обсягу ВВП на одного зайнятого.

Цікавим є той факт, що навіть приріст у кілька мільярдів людей в країнах з низьким рівнем доходу залишив би глобальний викид вуглекислого газу майже без змін в той час, як збільшення кількості населення країн з високим рівнем доходу хоча б на 1 мільярд призведе до збільшення CO₂ в повітрі майже на третину [2]. Методами вирішення проблеми негативного впливу економічного зростання на навколишнє

середовище в розвинених країнах можуть бути: – впровадження ефективної державної політики, яка відповідає екологічним потребам країн і вдало імplementована у національну нормативну базу; – нові перспективи виробництва: виробляти продукцію, яка в процесі використання не несе негативного впливу на загальний екологічний стан; – виробництво електроенергії «екологічно чистим» способом; – методи транспортування, які або не забруднюють повітря або забруднюють його меншими темпами, ніж зараз: збільшення кількості велосипедних доріжок, перевага громадському транспорту, який вміщує більшу кількість людей; один з найдієвіших методів – скоротити обсяги виробництва, а разом з ними, і обсяги економічного зростання.

Разом з посиленням глобалізаційних процесів збільшуються і потреби людства. Виникає певна суперечність, адже людські потреби мають властивість збільшуватись до нескінченності в той час, як ресурси нашої планети лише меншають, що значно порушує баланс. За умови глобалізаційних процесів часто причинами цього є прискорення міжнародної торгівлі та зростання обсягів виробництва, а разом з ним і швидке зростання потреб споживачів. Крім того, до основних причин важливо додати також і розвиток капіталізму, адже явище суспільного споживання є його логічним та неминучим наслідком. З точки зору маркетингу, суспільство масового споживання бере початок з «маркетингової революції», в ході якої задоволення та надмірна увага до потреб споживачів стали основною метою будь-якої компанії. В 2021 році до списку країн з найбільш нерівномірним рівнем розподілу доходів ввійшли саме розвинені країни: Японія, Ізраїль, Корея, Латвія, Велика Британія, Литва, США, Туреччина, Мексика, Чилі. Для подолання всіх цих проблем потрібно зрозуміти, що на сучасному етапі розвитку питання формування політики економічного зростання в розвинених країнах є нагальною потребою. Необхідне помірне зростання, яке використовує мінімум природних ресурсів. Для цього потрібен перегляд політичних та соціальних пріоритетів економічно розвинутих країн. Найбільш популярними концепціями економічного зростання в XXI столітті є: «зелене зростання» (а поруч з ним і «блакитне зростання»), концепція нульового та від’ємного росту, сталий розвиток. Кожна з них має свої плюси й мінуси, говорити про пріоритети у виборі тієї чи іншої концепції поки зарано. Проте, все більше стає зрозуміло, що проблема заміни моделі економічного зростання вже назріла.

Список використаних джерел

1. Герасименко А.Г. Місце України у глобальній економіці: сучасний стан та перспективи. Проблеми системного підходу в економіці. 2021. 4 (78). С.45-50.

2. Our World in Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ourworldindata.org/>

Кузьменко Олександра Костянтинівна

кандидат економічних наук, доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Військові дії Росії проти України кардинально змінили напрями розвитку країни. Збитки від руйнівних військових дій обчислюються у мільярдах доларів США. Проте, війна все триває, завдаючи нових втрат. Таким чином, ситуація, що склалася в Україні характеризується наявністю зовнішніх (війна в Україні змінить міжнародні ринки продовольства та енергетики; продовження конфлікту може призвести до істотного підвищення цін на продукцію металургії, продовольства, енергетики) та внутрішніх (розриви в ланцюгах доданої вартості та постачання; втрати робочої сили (участь в обороні країни, вимушена міграція); відчутні проблеми з логістикою) викликів [3, с. 124].

Метою роботи є аналіз стратегій розвитку в рамках «Плану повоєнного відновлення України» та можливостей повної інтеграції України в ЄС.

Українські науковці закликають впроваджувати поширену в Європейському Союзі практику поєднання стратегій розвитку регіонів з транскордонними й секторальними стратегіями [7]. Підкреслюючи, що кожна з таких стратегій містить відповідне бюджетне фінансування й співфінансування за різними міжнародними та європейськими програмами.

Завданнями постконфліктних реконструкції, з розрахунку на їх економічний вимір, є: розподіл гуманітарної допомоги, відновлення фізичної інфраструктури та об'єктів, відновлення соціальних послуг, створення відповідних умов для розвитку приватного сектору, здійснення структурних реформ для макроекономічної стабільності та стійкого зростання суб'єктів господарювання [2].

У середині 2022 р. було презентовано «План відновлення України» (План). У рамках цього Плану передбачалось залучення коштів у розмірі понад 750 млрд доларів на відбудову та розвиток з 2023 року і до 2032 року, для реалізації 850 проєктів, з щорічним очікуваним приростом ВВП більше 7% [6]. План містить 15 національних програм, які значною мірою відповідають основним потребам країни як у воєнний, так і післявоєнний період.

За результатами Міжнародної конференції, яка стала стартовим пунктом міжнародних зусиль з відновлення України, схвалили «Декларацію Лугано» (порядок надання скоординованої політичної, фінансової та технічної підтримки Україні) [1]. Для цього об'єдналися понад 40 країн світу і близько 20 міжнародних організацій.

Потенційними джерелами післявоєнної відбудови України є: урядова допомога у формі грантів, кредитних ліній; міжнародні фінансові інститути (Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк та інші); приватні інвестиції; репарації. Відпрацьовується

механізм репарацій на основі Міжнародної угоди про репарації (IAR), положення якої передбачають згоду держав-підписантів на виявлення, заморожування, та конфіскацію російських активів з подальшою передачею до компенсаційного фонду. Резолюція ГА ООН L.6/2022 «Сприяння виправленню та відшкодуванню за агресію проти України» була схвалена та рекомендувала створення державами-членами спільно з Україною окремого механізму відшкодування на базі реєстру збитків, який зараз наповнюється даними [5]. Отже, бачимо, що відновлення та розвиток України формується за можливістю повної інтеграції в ЄС та посиленням зв'язків з країнами групи G7, які не тільки слугують взірцем для формування передових процесів відновлення, а й є потужними донорами проєктів відбудови. Отже, стратегічними векторами повинні стати цифровізація та зелений курс, який спрямований на декарбонізацію економіки та попередження негативних кліматичних змін [6].

Таким чином, відбудова повоєнної та післявоєнної економіки за міжнародної підтримки уможливить модернізацію виробничого потенціалу та здійснити кардинальну структурну перебудову галузей економіки шляхом нарощування виробництва інноваційних товарів та послуг з високою доданою вартістю із залученням українських виробників до глобальних ланцюгів постачань. Забезпечення достатнього фінансування для реалізації проєктів та дотримання правил прозорості, підзвітності, ефективності та протидії корупційним ризикам післявоєнної відбудови України дозволить відтворити новітню економіку на інноваційній основі протягом 10–12 років.

Список використаних джерел

1. Lally M.A. Ukraine Reconstruction: Priorities, Institutions, and the Private Sector. American Foreign Service Association. URL: <https://afsa.org/ukraine-reconstruction-priorities-institutions-and-private-sector>.
2. Tzifakis N. Post-Conflict Economic Reconstruction Princeton University Encyclopedia Princetoniensis. URL: <https://pesd.princeton.edu/node/586>.
3. Бородіна О.А., Ляшенко В.І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1. С. 121–134. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/186648/17-Borodina.pdf?sequence=1>.
4. Дяченко С., Булана О. Як нам відбудувати Україну. Успішні світові кейси повоєнного відновлення. *Ukrinform*. URL : <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/3493522-ak-nam-vidbuduvati-ukrainu-uspisni-svitovi-kejsi-povoennogo-vidnovlenna.html>.
5. Охріменко О.О., Попов Р.О. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1913/1841>.
6. План відновлення України [Електронний ресурс]. URL : <https://recovery.gov.ua/>.
7. Софій О. Стратегія «Європа-2020»: у центрі – людина. Європейський діалог. URL: <http://dialog.lviv.ua/strategiya-yevropa-2020-u-tsentrilyudina>.

*Купач Анастасія Ігорівна,
магістрантка Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

В умовах глобалізації світовий фармацевтичний ринок є складним, багаторівневим, поліфункціональним утворенням зі стабільно високими темпами зростання виробництва, продажу і, відповідно, показниками рентабельності. Це пов'язано зі специфікою фармацевтичних препаратів як товару, попит на який зростає незалежно від економічних і політичних чинників.

В 2020 році темпи росту світового ринку ліків і медикаментів, по оцінках аналітиків IMS Health, склали 7%. У 2020 році обсяг світового ринку фармацевтичної промисловості оцінювався в 405,52 млрд дол. США, і очікується, що з 2021 по 2028 рік він зростатиме на 11,34% у середньому за рік. Фармацевтичний ландшафт зазнав серйозних змін із появою нових технологій, рентабельні та ефективніших підходів до виробництва. Крім того, збільшення потоку інвестицій у цей простір позитивно вплинуло на зростання ринку. Час простою виробництва та утворення відходів скорочується завдяки впровадженню роботизованих технологій і штучного інтелекту. Крім того, одноразові розчини набрали обертів у цій галузі та замінили звичайні технології виробництва з відкритим транспортуванням. Крім того, зміна парадигми в бік інтегрованих, розумних і багатих даними безпаперових операцій призвела до безпомилкового та точного виробництва [1].

Основними фармацевтичними регіонами планети залишаються США, Європа і Японія, на них припадає близько 80% всього ринку фармацевтичних препаратів. Незважаючи на суттєвий розвиток Китаю, Індії, Бразилії та Туреччини, фармацевтичний ринок США залишається найбільшим у світі зі щорічними темпами зростання (понад 8%). Частка США в глобальному фармацевтичному ринку становить 36%, тоді як 5 років ця величина становила 54%. Сьогодні в Європі відзначається деяке збільшення темпів росту фармацевтичного ринку (на 1-2% на рік). Згідно з річним звітом EFPIA за 2022 р. вартість продукції європейської фармацевтичної промисловості зросла з 127,5 млрд. євро у 2000 р. до 300 млрд. євро у 2021 р. Ще важливішим є зростання експорту, яке збільшилося з 90,9 млрд євро до 565 млрд євро за той же період. 2021 року імпорту склав 390 млрд євро, а позитивне сальдо торговельного балансу – 175 млрд євро [2].

Більшість великих виробників ліків обирають власне виробництво, оскільки це дозволяє компаніям контролювати приватну інформацію, пов'язану з новими молекулами. Розширення власних виробничих потужностей ключовими фірмами також стимулює зростання сегмента. Наприклад, у лютому 2021 року WuXi STA, дочірня компанія WuXi AppTec, оголосила про придбання виробничого підприємства у Швейцарії у Bristol Myers Squibb [1].

Наразі в західних промислово розвинених країнах близько 70% витрат від щорічного приросту вартості фармацевтичних препаратів пов'язані з витратами на ліки. Це можуть бути препарати для лікування захворювань, яких раніше не існувало фармакотерапії. Спостерігається тенденція подорожчання саме нових ліків, які мають додаткові фармацевтичні властивості

У 2021 році міжнародна торгівля фармацевтичною продукцією представила близько 1,8% світового експорту.

Щодо до структури реалізації окремих фармакотерапевтичних груп фармацевтичних препаратів, то вона в основному зумовлена національними та регіональними особливостями, хоча мають місце і загальні тенденції. Так, на північноамериканському ринку найбільші обсяги продажу фармацевтичних препаратів, що діють на ЦНС та серцево-судинну систему; на ринках Німеччини, Франції, Італії, Великобританії та Іспанії більше реалізуються препарати для терапії серцево-судинних захворювань.

Загалом, до ключових факторів, які сприяють зростанню ринку фармацевтичної промисловості, належать збільшення витрат на фармацевтичні дослідження та розробки, розвиток технологій, посилення уваги до потреб охорони здоров'я в країнах, що розвиваються, а також зростання геріатричної популяції та рівня захворюваності на хронічні розлади.

Список використаних джерел

1. Pharmaceutical Manufacturing Market Size, Share & Trends Analysis Report By Molecule Type, By Drug Development Type, By Formulation, By Routes of Administration, By Sales Channel, By Age Group, And Segment Forecasts, 2021 – 2028. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/pharmaceutical-manufacturing-market> (дата звернення: 20.01.2023).

2. Giuliana Miglierini EFPIA's Annual Report on the Pharmaceutical industry 2022. E.I.P.G. European industrial Pharmacists Group. URL: <https://eipg.eu/efpia-annual-report-on-the-pharmaceutical-industry-2022/> (дата звернення: 09.01.2023).

*Ларіна Катерина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ДИСКУРСУ БРЕНД-КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Дослідження бренда здійснюються в контексті різних наукових парадигм, зокрема: маркетингової (товарна політика, інтегровані маркетингові комунікації), психологічної (бренд-ідентичність, асоціації, сприйняття), соціологічної (комунікації бренду), юридичної (способи ідентифікації, капітал бренду), лінгвістичної (семіотичні коди, візуальні, вербальні, символічні складові), культурологічної (дух культури бренду та його репутація), філософської (еволюція бренд-кодів з часом) та ін.

Бренд-комунікація – це вид діяльності, предметом якої є бренд. Спираючись на психологічно-комунікативне трактування сутності бренду, тобто розуміння його як сукупності раціональних та емоційних атрибутів, що мають сильний вплив на споживача, саме ідеї позиціонування, побудови асоціативної мережі в свідомості аудиторії, семіотичного кодування меседжів, дозволяє, з одного боку, зробити висновок, що сам бренд – це вже комунікація, в її мінімальній, згорнутій формі. А з іншого, психологічне сприйняття символів бренду, його оцінювання та відображення в індивідуальній когнітивній картині світу аудиторії – це те, що формує й інституалізує бренд, та визначає структуру бренд-комунікацій [1].

Окрім маркетингових, бренд-комунікації містять також управлінські вертикальні та горизонтальні взаємозв'язки в системі бренд-менеджменту, комунікації власників бренду зі стейкхолдерами, конкурентами та ін. Це комунікація, в яку залучені не тільки споживачі та виробники; вона утворює широкий соціальний контекст. Бренд-комунікація виникає під час спільної діяльності, проявляється в масовій, груповій і міжособистісній формах та передбачає різні ситуації взаємодії [2].

Всі бренди намагаються знайти свій унікальний «голос» та адаптуватись до умов воєнного стану. Розглянемо декілька практичних аспектів зміни дискурсу бренд-комунікацій під час війни, які відзначають провідні українські бізнес-оператори [3]:

1. Комунікації воєнного часу – це емпатичні комунікації, максимально наближені до кожної аудиторії і з розумінням контексту, в якому знаходиться споживач.

2. Повідомлення мають транслювати комунікаційні сенси воєнного часу. Так, компанія «Нова пошта» фокусувалась під час війни на

декількох: «ми працюємо», «ми даємо роботу і платимо зарплатню», «ми долучаємо підрядників й постачальників та мотивуємо бізнеси працювати», «майбутнє є, його потрібно будувати вже сьогодні».

3. Комуникатор повинен зберігати активність, системність, задіювати всі канали і навіть більше ніж в мирні часи для того, щоб його почули в інфопросторі, з'являтися в важливих іноземних ЗМІ, постійно інформувати аудиторію.

4. Канали передавання – максимально інтегровані комунікації, які дозволять концентруватись на декількох надважливих сенсах.

5. Персоніфікація аудиторії, побудова вивіреного діалогу з кожним стейкхолдером шляхом підбирання слів, розуміння потреб, вибудовуванням діалогу, а також з врахуванням того, «де говоримо».

6. Комунікаційні меседжі спрямовані на управління надіями аудиторії з означенням опори та реалістичного оптимізму, чіткою позицією та інформуванням стейкхолдерів.

7. Персоніфікація повідомлень. Розумний підхід до комунікацій, спілкування, аргументація, персоналізовані комунікації в месенджерах.

8. Дослідження результативності, реакції та зворотнього зв'язку. Аналіз кількості і якості присутності у ЗМІ, соціальних мережах, ефективності кожної рекламної кампанії, досягнення мети, корегування за необхідності, аналіз репутаційного профілю.

9. Ситуативний підхід. Перевірка на адекватність використання у часі. Все, що йде у публічний простір має бути оцінене з точки зору використання саме в цей час з огляду на психологічне і емоційне сприйняття.

10. Спрощення дизайну комунікацій та структури повідомлень з огляду на дефіцит уваги аудиторії, фокус якої зараз на слідкуванні за новинами і подіями на фронті.

Важливо не робити з волонтерської діяльності та підтримки ЗСУ шоу в медіа-просторі (багато кампаній додають це в свої бренд-комунікації доречно та недоречно), бо зараз соціальна відповідальність – це норма діяльності та загальноприйнята мова комунікацій брендів.

Список використаних джерел

1. Поплавський М. Бренд-комунікація як соціальне явище. Український інформаційний простір, (2), 35–58. 2018. doi.org/10.31866/2616-7948.2.2018.151676.

2. Ромат Є. Система бренд-маркетингових комунікацій. Товари і ринки, (1), 16-25. 2016. URL: <http://tr.knute.edu.ua/files/2016/21/3.pdf> (дата звернення 14.04.2023).

3. Плахова О. Комунікації під час війни – 10 важливих складових. 2023. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/pro-shcho-i-yak-maye-govoriti-biznes-pid-chas-viyni-komunikaciji-novoji-poshti-50250319.html> (дата звернення 14.04.2023).

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА СВІТОВИЙ АГРОБІЗНЕС

На сьогоднішній день війна в Україні не лише підриває міжнародну торгівлю та інвестиційну діяльність, а й впливає на експортерів продовольства та палива по всьому світу. У той час як найбільш вразливі верстви населення світу, які витрачають більшу частину свого доходу на найнеобхідніше, є найбільш уразливими, жодна країна, держава чи галузь не застраховані від цих потрясінь. Туризм також постраждає, особливо в країнах, що розвиваються. Грузія і Чорногорія сильно залежать від росіян і українців. Зниження міжнародного туризму частково уповільнює відновлення галузі після пандемії, оскільки регулярні рейси скасовуються, а клієнти переглядають плани [1].

За показниками представленими у звіті Світового банку «Вплив війни в Україні на світову торгівлю та інвестиції» можна спостерігати, що світова торгівля та світовий ВВП впаде майже на один відсоток. Якщо одні країни, такі як країни-експортери: В'єтнам, Таїланд і Мексика почали спостерігати падіння торгівлі, особливо в сильних секторах, то наприклад: Туреччина, Бразилія та Індія (експортери зерна), а Нігерія та Близький Схід (експортери викопного палива) навпаки відчують зменшення негативних наслідків війни за рахунок збільшення імпорту [2]. Економічні хвилі проходять через п'ять каналів: товарні ринки, логістичні мережі, ланцюги поставок, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) і такі сектори, як туризм. Війна відбувається у важкий для світової економіки час. Відновлення після пандемії сповільнилося через появу нових випадків корона вірусу та скорочення державних витрат. Збій в міжнародній торгівлі та інвестиціях сповільнюють розвиток у країнах, що розвиваються, і підвищують ціни.

Найбільше викликає занепокоєння продовольча криза, а саме: харчування та енергія, адже ціни на пшеницю та інші зернові значно зросли за 2022 рік. У 2019 році на Росію та Україну разом припадало 25% світового експорту пшениці та 14% поставок кукурудзи. Багато країн світу сильно залежать від цих потоків. Республіка Конго, наприклад, залежить від імпорту з африканського континенту на 67 відсотків всього споживання зерна. Після цін на продукти найбільший вплив мають ціни на енергоносії. Росія є одним із найбільших у світі постачальників енергії, що забезпечує 14 відсотків світової нафти та 9 відсотків природного газу. Високі ціни на природний газ, який є ключовим інгредієнтом аміачних добрив, призводять до високих цін для фермерів і низької врожайності, посилюючи продовольчу безпеку. Заходи торговельної політики

загрожують загостренням несприятливої ситуації. Експортні обмеження ще більше скорочують світову пропозицію, тоді як заходи з лібералізації імпорту та субсидії збільшують попит. З початку війни в Україні наприкінці лютого було запроваджено або оголошено 67 нових заходів торговельної політики. Одні тільки експортні обмеження зробили пшеницю дорожчою на 7% [1, 2].

Війна та санкції вдарили по важливих транспортних сполученнях між Україною та рештою світу, припинивши торгівлю. Чорноморські порти України були закриті або зайняті, залишивши країну з обмеженими можливостями для експорту товарів. Повітряні вантажі між Європою та Азією повинні бути спрямовані, щоб уникнути російських літаків. Збій у глобальних ланцюгах поставок і секторах призвели до дефіциту ресурсів і високих цін. Україна є основним постачальником сировини, такої як дроти запалювання для автомобілів, неоновий газ для напівпровідників і залізна руда для металургійних заводів. Компанії, що виробляють автозапчастини, обладнання, електроніку та продукти харчування, сильно залежать від російських металів, хімікатів, зернових та інших продуктів. Росія та Україна не є основними гравцями в глобальних мережах ПП, але війна продовжує впливати на країни та галузі [3].

На сьогоднішній день залишається страх, що війна знищить світ, двигун зростання та розвитку протягом останніх 30 років, що багато компаній піддаються геополітичним ризикам і можуть переносити роботу з країн, які вони вважають більш ризикованими, що може порушити глобальні ланцюжки створення вартості. Однак цей процес може відбуватися повільніше, ніж можливо, через наявний капітал, вартість закупівлі різних матеріалів і різницю в оплаті праці в окремих країнах. Значна частина невизначеності та ризику виникає через політику, спрямовану на дестабілізацію системи торгівлі, а не на зменшення збоїв і зміцнення глобальних ланцюжків створення вартості проти потенційних ризиків.

Список використаних джерел

1. Продан Ю. Вплив війни в Україні на світову торгівлю та інвестиції / Ю. Продан // Матеріали XII Всеукраїнської наукової студентської інтернет-конференції, м. Чернівці, 22 грудня 2022 р. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2021. – 10-13 с.
2. Остапенко В. Основні тенденції регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану / В. Остапенко, Д. Шевченко // Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (9-11 листопада 2022 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2022. – 519-523 с.
3. Титаренко Л. М. Соціально відповідальні глобальні компанії в умовах воєнного стану / Титаренко Л. М. та ін. // Ефективна економіка. – 2022. - № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9291>

УДК 339.138

*Матяш Єва Володимирівна, Пальчик Тетяна Анатоліївна,
здобувачки*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Логістика займає важливе місце у діяльності підприємств та в економічній системі країни. З кожним днем розвивається сфера обміну товарів, продажу, а таким чином і логістична сфера. Це мережа організацій, людей, видів діяльності, інформації та ресурсів, що беруть участь у фізичному потоці продукції від постачальника до замовника. Міжнародна логістика є частиною процесу поставок, яка планує, впроваджує та контролює ефективний потік та зберігання товарів, послугта відповідної інформації від точки походження до точки споживання для задоволення вимог покупця.

Глобалізація, розвиток комп'ютерних технологій та збільшення доступу до Інтернету домінували у розвитку логістики в поточному столітті. Термін «управління ланцюгами поставок» зараз широко використовується для охоплення стратегії, планування та здійснення потоку товарів, послуг та інформації, при цьому логістика є важливою частиною цього процесу. Технологія логістики, безумовно, стає «розумнішою». Транспортно-логістичні послуги сприяють міжнародній торгівлі та відіграють важливу роль у зростанні та розвитку місцевої економіки. Якість та ефективність логістичних послуг можуть мати значення для міжнародної торгівлі, оскільки слабка логістична інфраструктура та операційні процеси можуть бути основною перешкодою на шляху інтеграції світової торгівлі. Незважаючи на те, що логістичний внесок у національний обсяг виробництва в країні може бути не таким конкурентоспроможним, як інші сектори, роль, яку відіграє логістика в підтримці діяльності економіки, не може бути зменшена [2].

Отже, основне завдання логістики полягає в забезпеченні транспортування, зберігання, постачання, закупівлі та розподілу товарів, людей, грошей, інформації та енергії у глобальній економіці, без чого неможливо нормальне функціонування світових ринків.

Список використаних джерел

1. Володимирова І. Г. Глобалізація логістики: сучасний стан та перспективи розвитку: енциклопедія / І. Г. Володимирова. К.: Веселка, 2018. С. 87-96.

2. Логістична концепція міжнародної доставки вантажів [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://lubbook.org/book_607_glava_10_Tema_10_Logistichnakoncept.html.

Moskalenko Daria,
student,
Padiy Valeriia,
student,

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

**BELT AND ROAD INITIATIVE
AND IT'S IMPACT ON GLOBAL TRADE**

As a result of the successful implementation of the Policy of Reforms and Openings in recent decades, China has become the second largest economy in the world, and has significantly increased its geo-economic influence. As the world's largest center for the production of goods (the "factory of the world"), China defines regional trade as part of the global production chain and provides more than 50% of economic growth in Asia. After the financial crisis of 2008, it became an active provider of foreign direct investment (FDI), and since 2012 it is the third largest investor in the world after the United States and Hong Kong [1]. In the Asia-Pacific region, China is the first FDI supplier to Myanmar, Mongolia, Cambodia, Laos and North Korea, and the main source of FDI to Kazakhstan, Pakistan, Vietnam, Indonesia, Australia, Malaysia, and others.

Exporting directly incurs a fixed cost and a variable cost. Indirect exporting takes place through an intermediary firm, or using intermediary 'technology'. The intermediary is assumed to be able to lower the fixed costs of exporting while possibly incurring additional variable costs. This choice means that a number of manufacturing firms may export indirectly through a wholesaler, rather than managing their own distribution networks. These firms pay an intermediary fixed cost which is smaller than their own fixed cost of direct export. In this more realistic setting, firms choose to serve the foreign market either directly or through domestically-based export intermediaries.

The European Union has also begun to respond to China's policy by screening of foreign investments. In 2018, the tool was launched a more coherent and unified approach to foreign direct investment policy in the EU and, therefore, a more qualified response to China's investments in Europe [2]. Ultimately, the EU-China summit in April 2019 confirmed the wishes of both parties to improve the connection between Europe and Asia. So, the EU remains open to the prospects of cooperation with China.

BRI and Ukraine: currently, there are more than 200 interstate, intergovernmental and interagency documents regulating political relations between Ukraine and China. Already after the announcement of the initiative, in December 2013, Ukraine signed the Agreement on friendship and cooperation between Ukraine and the People's Republic of China, the Joint Declaration of Ukraine and of the Republic of China on further deepening of relations strategic partnership. Ukrainian experts claim that Ukraine should be more active in this initiative in order to take advantage of it and ensure greater economic

cooperation with China and other countries. Potential opportunities for Ukraine include the development of transport infrastructure, in particular, the construction of new sea and rail routes, which can increase the export and import of goods between Ukraine and China, as well as the expansion of cooperation in the field of technology and innovation. However, there are also possible risks and challenges, in particular, regarding China's control over new transport highways and possible consequences for the Ukrainian economy and social structures. Therefore, it is important to maintain a balance between cooperation with China and protection of one's own national interests.

The Belt and Road Strategy, if it is fully implemented, can significantly affect the state and development of world trade in the coming years. This initiative could have a significant impact on global trade, as increased transport links between China and other countries could increase the level of exports and imports of goods and services between them. The exchange of international goods and services can become faster, more convenient and more efficient thanks to the new infrastructure.

However, this initiative may also raise challenges and controversies, particularly regarding China's dominance of these new transportation routes, the environmental implications of infrastructure construction, and possible geopolitical implications. The strategy envisages several scenarios for the future, and none of them scripts cannot be fixed as immutable. Consequently, China will be able to strengthen its own relations with Europe and Africa, acting as a counterweight to the more protectionist US trade policy, which is possible in the future [3]. As the economic shifts and trade interests, China may abandon its own careful detachment from global problems and take on more responsibility in world politics. The New Silk Road Initiative can strengthen the dominance of South-east Asia, especially China, in the world economy and accelerate the transition to a central role in world trade. One of the long-term consequences of this initiative may be to strengthen the influence of the Indian Ocean in the world economy, as they will be deeper involved in international economic relations.

References

1. Українець Л. А. Ініціатива «пояс і шлях» як основа нарощування економічної експансії Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_3_2019ua/22.pdf.
2. «Один пояс, один шлях» – глобальний геоекономічний проект Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/odin-poyas-odin-shlyah-globalnij-geoekonomichnij-proekt-kitayu/>
3. Один пояс, один шлях: Вплив зниження торгових витрат на добробут в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/01/KSE-Trade-BRI-Ukrayina-zvit_20191228-1.pdf

*Нікітенко Дмитро Юрійович,
магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ ДЕРИВАТИВІВ

Світовий ринок деривативів наразі є фундаментом міжнародної фінансової системи та економіки. Ці похідні фінансові інструменти сприяють поліпшенню операційної, інформаційної, цінової, оціночної та розподільчої функціональної ефективності, тим самим істотно підвищуючи ефективність фінансових та товарних ринків. Ринок деривативів у світі наразі виступає індикатором стану розвитку і трендів змін як кожної окремої економіки держави, так і загальносвітового господарювання. В Україні ринок деривативів на сьогодні перебуває лише на стадії становлення, однак глобальні тенденції свідчать про дієвість цього інструменту управління ризиками, а тому виникає необхідність вивчення світового досвіду з метою застосування його найбільш ефективних стратегій у власній практиці.

Сучасні умови господарювання відзначаються високим рівнем турбулентності на фоні активного розвитку глобалізаційних процесів. Незважаючи на економічні та політичні кризи, Brexit, китайсько-американську торгову війну, хвилі соціальних протестів, взаємозалежність між країнами зростає, посилюється економічна інтеграція, що спричиняє розвиток фінансової інтеграції, зокрема фінансових ринків. Так, «фінансова нестабільність та значна цінова волатильність на світових та національних фінансових ринках зумовлюють потребу в широкому використанні спеціальних інструментів хеджування ризиків – деривативів. Світовий досвід свідчить, що ринок деривативів виконує роль індикатора стану і перспектив змін як національних, так і світової економік» [1, с. 9].

Варто наголосити, що в умовах розвитку ринкової інфраструктури, використання деривативів з метою хеджування ризиків є головною стратегією 57% користувачів, більше половини вказують на використання деривативів для реалізації своєї інвестиційної стратегії [2]. Для інвестиційного співтовариства дані пункти є вкрай важливими позаяк похідні фінансові інструменти слід розглядати як інструменти, що використовуються для того, щоб гроші працювали якомога ефективніше.

Переважну частку ринку деривативів у 2021 р. займав за обсягами торгів Азіатсько-Тихоокеанський регіон – 42,5%, чим покращив свій результат порівняно з 2018 р. на 6%. Зазначене збільшення викликано зростанням обсягів торгів на усі види продукції: базові активи (37,6%),

ETF (21,4%), процентна ставка (2,6 %), валюти (7,2%) та товарних деривативів (32,7%). Частка Американського регіону за цей період становила 40,5% світових обсягів торгівлі деривативами, при цьому демонструючи незначне падіння на 3% у порівнянні з 2018 р, причиною чого стало зменшення ETF, товарних та інших деривативів відповідно на 8,9%, 16,3% та 12,1%. Обсяги торгівлі деривативами регіону Європи, Близького Сходу та Африки (на частку яких припадало 17% від загального обсягу) зменшились на 4,9% через падіння ETF (80%), процентної ставки (13,9%), валюти (22,8%) та інших деривативів (60,8 %), тоді як в регіоні зареєстровано збільшення обсягів базових активів (41,9%) та товарних деривативів (16,3%).

Варто відзначити, навіть попри те, що світовий ринок деривативів також знаходиться під впливом фактору сезонності, наприклад хеджування ризиків потребує аграрний сектор, порівняно з аналізованим періодом у 2019 р. середньодобові обсяги торгів ф'ючерсами та опціонами демонструють негативну динаміку. Так, на кінець червня 2020 р. середньодобові світові обсяги торгів ф'ючерсами та опціонами впали на 7799 млрд дол. США та 2726 млрд дол. США відповідно. Відзначимо, що аналітичної інформації, яка стосується стану позабіржового ринку деривативів за час впливу пандемії, досі немає, що наразі унеможлиблює проведення аналізу. Однак, оцінюючи стан позабіржового ринку деривативів за період 2018-2019 рр., відзначимо незначну динаміку його росту на 59,6 млрд дол. США переважно за рахунок збільшення деривативів на процентну ставку на 55,07 млрд дол. США [3]. Оцінити масштаб трансформацій на світовому ринку деривативів у зв'язку з пандемією COVID-19 наразі не видається можливим, доки не спаде паніка та тренди не стануть прогнозованими.

Враховуючи позитивні тенденції, які демонстрував світовий ринок деривативів до пандемії, важливо, беручи до уваги сфери впливу вірусу: поведінка людей; споживчі переваги; поведінка корпорацій; рішення урядів; сфера виробництва і послуг; сфера логістичних потоків; падіння експорту й імпорту, дотримуватись стратегії, що зарекомендували себе, корегуючи їх відповідно до умов сьогодення.

Список використаних джерел

1. Шевченко О.М. Сучасні тенденції функціонування ринку деривативів в Україні / О.М. Шевченко, О.О. Шевченко // Інфраструктура ринку : електр. фах. наук.-практ. журн. – 2023. – №18. – С. 9–15.

2. McPartland K., Monahan K. (2020) Derivatives Market Structure 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.fia.org/sites/default/files/2020-03/Derivatives-Market-Structure-2022-PRINT.20-2012%20%282%29.pdf>

3. The WFE's Derivatives Report 2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.worldexchanges.org/our-work/articles/wfe-2019-derivatives-report>

*Новак Марія Андріївна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

УПРАВЛІННЯ ДИВІДЕНДНОЮ ПОЛІТИКОЮ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

На сучасному етапі економічних перетворень однією з актуальних задач економічного розвитку є вдосконалення корпоративних відносин та формування ефективної моделі корпоративного управління.

Основні напрямки вдосконалення механізмів дивідендної політики повинні базуватися на використанні існуючого зарубіжного досвіду, а також враховувати національні особливості формування корпоративного сектора економіки та розвитку корпоративних відносин. Основною метою забезпечення ефективного функціонування корпорацій є насамперед, підвищення ефективності діяльності акціонерних товариств і поживлення інвестиційних процесів. Важливою складовою фінансової стратегії корпорації, спрямованої на реалізацію головної мети – максимізації ринкової вартості підприємства та зростання доходів його власників, є дивідендна політика.

Дивідендна політика є питанням стратегічного управління корпораціями. Під дивідендною політикою, як правило, розуміють дії корпорації як юридичної особи під час розподілу чистого прибутку між акціонерами і корпорацією, а саме інвестиційними проектами корпорації, які можуть бути реалізовані у фінансово-господарській діяльності. Дивідендну політику також можна визначити, як сукупність рішень, які визначають розмір та спосіб виплати дивідендів [1]. Основною проблемою в розподілі прибутку на той, що розподіляється серед акціонерів, і той, що не розподіляється, є можливість його реінвестування за більш високою ставкою.

Отже, дивідендна політика передбачає досягнення певної рівноваги або поєднання інтересів корпорації та її акціонерів, що виражається у визначенні пропорцій між частинами прибутку, який не розподіляється і який розподіляється. Така рівновага може бути досягнута через зростання нерозподіленого прибутку за рахунок зменшення дивідендних виплат, з тим щоб збільшити внутрішні джерела фінансування певного проекту.

Список використаних джерел

1. Дивідендна політика українських компаній: на чому можна заробити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gaap.ukr/articles/51048>.

UDC 339

*Opeyemi Victoria, Kudryashova Diana, Kupach Anastasia,
students,*

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

THE ROLE OF INTERNATIONAL TRADE IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTRIES WITH EMERGING MARKETS

International trade is the purchase and sale of goods and services by companies in different countries. Consumer goods, raw materials, food, and machinery all are bought and sold in the international marketplace. International trade allows countries to expand their markets and access goods and services that otherwise may not have been available domestically. As a result of international trade, the market is more competitive. This ultimately results in more competitive pricing and brings a cheaper product home to the consumer. An emerging market economy is the economy of a developing nation that is becoming more engaged with global markets as it grows. Countries classified as emerging market economies are those with some, but not all, of the characteristics of a developed market. Characteristics of developed markets may include strong economic growth, high per capita income, liquid equity and debt markets, accessibility by foreign investors, and a dependable regulatory system.

As an emerging market economy develops, it typically becomes more integrated with the global economy. That means it can have increased liquidity in local debt and equity markets, increased trade volume and foreign direct investment. It can develop modern financial and regulatory institutions. Currently, some notable emerging market economies include India, Mexico, Russia, Pakistan, Saudi Arabia, China, and Brazil. An emerging market economy is an economy that's transitioning into a developed economy. Emerging market economies typically feature a unified currency, stock market, and banking system; they're in the process of industrializing. Emerging market economies can offer greater returns to investors due to their rapid growth. They also offer greater exposure to some inherent risks due to their status. Over time, emerging markets typically adopt reforms seen in developed markets.

However, emerging markets typically have a physical financial infrastructure including banks, a stock exchange, and a unified currency. A key aspect of emerging market economies is that over time, they adopt reforms and institutions like those of modern developed countries, this promotes economic growth. Emerging market economies tend to move away from activities focused on agricultural and resource extraction toward industrial and manufacturing activities. Their governments usually pursue deliberate industrial and trade strategies to encourage economic growth and industrialization. The former strategy is more typical of economies that are considered emerging since it promotes more engagement and trade with the global economy.

*Орленко Ростислав Володимирович,
здобувач
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ПРОГНОЗИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ У 2023 РОЦІ

За останнє десятиліття ми стали свідками масштабних змін на ринку криптовалют. Деякі з них уже досягають значних результатів і демонструють фантастичні шанси на надзвичайно велике зростання своєї вартості вже у 2023 році. Однак, якщо ми подивимося на криптовалютні прогнози на 2023 рік, ми можемо сказати, що ринок відновиться і це, ймовірно, найкращий час для інвестування. Головне питання: що буде далі з криптовалютами у 2023 році? Чи буде регулювання відігравати більш значну роль? Який тип криптовалюти буде найкращим вибором цього року? Нижче наведено найпоширеніші прогнози щодо майбутнього криптовалюти у 2023 році [1].

Епічні битви за регулювання.

Про точний результат можна лише здогадуватися, але 2023 рік може стати роком, коли суперечки щодо регулювання нарешті досягнуть свого апогею. «Буде запропоновано суворе регулювання криптовалюти та епічна битва спільноти, щоб боротися з її частинами, які загрожують децентралізації», — каже Лаура Шин, ведуча подкасту «Звільнені» [2].

Набагато більше інвесторів приймуть біткойн

Криптопрогноз: За даними The Ascent, Рік Едельман, засновник Ради фінансових професіоналів із цифрових активів, прогнозує, що до кінця 2023 року понад 500 мільйонів людей у всьому світі будуть володіти біткойнами. CoinTelegraph, співзасновник BlockFi Флорі Маркес погоджується, віддаючи перевагу нормативній чіткості та кращому розумінню галузі за сприяння більш широкому застосуванню. Це один із 10 найкращих прогнозів щодо криптовалюти, яких інвесторам слід дотримуватися у 2023 році [3].

Ведмежий ринок закінчиться на початку 2023 року

Деякі експерти прогнозують, що зараз ми переживаємо падіння криптовалюти, яке, ймовірно, досягне найнижчої точки. Ці прогнози також зроблені на основі попередніх показників криптовалютного ринку, які припускають, що в наступні три місяці ведмежому ринку прийде кінець. Це один із 10 найкращих прогнозів щодо криптовалюти, яких інвесторам слід дотримуватися у 2023 році.

Перегрупування

Після значного падіння у 2022 році криптоіндустрія перегрупується у 2023 році, а ті, хто все ще готові до великого поштовху, прямують до 2024 року. Іншими словами, наступний рік — це рік тривалого виживання з поглядом на повернення до величезних здобутки в наступні роки [4].

Ефір знову перевершить біткойн

У 2021 році ефір перевершив біткойн, набравши 418 відсотків порівняно з 66 відсотками біткойна. Аналітики вважають, що будь-який з них продовжуватиме працювати добре через різке зростання обсягів продажів NFT. Більшість цих токенів все ще працюють на блокчейні ефіру.

Більшість мем-монет зникне

Минулого року побічний продукт доджкойнів Shiba Inu піднявся на 44 540 000 відсотків. Squid, монета, названа на честь телевізійної драми «Гра в кальмара», підскочила більш ніж на 75 000 відсотків менш ніж за тиждень, щоб незабаром зникнути. Це один із 10 найкращих прогнозів щодо криптовалюти, яких інвесторам слід дотримуватися у 2023 році [5].

Web3 стане наступною великою справою

Хоча більшість прогнозів покладаються на попередні показники ринку, деякі інноваційні речі, такі як Web3 і децентралізація крипторинку, можуть навіть спрогнозувати більше зростання, ніж прогнозували багато експертів. Це дозволить користувачам торгувати набагато швидше та без посередників, таких як банки чи уряди, що значно вплине на крипторинок. Це може стати наступною великою подією, тож будьте в курсі.

Отже, як видно, світовий ринок криптовалют має великі перспективи розвитку і кожен може інвестувати в нього. криптовалюта — одна з найперспективніших сфер діяльності у всьому світі, яка розвивається неймовірними темпами. 2023 рік за прогнозами світових критиків та криптоінвесторів стане найприбутковішим роком, а отже варто спробувати інвестувати в нього.

Список використаних джерел

1. Фінпослуги. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://finuslugi.ru/navigator/stat_perspektivy_razvitiya_kriptovalyuty.
2. [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <https://podcasts.apple.com/us/podcast/unchained/id1123922160>.
3. Коінттелеграф [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <https://cointelegraph.com>.
4. New York Times [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/>.
5. Global Crypto Adoption Index [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://blog.chainalysis.com/reports/2021-global-crypto-adoption-index>.

*Потлов Михайло Михайлович,
Магістрант,
Свічкарь Віталій Анатолійович,
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Світовий біржовий товарний ринок відзначається певною стабільністю та появою нових видів інструментів. Водночас діапазон вітчизняного біржового ринку як елемента інфраструктури ринкової економіки є незначним.

Нині прослідковується тенденція щодо об'єднання міжнародних бірж у світові торговельні майданчики із використанням сучасних технологій біржової торгівлі задля раціоналізації функціонування біржового ринку. Злиття біржових площадок «обнуляє» міжнаціональні кордони для учасників біржових торгів та сприяє загостренню конкурентності на світовому біржовому ринку, забезпечує швидкі зміни біржового механізму. Біржі перетворюються на всесвітні осередки укладання деривативів, формування прозорого ціноутворення, трансферту інвестиційного капіталу на інтерконтинентальному рівні [2]. Можливість використання різноманітних інструментів та методів біржового ринку дає можливість до залучення більшої кількості учасників економічних відносин, як суб'єктів господарювання так і трейдерів, інвестиційних компаній, фінансових установ.

Протягом останнього десятиліття світовий біржовий ринок значно розростається по усіх регіонах світу. Так, у 2022 р. торгова активність на світових біржових ринках деривативів досягнула 46,77 мільярда угод та зросла на 35,6% у порівнянні з 2019 р. Тенденція, коли світові ринки деривативів, якими торгують на біржі, встановлюють рекорд загальної торгової діяльності спостерігається протягом останніх трьох років. Як і в попередні роки значне зростання спостерігається на біржах у Бразилії, Китаю та Індії, що знаходить відображення і у структурі міжнародного біржового ринку за географічними регіонами. Найбільшу відсоткову частку світової торговельної активності протягом десятка років займає Азіатсько-Тихоокеанський регіон з незначними коливаннями до зменшення від 50% світового обсягу торгів у 2010 році до 45% у 2020 році. Північна Америка займає у структурі друге місце із тенденцією до зменшення на 11 %, у 2010р. з 40% до 29,% світового обсягу торгівлі у 2020р. Протягом 10 років частка світового обсягу торгівлі, що припадає на

біржі Латинської Америки коливалась в сторону зростання та в 2020р. збільшилась 6%. Частка світового обсягу торгів Європи протягом 2010- 2015 різко зросла на 18%, а в наступні 5 років зменшилась на 6%. У кожній частині світу з'являються нові біржі, які здійснюють біржові операції переважно фінансовими інструментами.

В світі нині нараховується близько 180 фондових бірж та близько 50 міжнародних товарних бірж. Варто зазначити, що у багатьох країнах світу функціонує лише одна біржа. Проте, аналіз статистичних даних Асоціації ф'ючерсної індустрії свідчить про переважний вплив на розвиток біржової торгівлі 10 лідируючих на світовому ринку бірж та біржових об'єднань, які забезпечують біля 60% біржових угод. Протягом тривалого періоду у загальній структурі світової біржової торгівлі домінуючим залишається біржовий фінансовий ринок, частка якого становить 70-72%, тоді як на біржовий товарний ринок припадає лише 19-20 %. Зокрема, якщо відображати річні зміни у структурі укладених біржових контрактів в 2015 р. порівняно з 2014 р. зростання спостерігається по біржових інструментах групи «Інші види» – в 2,3рази, «Кольорові метали» – 47,1%, «Валюта» – 31,1%, «Енергоресурси» – 21,5%, «Аграрна продукція» – 18,0% , «Фондові індекси» – 13,6%. Водночас зниження обсягів світової біржової торгівлі спостерігається на «Дорогоцінні метали» – 14%, «Відсоткові ставки» – мінус 1,3 %, а також «Цінні папери» – 1%. Якщо ж прослідкувати зміни у довгостроковому періоді (5 та більше років) слід відмітити, що найбільше зростання у структурі світової біржової торгівлі в 2020 р. порівняно з 2014 р. спостерігається по біржових інструментах групи «Інші види» – в 3рази, «Енергоресурси» – в 2,7 рази та «Фондові індекси» – в 2,5 рази. Водночас значне зростання обсягів торгів спостерігається по групах «Цінні папери» – в 2р, «Аграрна продукція» – 84,9%, «Кольорові метали» – 80,4%, «Валюта» – 67,9%, «Відсоткові ставки» – 26,1 %.

В останні роки обороти товарних та товарно-сировинних бірж також є досить великими, а тому вони також відіграють велику роль та мають вплив на розвиток економіки [2]. Так, у 2022 р. кількість біржових угод, укладених у світі щодо агропродовольчої продукції, збільшилась порівняно з 2010 р. у 3 рази. За останнє десятиліття біржовий ринок аграрної продукції досить розширився, адже на світових товарних біржах появляються нові види інструментів.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Внутрішня торгівля. Кількість бірж. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 1 квітня 2021).
2. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 1. С. 188-193.

*Свічкарь Віталій Анатолійович,
кандидат економічних наук, доцент
Потлов Антон Михайлович,
магістрант*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Успішне функціонування національної економіки у світовому економічному просторі передбачає її інтеграцію в систему міжнародних фінансів і всебічне використання переваг такої інтеграції. Однією з особливостей процесів глобалізації, інтернаціоналізації та транснаціоналізації системи міжнародних фінансів на сучасному етапі розвитку є постійне зростання обсягів прямих іноземних інвестицій, поява нових якісних характеристик їхнього руху. Сучасні міжнародні фінанси ґрунтуються на певних стандартах, у тому числі й певних шляхів та правил залучення і освоєння іноземних інвестицій.

Міжнародні фінанси як економічна категорія трактуються як сукупність відносин зі створення і використання грошових коштів, необхідних для здійснення зовнішньоекономічної діяльності економічними суб'єктами різних рівнів. Загальна система таких відносин включає декілька сфер (міжнародні розрахунки та їх баланси, оподаткування в галузі зовнішньоекономічної діяльності, валютні системи, світовий фінансовий ринок, вивіз капіталу та іноземні інвестиції), через механізм функціонування яких відбувається розподіл і перерозподіл світового продукту, що визначається об'єктивними закономірностями прибутковості капіталу, невизначеності і ризиків, пропорційності розвитку [6]. Важливими каналами руху фінансових потоків у світовій економічній системі є іноземні інвестиції. Згідно Закону України «Про режим іноземного інвестування» «іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [3].

Експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) та організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визначають іноземні інвестиції прямими, якщо вони здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. При цьому інвесторові належить управлінський контроль над підприємствами, а інвестиції перебувають у формі акціонерного капіталу і коротко- та довгострокових міжфірмових позик [2]. До прямих іноземних інвестицій відносяться первинні вкладення і реінвестиції, тобто частка доходу об'єкта

інвестування, яка не розподіляється, а також внутрішньокорпоративні перекази капіталу у формі кредитів і позик між прямим інвестором і філіями, дочірніми та асоційованими компаніями. Кількісним критерієм розмежування прямих і портфельних інвестицій вважається 10 % об'єкта інвестування. Проте прямою може бути інвестиція з меншою часткою участі, але яка забезпечує участь в прийнятті управлінських рішень інвестором. Інвестиція не вважається прямою, якщо інвестор не має контролю над об'єктом інвестування, навіть якщо його складає понад 10%.

У цілому міжнародні інвестиції мають різну інвестиційну природу і цільову орієнтацію, різні види і форми, величину, терміни і джерела [1]. На масштаби, динаміку та результативність міжнародної інвестиційної діяльності впливає сукупність взаємопов'язаних факторів, під впливом яких формується орієнтація країн базування та приймаючих. У країнах базування (переважно промислово розвинуті країни) вирішальним макроекономічним фактором регулювання експорту прямих інвестицій є баланс ввозу і вивозу інвестицій. Розрізняють такі групи країн: переважно експортери капіталу (Японія); ті, що зберігають приблизну рівновагу експорту та імпорту капіталу (Німеччина, Франція); 3) нетто-імпортери (Ірландія, Португалія, Іспанія, Туреччина, США). Останнім часом великими експортерами капіталу стали Південна Корея, Тайвань, Китай, країни Близького Сходу. Характерно, що на сьогодні набуває поширення експорт капіталу в промислово розвинуті країни (наприклад, Тайвань близько 60% інвестицій експортує у США) [2]. Для економічної системи приймаючої країни прямі іноземні інвестиції мають більше значення порівняно з кредитами або іншими формами руху міжнародного капіталу. Так, за прямого іноземного інвестування інвестор безпосередньо зацікавлений у ефективній реалізації своїх інвестиційних проєктів, оскільки віддача від інвестицій становить його прибуток. Часто це супроводжується отриманням нової технології, допомоги в організації виробництва та збуту продукції та іншими економічними і соціальними ефектами.

Отже, характерною ознакою прямих іноземних інвестицій є їх безпосередня участь у підприємницькій діяльності, а саме у виробництві товарів і послуг та їх переміщенні між країнами [1].

Список використаних джерел

1. Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації економіки України. Бізнес-інформ. 2022. № 1. С. 21 – 27.
2. Д'якова І.І., Журава Ф.О., Макаренко М.І. Міжнародні фінанси. Київ : КНЕУ, 2013. 548 с.
3. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.04.2021).

УДК 330.4:216.2

*Сербін Сергій Анатолійович, Олефір Ірина Геннадіївна,
Бєлозьорова Діана Олександрівна*

здобувачі

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні ми збираємося обговорити пріоритети розвитку національної економіки в умовах глобалізації. Наша країна стикається з викликами та можливостями глобальної економіки, тому важливо визначити пріоритети, які допоможуть зміцнити наші позиції на світовому ринку та забезпечити стійкий економічний розвиток.

Одним з ключових пріоритетів є підвищення ефективності виробництва та зменшення залежності від імпорту. Україна має потужний потенціал для розвитку виробництва, але для цього необхідно забезпечити належний рівень інвестицій у виробництво та підтримку малого та середнього бізнесу. Такі заходи допоможуть збільшити внутрішній попит та знизити залежність від імпорту [1].

Другим важливим пріоритетом є зміцнення міжнародної співпраці та підтримка інвестицій. Україна має потужний потенціал для залучення іноземних інвесторів, що сприятиме розвитку національної економіки та підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Для цього необхідно створити сприятливі умови для бізнесу, запроваджуючи необхідні реформи та політику спрямовану на привабливість інвестиційного клімату в країні.

Також важливим кроком є вивчення іноземних мов. У зв'язку з глобалізацією, знання іноземної мови є необхідним для успішної роботи в бізнесі та інших сферах діяльності. Необхідно створити умови для навчання іноземних мов на рівні міжнародних стандартів та розвивати мовну інфраструктуру країни [1].

Сучасний світ потребує висококваліфікованих працівників з новими знаннями та навичками. Тому розвиток людського капіталу є необхідним пріоритетом для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел

1. Sokur, M. (2020). STRATEGIC PRIORITIES OF SOCIO- ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES. Social Economics, 1(60), 38-46. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2020-60-04>

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

Ринкове середовище авіаційної галузі України зазнало критичних кризових впливів протягом 2020-2023 р.р. років адже відбулось повне припинення туристичних польотів цивільною авіацією в 2020 році через світову пандемію і закриття кордонів, відбувались лише одиничні рейси для перевезень медичних вантажів, що призвело до зупинки операційної діяльності та відсутності поточних доходів, що викликало збитковість економічної діяльності; перебудова мережі авіаліній над Східною Європою, Центральною Азією і Близьким Сходом внаслідок збройних конфліктів; втрата частини активів авіакомпаніями та руйнування українських авіаційних та авіаційно-ремонтних підприємств призвели до перерозподілу ринків та банкрутства частини українських авіаційних підприємств. При цьому в світових масштабах теж спостерігаються негативні тренди:

- зберігається тенденція падіння обсягів вантажообігу на цивільній авіації (на рівні 11% в порівнянні з «доковідним» 2019 роком та на рівні -149% у відношенні до 2022 року) [1];

- в цивільних авіаперевезеннях через загрози світової економічної кризи, падіння темпів економічного розвитку (фактично 1,2% у світовому масштабі за 2022 рік, проти прогнозованих 3%, а також глобальна інфляція на рівні 9% [2]) провокують зниження і попиту на авіаційні перевезення, і на туристичні послуги, притому що в 2022 році кількість авіапасажирів склала 73% від «доковідного» 2019, а доходи лише 68% [3];

- прогнози ІКАО (Міжнародної організації цивільної авіації) на 2023 рік оптимістично прогнозують зростання авіаперевезень на 3% в порівнянні з 2019 роком, що пояснюється зростанням попиту на повітряні судна в 2022 році склала + 53% в порівнянні з 2021 роком, відновленням туризму та мережі авіаліній протягом 2021-2022 р.р. [3].

Щодо закономірностей надання авіаційних послуг в українському небі, то статистичні дані наступні:

- обсяги цивільних перевезень авіакомпаній, що працювали в Україні до повномасштабного вторгнення, в 2021 році були на 62,5% більшими, ніж в 2020 та на 31,2 % меншими в порівнянні з 2019 року [4,5];

- у грудні 2021 року авіаперевезення склали 92,3% від обсягів 2019 року, що показало перспективи відновлення мережі авіасполучень та попит на перевезення;

Початок стрімкого підвищення обсягів перевезень наприкінці 2021 та на початку 2022 р.р. зупинилась внаслідок повномасштабного вторгнення росії до України. Окрім руйнації 19 аеропортів, українська авіаційна галузь втратила виробничі потужності авіаційних та авіаційно-ремонтних підприємств, значний кадровий потенціал, а частина авіакомпаній перебазувала повітряні судна за кордон разом із персоналом [4].

В описаних тенденціях вбачаються як кризові впливи так і потенціал відновлення. Покриття отриманих втрат та економічних збитків на сьогодні залежить від накопичених резервів у інноваційному потенціалі авіапідприємств:

- ефективності реалізації економічного потенціалу авіаційними підприємствами, що визначає їх стійке функціонування й збереження ресурсів;

- міжнародних комунікацій авіаційного підприємства, наприклад, авіакомпанія SkyUp продовжує працювати на європейському ринку, а авіабудівні підприємства України – забезпечують виконання міжнародних поставок та спеціальні замовлення;

- рівня цифровізації та інтелектуалізації як підприємств, так і персоналу, котрі вплинули на прибутковість й інноваційність технологій, що залишають конкурентними окремі авіапідприємства на ринках авіаційних ІТ-технологій, виробництва комплектуючих, суміжних із авіаційними перевезеннями послуг;

- рівня підготовки авіаційного персоналу, який на сьогодні може працювати в дистанційному форматі, а також рівня збереження його авіаційних компетенцій.

Зазначені резерви відновлення інноваційного потенціалу в авіаційній галузі можуть бути реалізованими та зберегти конкурентні позиції на міжнародних ринках за умов цільового інвестування не лише у відбудову авіаційної інфраструктури, а й у модернізацію авіакомпаній та аеропортів, аеронавігаційних технологій, забезпечення виконання принципів євроінтеграційних угод та вимог міжнародних авіаційних організацій й угоди про «Відкрите небо», адаптації українського законодавства та цифрових технологій до вимог конкурентних ринків авіаційних послуг і продукції.

Список використаних джерел

1. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: https://cfts.org.ua/news/2023/03/10/svitoviy_vantazhoobig_tsivilno_aviatsi_u_sichni_2023_roku_znizivsy_a_na_15_74106 (Дата звернення: 20 квітня 2023 року).

2. Світовий банк. Режим доступу: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/01/10/global-economic-prospects> (Дата звернення: 20 квітня 2023 року).

3. ІКАО. Режим доступу: <https://www.icao.int> (Дата звернення: 20 квітня 2023 року).

4. Державна авіаційна служба України. Режим доступу: <https://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/>. (Дата звернення: 20 квітня 2023 року).

5. ДП «Украерорух». Режим доступу: <https://uksatse.ua/>. (Дата звернення: 20 квітня 2023 року).

6. Смерічевський С.Ф., Михальченко І.Г. Особливості трансформації світового ринку авіаційних перевезень. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. Вип. 2 (46). 2015. С. 29-37

7. Вовк О.М., Очеретяна С.М., Камишна С.Ю. Конкурентоспроможність авіатранспортних підприємств в умовах розвитку міжнародного авіаційного простору. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48. С. 31-35.

*Титаренко Любов Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Після перемоги України у війні проти російської федерації особливого значення набудуватиме інноваційний вектор розвитку, коли постане питання відбудови незалежної та конкурентоспроможної держави на всіх рівнях. Інноваційна діяльність України післявоєнного періоду повинна інтегруватися з інвестуванням в інноваційні процеси на основі реалізації інноваційної політики.

За проектом плану відновлення України державна політика має активізувати інновації та реалізовувати системні інструменти модернізації економіки в умовах кризи, на базі фундаментальних положень економічної науки та активізації внутрішніх і зовнішніх факторів соціально-економічного розвитку країни при взаємодії із європейською інноваційною екосистемою.

Забезпечення переходу економіки на нові інноваційні тренди розвитку має включати підвищення рівня інноваційності вітчизняних продуктів, визначення галузевої SMART-спеціалізації кожного регіону, впровадження механізмів реалізації інноваційних галузевих та міжгалузевих пріоритетів в регіонах, у т. ч. через систему промоції, зокрема, на платформі 3S, та створення відповідних стимулів [1]. Особливого значення набуває побудова екосистеми індустрії 4.0 такластеризації. При цьому має бути державна підтримка розвитку сектору індустрії 4.0, прискорення впровадження концепції індустрії 4.0, підтримка розвитку кластерних ланцюгів виробництва та інтернаціоналізації [1]

Аналітики доводять, що найгірші позиції за складовими, що входять до даного рейтингу, Україна демонструє по таких показниках як інтенсивність досліджень та розробок, що свідчить про низький рівень витрат відносно ВВП на дослідження і розробки; продуктивність та виробництво з доданою вартістю, що свідчить про низький рівень виробництва інноваційної продукції. Дещо кращі позиції за патентною активністю, що означає наявність достатньої кількості та якості людського капіталу та проникненням високих технологій.

Наразі міжнародне співставлення щодо інноваційного розвитку забезпечують численні рейтинги та індекси. Україна представлена у більшості з них, які дають оцінку стану та потенційних можливостей

використання інновацій, забезпечення у сфері технологій та інновацій конкурентоспроможності.

Так, згідно загального рівня інноваційності української економіки, то у Глобальному індексі інновацій у 2021 році Україна посідає 49 місце, у Світовому індексі інновацій за версією Bloomberg – 58, у Індексі інновацій Європейського інноваційного табло – 34 [2].

Тобто, за різними індикаторами позиція України в міжнародних рейтингах інноваційної спроможності є середньою або низькою, що є негативним як для економіки України, так і для окремих індивідів, які не мають змоги реалізувати власні підприємницькі здібності та змушені вдаватися до трудової міграції.

Воєнні дії розпочаті агресором проти України призвели до ще більшої міграції за кордон, що означає значні втрати людського капіталу. Тому у повоєнний період необхідна повна гармонізація правил на ринку праці зі стандартами ЄС. Урядом буде запровадження аналізу та прогнозування потреби в робочій силі на середньострокову перспективу. Особливого значення має аналіз та прогноз кваліфікацій на ринку праці

Вагомого значення набуває гармонізація професійних та освітніх стандартів України до стандартів ЄС. Створення можливостей та налагодження співпраці державної служби зайнятості із службами зайнятості країн ЄС: обмін інформацією про трудових мігрантів, доступ до вакансій, підбір працівників іноземним роботодавцям на підставі двосторонніх договорів між службами зайнятості [1]. Зменшення кількості дозвільних документів, видача єдиного документа, що дає право на роботу й тимчасове проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства.

Активне поширення інноваційної діяльності у повоєнний період ставить важливе завдання перед урядом, підприємницьким сектором, суспільством: відбудувати економіку України та вивести її на новий якісний рівень, що стане запорукою розбудови незалежної країни з високим соціально-економічним рівнем життя населення. Це буде можливим також за умови формування підприємницьких компетенцій студентської молоді у сфері інноваційного підприємництва та управління стартап проектами у закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>
2. European Innovation Scoreboard 2021. Most Innovative Countries: веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940> (дата звернення 14.04.2022).

СЕКЦІЯ 2
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

УДК 796.5

Вожедаєнко Валентина Володимирівна,

Начальник відділу інновацій та розвитку Полтавської торгово-промислової палати, Голова Комітету з питань туризму культури та інновацій при ПТПП, заслужений працівник культури України

**ПОШУК НОВОЇ РОЛІ ТА МІСЦЯ В'ІЗНОГО І ВНУТРІШНЬОГО
ТУРИЗМУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПРОСТОРИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ (ПОСТ)ВОЄННОЇ УКРАЇНИ:
ІННОВАЦІЙНІ МАРШРУТИ, ШЛЯХИ, ВЗАЄМОВПЛИВИ,
ПРОБЛЕМНІ ТОЧКИ**

Полтавщина – пульсуюче серце України, яка єднає Лівий і Правий берег Дніпра. Славний край, який пережив на власних кресах різні державно-політичні формування: від славної середньовічної Русі до форпосту Свободи – Незалежної України.

Найбільшим надбанням Великої Полтавщини завжди були її Люди. Недаремно вона була, є і буде магнітом для людей заповзятливих, творчих і справді непересічних. Видатні гуманісти і філософи, музиканти і поети, вчені й меценати. Полтавщина – це Григорій Сковорода, Вільний Дух котрого не може спіймати ніхто і не здатен знищити жоден ворожий снаряд. Полтавщина – це Михайло Драгоманов, з його чітким європейським та демократичним вектором. Полтавщина – це і Микола Гоголь, трагічний, роздвоєний і геніальний. Полтавщина – це музика Миколи Лисенка, яка увібрала в себе все українське і не втратила свого національного характеру. Полтавщина – це косміст та інноватор Юрій Кондратюк, котрий відкрив омріяний шлях на Місяць. І багато-багато інших імен, саме вони формують барвисту, вишиванкову й різнопланову мапу Полтавщини.

Полтавщина – це єдність начебто непоєднуваного – від рустикальних решетилівських сільських пейзажів, як окраси для будь-якого туриста, до могутнього промислового комплексу Кременчуччини. Полтавщина – це античний Гелон, без московських антропофагів. Полтавщина – горда гетьманська столиця – нескорений Гадяч, який буде боротися до кінця і запросить до боротьби своїх найкращих синів і доньок – «на гадяцьке сафарі». Полтавщина – це і стародавнє місто Лубни, і бізнесовий Миргород, у котрому звичайно ж можна знайти Все! Полтавщина – це й благочинна Полтава, її адміністративний центр, батьківщина Людини, яка подарувала надію на українське відродження – Івана Котляревського.

Полтавщина – це край спокою та праці за мирних часів, і край справжніх воїнів, які невтомно ведуть боротьбу з пекельним Злом. Це все

фактори для туристичного надбання нашого регіону, що може викликати споживчу зацікавленість.

Сьогоднішній важкий і випробувальний час для нашої країни. Тому так важливо, у сучасних тенденціях воєнного стану нашої держави, взяти новий старт для нових напрацювань. Галузь туризму, той компонент світової економіки, який дасть нашій країні покращити ключовий фактор економічного розвитку нації та нашої держави, полтавського регіону зокрема. Ми стикаємося з новими викликами, але впевнено витримаємо їх – наш девіз Полтавської торгово – промислової палати. З 2021 року при ПТПП створений і працює Комітет з питань туризму, культури та інновацій, основним завданням якого – надання туристичних та культурно – освітніх послуг. І звичайно, пошук нової ролі та місця в'їзного і внутрішнього туризму Полтавської області в просторі національної економіки (пост)воєнної України, завдання на сьогодні - старт на завтра.

Участь в грантових проектах з презентацією Полтавського регіону, обмін досвідом-ключове завдання. ПТПП активно долучилися в минулому році до участі в турі «Гостинно-туристична індустрія», який відбувався в рамках проєкту «Розвиток бізнес сектору України», та об'єднав підприємців туристичної галузі.

Полтавська торгово-промислова палата напрацьовує презентацію нових оригінальних, цікавих і неповторних туристично-екскурсійних маршрутів у співавторстві з Владленом Орловим – кандидатом історичних наук, істориком, політологом, культурологом, звичайним пересічним «полтавофілом»: «Полтавська Кондратюкіана» (постать Ю. В. Кондратюка є «першою ластівкою» у відновленні історичної справедливості дещо зігнорованих, але величних полтавців), інноваційний авторський екскурсійно-туристичний проєкт: «1920-ті... Тернистими шляхами «Розстріляного відродження»: полтавський вимір», і своєрідним дороговказом виступив «Той самий Йогансен» (Символ авангардного Харкова, який мешкав і працював у Полтаві).

Полтавська торгово-промислова палата є дієвим комунікативним інструментом у налагодженні стійких взаємовигідних контактів області з діловими колами іноземних країн та мостом для більш глибокої співпраці у сфері бізнесу з міністерствами та відомствами, громадськими організаціями і через призму історичних факторів, особистостей - успішний комунікативний майданчик для налагодження економічних відносин. Наступна презентація нового тур маршруту буде пов'язана з Італією, так як Україна загалом, Полтавщина зокрема, мають історію взаємовигідної співпраці та успішної колаборації у сфері культури і мистецтв, особливо кіновиробництва. В умовах складної життєвої ситуації, коли туризм зменшує власні оберти, ми працюємо і генеруємо нові оригінальні ідеї для розвитку в'їзного і внутрішнього туризму Полтавської області.

*Роскладка Наталія Олександрівна,
доктор економічних наук, професор
Державний торговельно-економічний університет (Україна)*

МІСЦЕ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН СВІТУ

Релігійний туризм відіграє важливу роль в системі міжнародного та внутрішнього туризму. Одні люди вирушають в екскурсійні поїздки святими місцям та релігійними центрами, інші – прагнуть взяти участь у релігійних церемоніях, помолитися, вчинити жертвопринесення. Релігія впливає на формування самосвідомості та стереотипів поведінки людей.

У табл. 1 представлено релігійний склад населення України.

Таблиця 1

Релігійний склад населення України за 2018-2022 рр., %

Релігія	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Православ'я	67,3	64,9	62,3	60,0	62,7
Римо-католицизм	0,8	1,6	1,2	0,8	1,9
Греко-католицизм	9,4	9,5	9,6	8,8	10,2
Протестантизм	2,2	1,8	1,5	1,5	3,7
Іудаїзм	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1
Іслам	0	0,1	0,5	0,2	0,2
Буддизм	0,1	0	0,3	0,1	0,2
Індуїзм	0,1	0	0	0	0,1
Язичництво	0,1	0	0	0,2	0,1
Просто християни	7,7	8	8,9	8,5	8,7
Інше	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4
Не відносять себе до жодного з релігійних віросповідань	11,0	12,8	15,2	18,8	11,7

Джерело: складено автором за даними [1, 2]

Релігійний туризм поділяється на паломницький туризм та релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості. Відмінність цих видів туризму полягає в тому, що релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості передбачає відвідування храмів та святих місць без безпосередньої участі туристів у релігійному житті святині, а паломницький туризм дає можливість взяти участь у богослужінні, молитві.

В офіційній статистиці багатьох країн паломництво та релігійний туризм зазвичай поєднують із культурним та освітнім туризмом, тому непросто розрізнити паломників та інших туристів. Туризм та паломництво мають багато спільного. Наприклад, релігійний туризм, як і інші види туризму, носить сезонний характер. У релігійному туризмі та

паломництві турист здійснює поїздку, яка заснована на духовній меті, використовує туристичну інфраструктуру, користується послугами супроводжуючої особи та не займається комерційною діяльністю.

Географія релігійних турів досить широка і залежить від віри сповідання – Тибет, Ізраїль, Італія, Індія, Китай, Непал, Греція, Святий Афон тощо. Як правило, екскурсія триває до десяти днів, протягом яких паломники відвідують основні релігійні місця, свята та проводять церковні заходи.

Релігійна подорож має три основні мети. Перша, найпоширеніша мета – відвідування знакових місць для цієї релігії. Віруючі відвідують місця, в яких відбувалися відомі, доленосні події. Багато паломників здавніх-давен приїжджають до Мекки, Єрусалиму, Голгофи, православних церков, Ватикану, великих буддійських храмів. Другою метою є лікування. Найсильніша віра в те, що мощі святих, ікон, вівтарів, менгірів, торкання папської руки мають цілющу силу, неминуче живуть у людях. Третя мета – це звичайна цікавість. Будучи православним, католиком чи атеїстом, людина їздить до Мекки подивитися на релігійне таїнство. Люди намагаються не просто піти до храму, а й потрапити на службу. Навіть якщо це чужа релігія, людину веде цікавість до знань щодо мечеті або буддійського храму, католицького монастиря або православної церкви. Багато єпархіальних адміністрацій запровадили зовнішньоекономічні відділи, які регулюють питання паломництва.

Релігійний туризм відіграє важливу роль також в економічній сфері країни, забезпечує дохід як державі, так і місцевому населенню відвідуваних територій. Однак головна мета цього виду туризму – створення сприятливої атмосфери між учасниками туристичної діяльності – приймаючою стороною та візитера. Це сприяє подоланню міжнаціонального нерозуміння та міжкультурної напруженості у світі. Релігійний туризм є складовою сучасної індустрії туризму. Собори, мечеті, культові музеї та духовні центри – це туристичні об'єкти, які мають дедалі більший попит, а отже, є місцем безпосередньої взаємодії людей різних національностей.

Список використаних джерел

1. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2021 рр. : інформаційні матеріали. Київ : Центр Разумкова, 2021. 172 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_Religiya.pdf (дата звернення: 15.04.2023).

2. Війна і церква. Церковно-релігійна ситуація в Україні 2022 р. : інформаційні матеріали. Київ : Центр Разумкова, 2022. 124 с. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/02/13/2022_Religiya_SITE.pdf (дата звернення: 15.04.2023).

Білоусова Анастасія Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри,
Віт Євген Сергійович,
здобувач

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
 Кондратюка»
 (Україна)*

ГЛОБАЛЬНИЙ РИНОК ЕКОТУРИЗМУ

Екотуризм створює сенсацію в усьому світі. Щорічна експансія людини до природи зростає. Жорстокий факт полягає в тому, що екологічно незайманих місць у світі стає все менше. Однак разом з тим зростають можливості для екотуризму. Основні напрямки – це країни, які можуть похвалитися незвичайною екологією, незайманою природою, миром і спокоєм. Таким чином, повсякденне життя на екологічно чистих територіях сповнене автентичності. Це найцінніше в епоху мегаполісів і величезної кількості автомобілів, заводів і фабрик.

Обсяг глобального ринку екотуризму зріс зі 189,88 мільярда доларів США у 2022 році до 200,8 мільярда доларів США у 2023 році при середньорічному темпі зростання (CAGR) у 5,8% [1].

Європейські країни, які пропонують найбільше можливостей у природному та екотуризмі: Німеччина, Франція, Нідерланди, Бельгія, Польща та Чехія мають найбільшу частку виїзних поїздок, головним мотивом яких є природа. Ці шість країн вважаються найбільш релевантними ринками природного та екотуризму в Європі, серед яких виділяється Німеччина [2].

Глобальний ринок екотуризму сегментований (табл. 1).

Таблиця 1

Сегментація глобального ринку екотуризму [1]

Класифікатор	Зміст
За типом	Альтернативний туризм, відповідальний туризм, сталий туризм, громадський туризм
За типом мандрівника	Індивідуальний мандрівник, груповий мандрівник
За віковою групою	Покоління X, покоління Y, покоління Z
За каналом збуту	Турагент, прямий

У жовтні 2021 року Frosch International Travel, американське туристичне агентство, яке надає послуги сталого туризму, придбало 51% акцій корпоративного підрозділу Conlin Travel. В січні 2020 року Intrepid Travel, австралійська компанія екстремальних подорожей, уклала партнерство з Trip.com Group. Завдяки цьому партнерству, компанії прагнуть популяризувати екологічні подорожі, пропонуючи екологічні подорожі Китаєм.

Екотуризм пропагується в таких країнах, що розвиваються, як Індонезія, Індія та Таїланд, як життєздатна платформа для скорочення викидів від деградації лісів і збезлісення в країнах, що розвиваються, шляхом надання стимулів місцевим громадам для їх зусиль зі збереження лісів.

Основними гравцями на ринку екотуризму є (рис. 1):

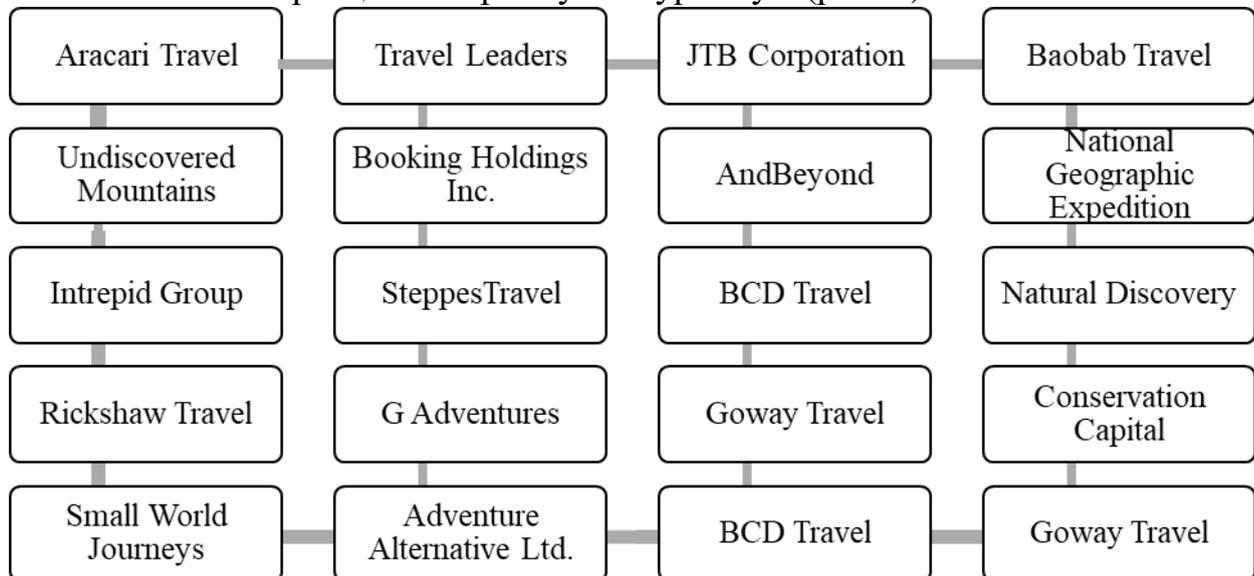

Рис. 1. Основні компанії на ринку екотуризму [1]

Ринок екотуризму складається з доходів, отриманих суб'єктами, займаючись екологічними рубками, агротуризмом та розвитком громад. Цінності на цьому ринку є цінностями «заводських воріт», тобто вартістю товарів, які продаються виробниками або розробниками товарів іншим суб'єктам (включно з виробниками, оптовиками, дистриб'юторами та роздрібними торговцями) чи безпосередньо кінцевим споживачам. Вартість товарів на цьому ринку включає супутні послуги, які продають творці товарів. Включаються лише товари та послуги, якими торгують суб'єкти господарювання або які продаються кінцевим споживачам.

Отже, екотуризм як міжнародна концепція сприяє іноземному та внутрішньому туризму в місцях у лісах, океанах та інших формах природного світу. Національні парки та інші збережені екосистеми є популярними напрямками, які зазвичай розташовані в так званих країнах, що розвиваються.

Список використаних джерел

1. Ecotourism Global Market Report 2023. URL : <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/ecotourism-global-market-report>

2. Dmitrievich I. V. Ecological tourism: development, advantages and disadvantages. Физическая культура. Спорт. Туризм. Двигательная рекреация, 2020, С. 96-102.

ТАТУ-ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ, МОТИВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Тату-туризм можна визначити як процес отримання тату під час подорожі або подорож з метою отримання татуювання. Згідно з визначенням Емми Дреслер «сувенірні» татуювання можна розуміти як тимчасове і соціальне розширення в процесі запам'ятовування. Розповіді туристів та тату-майстрів про «сувенірні» татуювання пояснюють, як різні процеси пов'язані між собою, щоб збагатити постійний туристичний досвід [1]. Люди роблять татуювання за кордоном з багатьох причин. Але їх можна розділити їх на три категорії: моментальні рішення; тим, хто хоче дешевше чорнило; дотримання певного особливого стилю татуювання.

Найпоширенішою причиною для татуювання за кордоном є випадкові рішення. Друга поширена причина робити татуювання за кордоном – дешевше чорнило. Це люди, які вважають, що дешеве чорнило – це хороше чорнило. Проте тату-майстри які застосовують такі чорнила часто не є хорошими спеціалістами і можливо згодом доведеться переплачувати більшу ціну, аби перекрити дешеве творіння тату-майстра. Хороша ідея — подорожувати за кращими татуюваннями або слідувати певним художникам і стилям. Третя група поїде спеціально до хороших артистів, яких вони знають чи про яких достатньо чули й ознайомлені з їх роботами [2].

Звісно, серед дестинацій тату-туризму є свої рейтинги популярності. Денпасар, Індонезія – у місті найвищий відсоток татуювань, зроблених туристами, – 99%. Далі йдуть Крайстчерч (Нова Зеландія), Маямі-Біч (США), Апла (Самоа), Таїті (Французька Полінезія), Берлін (Німеччина), Рейк'явік (Ісландія) тощо [3]. Поширеним явищем є також переміщення власне самих тату-майстрів в межах власної країни чи за кордон у пошуках більшої кількості клієнтів, чий попит вони могли б задовольнити. Проте навряд-чи їх подорожі підпадають категоріям «туризму» через зайняття оплачуваною комерційною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Tattoo as a personalised souvenir: pictorial presentation of tourism experience. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/110.19226>.
2. Tattoo Tourism. Travelling For Ink. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://inlovelyblue.com/tattoo-tourism/>.
3. 15 cities where tourists are most likely to get a tattoo. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.insider.com/cities>.

*Віт Євген Сергійович,
здобувач,
Білоусова Анастасія Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СЕРТИФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ЕКОТУРИЗМУ

У сучасній індустрії туризму хороший сервіс сприймається як належне. Компанії з розміщення, заклади харчування, туристичні агенції та інші суб'єкти туризму, пропонуючи додаткові умови, все частіше задумуються про сертифікацію – незалежне оцінювання відповідності якості продукції послуг, що виробляються, нормативним вимогам (стандартам) [1].

Постачальники туристичних послуг з гордістю демонструють інформацію про свій сертифікат та орган сертифікації, який його видав. Це інформує про те, що бізнес керується раціональним управлінням, яке дивиться в майбутнє, а не тільки в сьогоднішній день.

Сертифікати екотуризму призначені для добровільної оцінки та моніторингу екологічних і соціальних впливів туристичних організацій або напрямків, які сприяють туристичній діяльності. Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації, на нинішній момент діє понад 60 міжнародних програм, спрямованих на створення та підтвердження стандартів у галузі екологічної сертифікації [2].

Програма сертифікації екотуризму сертифікує туристичні продукти з основним акцентом на природу. У міжнародному туризмі популяризацією «зелених» технологій займається міжнародна організація Travelife Sustainability System (TSS), яка заохочує туроператорів і готелі, що займаються природоохоронною діяльністю та просувають ідеї охорони навколишнього середовища серед своїх гостей. TSS має спеціально розроблену систему екологічного аудиту, який передбачає нагороди підприємствам залежно від їх досягнень [3].

Міжнародний стандарт екотуризму був розроблений Ecotourism Australia спільно з Кооперативним дослідницьким центром (CRC) для сталого туризму Австралії. Міжнародний стандарт екотуризму базується на успішній Австралійській програмі екосертифікації і керівних принципах сертифікації екотуризму (Mohonk Agreement), розроблених експертами з сертифікації екотуризму Green Globe 21 в Мохонк, штат Нью-Йорк, США, у листопаді 2001 року. Green Globe 21 має ексклюзивну ліцензію на розповсюдження та управління Міжнародним стандартом екотуризму.

Green Globe 21 – це глобальна програма приєднання, порівняльного аналізу та сертифікації екологічних подорожей і туризму [4].

Програми сертифікації, які мають причетність до сертифікації екотуризму, можна розділити на світові (міжнародні), європейські (у 2 або більше країнах), національні сертифікати в Європі, національні та регіональні сертифікати. Програми сертифікації екотуризму мають різні сертифіковані категорії.

Сертифікація акредитованим органом означає, що пункт призначення відповідає найвищим соціальним та екологічним стандартам на ринку. Оскільки суспільне занепокоєння зростає щодо шкідливих і позитивних наслідків подорожей і туризму, сертифікація дає надійне рішення складних екологічних і соціальних проблем.

Асоціація екотуризму Румунії (AER) вважає абсолютно необхідним розробити систему сертифікації в екотуризмі – механізм, який реалізує на практиці основні принципи екотуризму – для забезпечення збереження природи та сталого розвитку місцевих громад через туризм. Це важливий крок, враховуючи, що з березня 2003 року Всесвітня туристична організація рекомендувала урядам підтримувати ініціативи, які сприяють сертифікації сталого туризму [5].

Отже, туристичний напрямок, сертифікований як еко, підвищує свою репутацію, протидіє надмірному туризму, приваблює відвідувачів з купівельною спроможністю та екологічною обізнаністю, має більше задоволених зацікавлених сторін і економить гроші. Сертифікат, виданий сертифікаційною організацією, вказує на те, що, наприклад, туристичне місце має на меті екотуризм. Поточні та потенційні відвідувачі пункту призначення повинні просто ознайомитися з сертифікатом, щоб легко визначити напрямок що буде відповідати принципам екотуризму.

Список використаних джерел

3. Смирнов І. Г. Управління якістю у туризмі: комплексне розуміння. *Економіка та управління в умовах глобалізації*, 2017, с. 407-410.
4. Tourism: Investing in Energy and Resource Efficiency. United Nations Environment Programme. URL : <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/22014>
5. Бондар Ю.; Легінькова Н. Напрями екологізації рекреаційно-туристичної діяльності в Україні та світі. *Теоретичні і прикладні напрями розвитку туризму та рекреації в регіонах України*. Матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. С. 376.
6. Бугіль С. Я. Екологізація туризму в контексті сталого розвитку та екобезпеки. *Європейський зелений курс та водна політика України в умовах глобальних кліматичних змін*. Матер. Націон. наук.-практ. конф., Київ, 2021. С.15-19.
7. Popescu R.-I., Zamfir A. Strategic role of ecotourism for Romania's regional development. The Scale of Globalization, Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century. In: Proc. of The 5th International Conference, Ostrava, Czech Republic. 2011. p. 8-9.

*Знахаренко Даяна Віталіївна,
здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ

Двадцять перше століття характеризується бурхливим розвитком туризму, а культурно-історичний туризм можна назвати одним із найбільш затребуваних і популярних його видів. Культурні прояви народів, побут, архітектура та одяг завжди привертали увагу людей. Різні культури, ідентичність та спадщина різних народів створюють сприятливі умови для розвитку та процвітання культурного туризму в усьому світі.

Культурно-історичний туризм – туристичні тури з метою ознайомлення з історичними, культурними, археологічними та архітектурними пам'ятками, музеями, картинними галереями, театрами, фестивалями, спортивними змаганнями та іншими об'єктами культури. Отже, туризм – це подорож з особливою метою. З визначення зрозуміло, що метою культурно-історичного туризму є ознайомлення з історією та культурою держави. Культурно-історичний туризм отримав найбільший розвиток у 20 столітті. Основними причинами розвитку культурно-історичного туризму є: пізнання; спілкування; релаксація; оздоровлення та відпочинок; соціальний престиж.

Для залучення туристів та забезпечення його стійкого розвитку, необхідно розвивати такі аспекти культурно-історичного туризму: туризм мистецтва та літератури (скульптура; мистецтво; театр тощо); історичний туризм (пам'ятки людської цивілізації та соціально-економічної культури; стародавні міста, руїни стародавніх міст; пам'ятки військової культури); туризм архітектурної культури (архітектурні ансамблі, палацові комплекси, культові споруди та храми; малі архітектурні форми (будівлі, вежі, арки, пантеони, мавзолеї, скелі та обеліски); гідротехнічні споруди (греблі, канали, ГЕС); рекреаційні архітектура); тематичні парки культурного туризму (штучні ландшафти (морські, рекреаційні, спортивно-оздоровчі, промислові, транспортні)); міський та культурний туризм (міське середовище та міська культура; панорами міст; ландшафтне планування та містобудування); музейний туризм (музеї, виставки, історико-культурні заходи та презентації).

Отже, туризм є одним із найпопулярніших напрямків і основним джерелом доходу для багатьох держав світу. Культурно-історичний туризм, у свою чергу, є однією з найбільш затребуваних форм туризму, що охоплює різноманітні напрямки та види діяльності.

Ісаєнко Вікторія Олександрівна

здобувачка

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

РОЗВИТОК «ТЕМНОГО» ТУРИЗМУ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Сучасна індустрія туризму представляє дедалі більше суб'єктів, які можуть привернути увагу туристів. Тому актуальним є формування нових форм туризму на основі потреб мандрівників зі специфічними бажаннями, що звертають увагу не на теперішні, а на стародавні людські ресурси, а також фігурують як окремий тип турів в духовно-культурному сегменті туризму. Так, протягом всієї історії сфери туризму існував «темний» туризм, який поєднувався з відвідуванням могил відомих предків людьми, які живуть далеко від поховань. «Темний» туризм передбачає відвідування місць поховань представниками, етнічних груп, особливо предків.

Зазначимо, що значним потенціалом для розвитку темного туризму володіють країни Європи, адже вони мають глибоку історію, що оповита багатоманітними містичними подіями чи об'єктами.

Найбільш розвиненою країною Європи, а також і світу по містичному туризму є Великобританія, в якій існує навіть «карта привидів» на дорогах та спеціальні дорожні знаки. Відомими DESTИНАЦІЯМИ темного туризму Великобританії є Шотландські замки, Озерний край, і власне столиця – Лондон. Зазвичай, тури передбачають не лише екскурсії з містичним мотивом, але й можливість зупинитися на ночівлю в замку з привидами та «пополювати» на них. Така організація «містичного» дійства вимагає акторської гри та належного гриму обслуговуючого персоналу задля створення відповідної атмосфери. Наприклад, в Озерному краї в замках під час вечері при свічках туристам демонструють фотографії та відео страшних вбивств, які сталися у цій місцевості. При цьому офіціанти та екскурсоводи переодягнені у вампірів, смертних чи монахів. Для популяризації темного туризму було знято і запущено на телебачення (канал «The Learning Channel») декілька документальних фільмів про замки з привидами Англії, Шотландії, Уельса [1].

Отже, поява та поступова популяризація «темного» туризму є логічним продовженням розвитку туристичної діяльності, що проявляється у збільшенні кількості видів туризму у відповідь на розширення туристичного інтересу та попиту. Незважаючи на те, що «темний» туризм є досить «молодим» видом туризму, він набуває значної популярності в багатьох країнах світу.

РЕКРЕАЦІЙНІ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВІ ЛАНДШАФТИ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ

Сучасний стан Криворізької ландшафтно – технічної системи (КЛТС) є повністю видозмінений внаслідок впливу гірничодобувної промисловості. Уздовж простягання покладів залізної руди Криворізької структури відбувався видобуток залізної руди та складування відходів виробництва, що й призвело до повного знищення фонових тут у минулому північно-степових ландшафтів, русел річок Саксагань та Інгулець[2]. Натомість утворилися і розвиваються антропогенні, переважно гірничопромислові ландшафти, які зараз займають майже 40 тис. га та мають суттєве значення у функціонуванні сучасної Криворізької ландшафтно-технічної системи [1].

Гірничопромислові ландшафти розповсюдженні всією територією Криворіжжя, за класифікацією типів гірничопромислових ландшафтів Криворіжжя визначено, що найпоширенішим гірничопромисловим ландшафтним комплексом Криворіжжя є кар’єрно-відвальний, який слугує не тільки в промисловому, науковому та ін., а й в рекреаційному потенціалі КЛТС.

За Слюсарчук О.П. «рекреація - система заходів, які пов’язані із використанням вільного часу для оздоровчої, спортивної та культурно-пізнавальної діяльності, що спрямовані на збереження та відтворення фізичного, психологічного та духовного стану здоров’я людини та її життєвих сил [5]. Кар’єрно – відвалі комплекси КЛТС мають значні площі, які викликають у відвідувачів неабияке враження: Жовтневий, Карачунівський гранітні кар’єри, Бурщівський відвал, заказник «Візирка» та ін., утворилися внаслідок гірничодобувної промисловості, але за рахунок оптимізаційних заходів, дані об’єкти слугують для рекреаційного характеру і підтримки екологічного стану території.

Жовтневий гранітний кар’єр розміщується у Покровському м. Кривий Ріг, на схід від села КРЕСу, і за 150 м від річки Саксагань. У геологічному аспекті складений докембрійськими світло-сірими гранітами, із домішками польового шпату та каоліну. У Жовтневому кар’єрі з 1990 р. припинилися роботи з видобування граніту, і це зі свого боку призвело до стрімкого затоплення чаші кар’єру тріщинними підземними водами. На 2003 р. глибина техногенного озера становила 28,5 м, але вже на кінець 2018 р. глибина сягала 40 м [3]. На сьогодні кар’єр є повністю рекультивованим тут більшість зростає дерново-чагарникова рослинність і також присутня трав’яниста. На півночі кар’єру більш різноманітна рослинність, ніж на

півдні. На верхніх терасах кар'єру зростає тополя канадська, полин гіркий, латун татарський та гірчак звичайний

Карачунівський кар'єр розташований у межах Центрально-Міського району Дніпропетровської області. Зараз діючий кар'єр являє собою шестикутну виробку, витягнуту з півночі на південь. Максимальна його ширина – 700 м, а довжина – 1400 м. Висота ділянки кар'єра над рівнем річки становить 10–15 м [1]. Кар'єр розвивається п'ятьма уступами, через 15 м кожний, тобто з відмітками абсолютних висот – 200 м, 195 м, 190 м, 175 м. Карачунівський кар'єр також повністю рекультивований тут переважають бур'янові асоціації з окремими залишками деревних порід: тополі, берези, акації, також різнотрав'я осот польовий, пирій повзучий, полин гіркий, молочай лозяний.

Проаналізувавши на сьогодні стан Жовтневого та Карачунівського гранітних кар'єрів, можна зазначити, що кар'єри знаходяться в досить занедбаному стані, місцеві жителі, які відпочивають, залишають сміття і саме так знижують показник привабливості кар'єру в рекреаційно-туристичній діяльності. Для відвідувачів кар'єри, є небезпечні, тому що не облаштовані стінки кар'єрів для рекреаційної діяльності. І також важливий чинник, який гальмує розвитку туризму на кар'єрі, – це відсутність інфраструктури кар'єру [4].

Отже, для підвищення рекреаційно-туристичної діяльності кар'єрів слід за допомогою технічної рекультивації вирівняти, облаштувати дно та стінки кар'єру, також засипати дно піщано-глинистим матеріалом; створити пляж для комфортного відпочинку туристів; організувати інфраструктуру території кар'єру, а саме під'їзд та паркову для автотранспорту та розроблення стратегії розвитку баз відпочинку; за допомогою біологічної рекультивації здійснити більшого насадження дерев та трав'янистої рослинності.

Список використаних джерел

1. Коптева Т.С. Висотна диференціація та різноманіття гірничопромислових ландшафтів Криворіжжя: дисер. на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD). Вінниця: ВДПУ, 2021. 163 с.
2. Коптева Т. С. Гірничопромислові ландшафти Криворізької ландшафтно-технічної системи. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2021. № 35. С. 18–26. DOI. <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2021-35-02>
3. Коптева Т. С. Жовтневий гранітний кар'єр: історія формування та перспектива розвитку. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2021. № 33. С. 78–83. DOI. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-09>
4. Коптева Т. С. Жовтневий кар'єр – туристично-рекреаційна зона м. Кривого Рогу. *Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність*: матеріали Міжнар. конф. Дніпро, 2021. С. 270–272.
5. Слюсарчук О.П. Теоретичні аспекти організації діяльності локального рекреаційно - оздоровчого комплексу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2011. Випуск № 2 (34). С. 123-127.

*Корнюшенко Тетяна Сергіївна,
здобувачка*

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

СТАЛКІНГ-ТУРИЗМ

Людина подорожує, щоб пізнати світ та побачити ті його куточки, які бачила лише на фото. Подорож – це щось неймовірне, коли відвідуєш місця своєї мрії. Найцікавіше починається, коли людина обирає вид туризму, місце, дату для втілення своїх мрій. Звичайно є люди, які надають перевагу незвичайним видам туризму, які приносять не лише естетичне задоволення, а й незабутні враження.

Одним з таких видів є сталкінг-туризм. Це підвид індустріального туризму, який нагадує постапокаліптичну комп'ютерну гру. Програма сталкінг-турів включає в себе відвідування занедбаних територій, які руйнуються, наприклад: заводи, або будівлі з метою їх дослідження. Особливо популярні поїздки в міста-примари, наприклад, Чорнобиль. Подібні тури, дають можливість відчутти місцеву атмосферу, взявши, наприклад, до уваги Чорнобиль.

Сталкеризм можна визначити як тип огляду визначних пам'яток, який походить від міських досліджень і практикується нелегально. Він полягає в самостійно організованих експедиціях для відвідування окремих районів і об'єктів зони відчуження. Основною мотивацією сталкерів є бажання втекти від цивілізації, знайти спокій у відвойованому природою світі після катастрофи та пережити екстремальні пригоди. Важливою частиною діяльності сталкерів є фотографування та створення фільмів, які потім розміщуються в соціальних мережах, блогах і на порталах, присвячених сталкеризму, Зоні та дослідженням міст. На Youtube можна знайти десятки аматорських відео про незаконні дослідження Зони. Їх публікують не лише самі сталкери, а й туристи, які брали участь у нелегальних експедиціях (наприклад, «Незаконна свобода: подорож по Чорнобильській зоні відчуження»). Діяльність сталкерів також стала темою для режисерів-документалістів: наприклад, фільм *Stalking Chernobyl: Exploration After Apocalypse* (2020) – документальний фільм Яри Лі, який досліджує підпільну культуру сталкерів.

Звісно, даний вид туризму достатньо небезпечний, адже в Чорнобилі дуже великий рівень радіації, а інші місця теж матимуть свої небезпечні моменти, але обов'язково знайдуться люди, які будуть в захваті від даного виду туризму. Є досить значна частка туристів, які б хотіли відвідати якусь покинуту територію, яка несе в собі історію. Побачити щось подібне моторошно, але водночас цікаво.

Маховка Вікторія Михайлівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри,
Головатенко Оксана Віталіївна
здобувачка

Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ МАРШРУТІВ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Вже досить тривалий час сфера туризму залишається однією з найбільш прибуткових галузей національної економіки багатьох країн світу та продовжує розвиватися. Значний туристично-рекреаційний потенціал формує значні перспективи в розвитку регіонального туризму, внутрішнього то туризму. Саме тому розвиток спортивного туризму та сфери активного відпочинку дозволять привабити більше туристів до туристичного продукту та активізувати туризм в середині країни. На користь розвитку спортивного туризму говорить і те, що протягом минулих років спостерігається тенденція до переходу від пляжного відпочинку до активного.

Спортивний туризм являє собою не лише вид відпочинку, а й спорту, що використовується як своєрідний виховний засіб, що розвиває духовні, інтелектуальні якості, формує позитивні риси характеру (відповідальність, мужність, наполегливість), фізичну силу, витривалість, задовольняє інтереси дітей у вивченні рідного краю, пам'яток історії і культури України та світу, формує національну свідомість, самоствердження, поєднує відпочинок зі спортом, сприяє вихованню в учнів кращих людських якостей.

Спортивний туризм – це різновид туризму з подолання певного відрізка земної поверхні, який називають маршрутом. При цьому під «земною поверхнею» мається на увазі не лише ґрунтова поверхня Землі, але також і кам'яна, і водна. Під час проходження маршруту долаються різні специфічні природні перешкоди. Наприклад, гірські вершини і перевали (у гірському туризмі) або річкові пороги (у сплавах річками).

Зауважимо, що як вид туристичних послуг спортивний туризм спрямований на задоволення потреб у подорожі з постійного місця проживання споживача, яка повністю чи частково мотивована задоволенням специфічних спортивних потреб туристів, що пов'язані з підтримкою та розвитком фізичного стану здоров'я та спортивної майстерності, професійних навиків та вмінь, активних розваг, організації дозвілля з елементами використання спортивних ресурсів в формі туристичного продукту (рафтинг, альпінізм, трекінг тощо).

УДК 796.5

Маховка Вікторія Михайлівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри
Мильченко Марина Іванівна
студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Світовий туризм демонструє стійке зростання протягом понад шести десятиліть, кульмінацією якого стало приблизно 1,5 мільярда міжнародних прибутків у 2022 році, що є збільшенням на 3,8% у річному обчисленні та набагато випереджає попередні довгострокові прогнози. Очікується, що це сильне зростання продовжиться, і, зокрема, прогнозується, що прибуття на ринки, що розвиваються, зростатиме вдвічі швидше, ніж у країнах з розвинутою туристичною економікою. Значному зростанню світового туризму більшою мірою сприяло зростання глобалізації та технологічний прогрес, що призвело до здешевлення авіаквитків, спрощуючи людям планування та бронювання подорожей, а потім можливість ділитися своїм досвідом із друзями у режимі реального часу. Незважаючи на те, що зростання, за прогнозами, продовжиться, зміна демографії, покращення зв'язку між напрямками, технологічні інновації та ширше визнання необхідності більш стійкого та інклюзивного зростання, ймовірно, кардинально змінять вигляд туризму до 2040 року, являючи собою низку можливостей та викликів [2].

Responsible Travel повідомляє, що мандрівники все частіше шукають можливості воз'єднатися з природою, іншими людьми та шукають свій власний сенс, що може бути викликане дедалі більш цифровим, орієнтованим на роботу та матеріальним світом. Іншою рушійною силою є туризм «останнього шансу», який мотивований бажанням побачити природні пам'ятки, що знаходяться під загрозою або зникаючі, включаючи льодовики, коралові рифи, зникаючі види та багато іншого [2].

Зелений туризм спрямований на те, щоб допомогти сфері послуг брати участь у діяльності та робити вибір, який має менший вплив на навколишнє середовище, приносить користь суспільству та економіці. Зелений туризм включає способи: скорочення споживання енергії, крім того, зведіть до мінімуму продовольчі милі, сприяти біорізноманіттю, і запровадити стійкі методи. Зелений туризм це можливість провести час у тихому, затишному місці разом зі природою або ж провести активний та пізнавальний відпочинок у цьому ж місці із єднанням з природою, та вивченням традицій, та звичок мешканців України, внести свій вклад у

розвиток та екологію природи. Тож, зелений туризм, це гарна можливість побути собою в далеченні від шумного та забрудненого міста разом зі своїми близькими [2].

Розвиток зеленого туризму у країнах Європи різноманітний. Зелений туризм має всесезонний характер: дуже популярно проводити у цій країні не тільки літні канікули, а ще й зустрічати Різдво. На рис 1. зібрана більша частина країн, яка пропонує відвідування зеленого туризму та особливості організації сільського зеленого туризму у цих країнах.

<p>Італія</p> <ul style="list-style-type: none"> • агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним, міжнародна спеціалізація астрономічний і дегустаційний туризм 	<p>Австрія</p> <ul style="list-style-type: none"> • зайнятість гостей у збірці трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби, активний гірський та екологічний туризм 	<p>Фінляндія</p> <ul style="list-style-type: none"> • будиночки без господарів, розміщені на берегах заповідних озер та річок 	<p>Румунія</p> <ul style="list-style-type: none"> • діє Національна асоціація сільського і культурного туризму, спеціалізація етнографічний та гастрономічний туризм
<p>Угорщина</p> <ul style="list-style-type: none"> • податкові пільги, міжнародна спеціалізація кінний туризм 	<p>Польща</p> <ul style="list-style-type: none"> • відсутність тісного зв'язку з традиціями країни - тільки ночівля та харчування 	<p>Франція</p> <ul style="list-style-type: none"> • приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, гірськолижні шале, агрокотеджі, замки, рибальські будинки 	<p>Іспанія</p> <ul style="list-style-type: none"> • сільські готелі відкрито на Канарських і Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках
<p>Данія</p> <ul style="list-style-type: none"> • діє Національна асоціація агротуризму, спеціалізація велосипедний туризм 	<p>Ісландія</p> <ul style="list-style-type: none"> • категоризація номерів на три категорії, категоризація гостьових будинків (A,B,C,D,T,F,G) 	<p>Німеччина</p> <ul style="list-style-type: none"> • більшість туристів приїздить для участі у міжнародних ярмарках та торгових шоу 	<p>Великобританія</p> <ul style="list-style-type: none"> • доступні ціни, спеціальні знижки для дітей, друкуються рекламно-інформаційні каталоги СЗТ

Рис 1. Особливості організації сільського зеленого туризму у цих країнах [1]

Переваги туризму, заснованого на екологічно чистих видах діяльності, що зводять до мінімуму вплив на природне середовище, дуже великі не тільки для відвідувачів та навколишнього середовища, але й для місцевих спільнот, які процвітають на своїй землі, зберігаючи незмінність, отримуючи при цьому найкращі стійкі економічні можливості [1].

Отже, розвиток зеленого туризму у Європі великий показник, як можна вдало опрацювати цей тип туризму та почати впроваджувати в Україні. Рухаючись до покращення природних умов.

Список використаних джерел

1. Напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні на підставі світового досвіду [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www-eea-europa.eu.translate.google/soer/201>. Заголовок з титулу екрану.
2. Світовий досвід «зеленого туризму» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www-cbi-eu.translate.google/market-information/tourism/nature-tourism/nature-eco-tourism/market-potential?c>. Заголовок з титулу екрану.

Бакало Надія Віталівна
кандидат економічних наук, доцент,
Овчарова Анастасія Віталівна
здобувачка,
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)

СИСТЕМА ПРОЦЕСУ БРОНЮВАННЯ І РЕЗЕРВУВАННЯ МІСЦЬ У КАФЕ-ГОТЕЛЬ «777»

Готельне господарство надає послуги вітчизняним та іноземним гостям та туристам. Тому неухильним правилом для співробітників має бути поважне відношення до будь-яких культурних традицій і способу мислення, а також готовність до спілкування без перешкод. Гордістю будь-якого готельного господарства є персонал, який здатний говорити різними мовами і справляти гарне враження на гостя рівнем свої знань і гнучкістю спілкування. Технологічні операції бронювання і резервування місць у Кафе-готель «777» рис. 1.

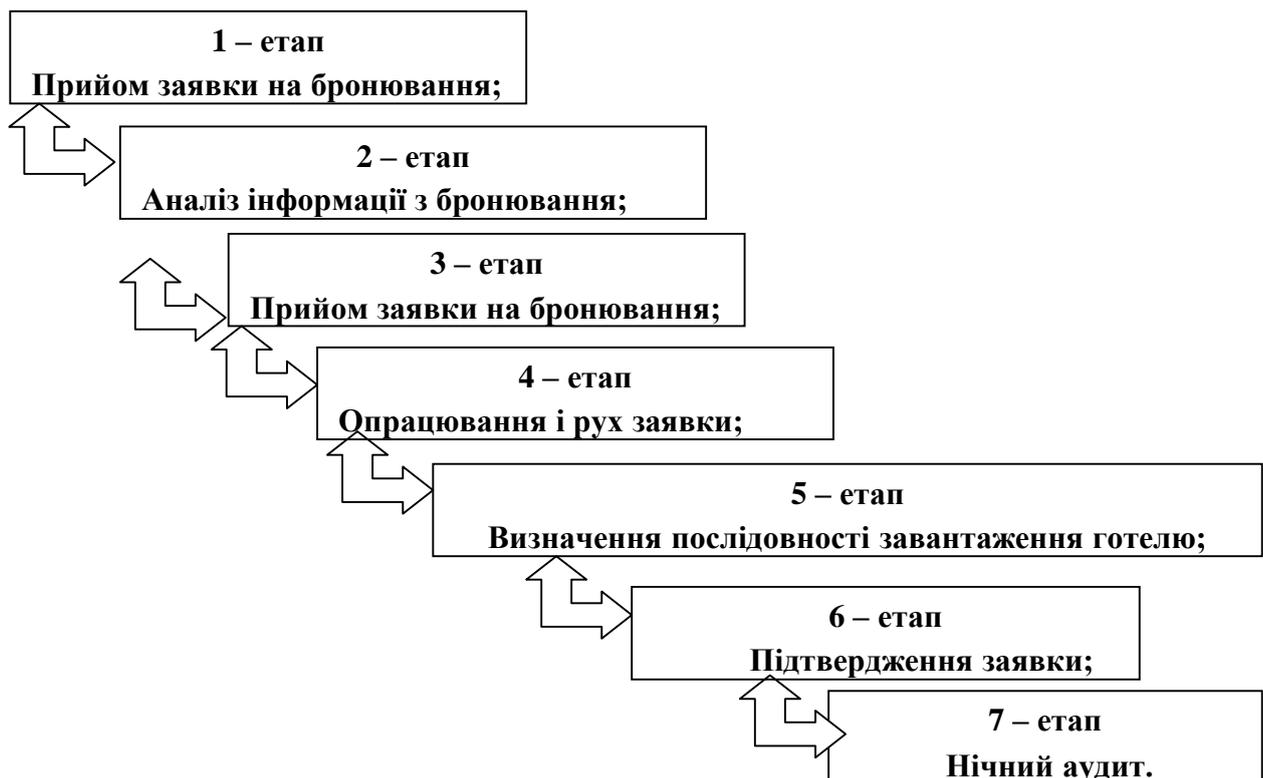

Рис. 1. Технологія процесу бронювання і резервування місць у Кафе-готель «777»

При телефонному бронюванні є небезпека того, що бронювання може бути не здійснене. Гарантоване – підтвердження надання місця чи номера у готелі у

будь-якому випадку (коли клієнт не з'явиться), а клієнт в свою чергу гарантує оплату броні та простій. Негарантоване – вид бронювання при якому готель не гарантує наявності номера чи місця якщо клієнт запізнився. Подвійне – бронювання, при якому надається місце чи номер двом особам одночасно на ту саму дату.

На фазі до прибуття відбувається вибір готелю і процес бронювання. До прибуття агент по броні робить запис в журналі бронювання номерів. Юридична особа подає заявки на бронювання у вигляді гарантійних листів завірених листом, печаткою підприємства

На фазі прибуття в готель фізична особа, яка є громадянином України заповнює анкету формою № 1-Г . Особи без громадянства або іноземні громадяни заповнюють реєстраційну картку формою № 2-Г.

Перший етап, який проходить гість прибувши в готель, це реєстрація.

Після реєстрації робиться запис в журналі обліку громадян, які проживають в готелі формою № 5-Г , або в журналі обліку іноземних громадян осіб без громадянства. При поселенні агент по прийому гостей на основі заповненої анкети чи реєстраційної картки заповняє візитну картку формою № 3-Г, яка дає право проживання в готелі.

Пройшовши процес реєстрації гість поселяється в номер. Із цього моменту основна турбота про нього лягає на поверхову службу готелю. В її обов'язки входить своєчасне вручення кореспонденції, забезпечення телефонним зв'язком, надання побутових послуг – іноді проживаючі вимагають занести в номер новий комплект білизни, дитяче ліжко, спеціальне обладнання для людей із обмеженими можливостями, забезпечити аудіо- чи відеоапаратурою тощо. Задоволення потреб гостя позитивно відбивається на престижі готелю.

Основні послуги – обсяг послуг у Кафе-готель «777» (проживання та харчування), що включаються до ціни номера (місця) і надається споживачу згідно з укладеним договором.

До додаткових послуг належить побутове обслуговування, яке спрямоване на задоволення потреб гостей, що виникають під час їхнього проживання в готелі. Чудова кухня бару і резервування місць у Кафе-готель «777» робить вечір чудовим та затишним. Правилами користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг затвердженими наказом Державної туристичної адміністрації України 16.03.2004 р. №19, передбачено наступне: плата за надання готельних послуг стягується у відповідності до єдиної розрахункової години – 12-ї години поточної доби за місцевим часом.

Кінцевим елементом готельного циклу є виїзд. Він включає в себе такі операції: виписка та сплата рахунків; здача номера; здача ключів; звірення оплати рахунків та надходження кореспонденції; виїзд клієнта з готелю.

Коли гість виселився та сплатив рахунки, статус номера змінюється і про це повідомляють обслуговуючому персоналу. Анкета гостя перекладається в картотеку громадян, які виїхали з готелю. Кафе-готель «777» пропонує організацію комфортного відпочинку, цікавих подорожей, екскурсій, супровід у проведенні бізнес-заходів та дозвілля для їх учасників.

*Павленко Ольга Миколаївна,
здобувачка
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ОСВІТНІЙ ТУРИЗМ В ЧЕХІЇ

Освітній туризм – це подорожі до інших країн із навчальною метою. Відмітимо, що навчання може бути як основною метою поїздки, так і проходити у вільний від іншого дозвілля час. В освітніх турах усі охочі не просто подорожують країною, а водночас досліджують певні проблеми, обмінюються досвідом, вдосконалюють мовні та інші навички, проводять експерименти тощо.

Можна виділити три напрямки, або три види освітнього туризму:

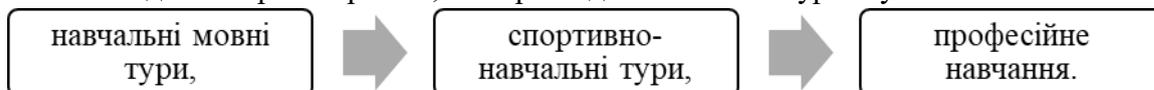

Рис. 1. Види освітнього туризму

Залежно від мети навчання та інтересів, учасники під час освітньої подорожі відвідують культурні та мистецькі заходи, практикуються у спілкуванні з носіями мов, беруть участь у різних заходах: вікторинах, спортивних змаганнях, наукових конференціях, практичних дослідках, квестах, майстер-класах тощо.

Перспективи навчання в Чехії для українців:

Для дітей батьки найчастіше обирають подорож із метою вивчення іноземних мов. Давно відомим є факт, що, занурюючись в іншомовне середовище носіїв мови, дитина швидше вчиться мовних конструкцій, удосконалює вимову та збагачує словниковий запас.

Для дорослих освітній туризм відкриває не менш райдужні перспективи. Підвищення кваліфікації, здобуття нового освітнього ступеня, опанування нового виду спорту чи професії – ось лише невеликий перелік можливостей, які може подарувати освітній подорож. Така поїздка у легкий спосіб збагатить ваш багаж знань, розширить світогляд, подарує незабутні враження та відкриє нові горизонти.

До такого виду туризму часто вдаються студенти старших курсів, які прагнуть продовжити навчання за кордоном. На сьогодні багато університетів мають програми обміну студентами із закордонними вишами, співпрацюють на міжнародних конференціях, використовують досвід іноземних колег. Студенти активно беруть участь у стажуваннях за кордоном та прагнуть перейняти знання від іноземних фахівців або навіть вступити на навчання на наступний освітньо-кваліфікаційний рівень.

Рис. 2. Напрями навчання в Чехії для українців

Перевагою Чехії є можливість вже під час навчання проходити стажування в зарубіжних організаціях, брати участь у програмах обміну з всесвітньо відомими університетами.

Панченко Світлана Сергіївна,

здобувачка

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

СТАЛИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сталий туризм – це концепція, яка включає в себе повний туристичний досвід, він охоплює турботу про економічно-соціальні та екологічні проблеми, а також увагу, яка покращує досвід туристів та задоволення потреб приймаючих громад. Концепція сталого розвитку спрямована на заохочення використання продуктів і послуг таким чином, щоб зменшити вплив на навколишнє середовище та оптимізувати ресурси для задоволення людських потреб [1].

Цілі сталого розвитку (ЦСР) або Глобальні цілі – це набір із 17 взаємопов'язаних цілей, покликаних служити «спільним планом миру та процвітання для людей і планети зараз і в майбутньому». Цілі сталого розвитку мають на меті змінити наш світ. Вони є заклик до дій, щоб покінчити з бідністю та нерівністю, захистити планету та забезпечити всім людям здоров'я, справедливість і процвітання. Важливо, щоб ніхто не залишився по заду [2].

Сталий туризм оптимально використовує ресурси навколишнього середовища, які є ключовим елементом розвитку туризму, підтримуючи важливі екологічні процеси та допомагаючи зберегти природну спадщину та біорізноманіття; поважає соціокультурну автентичність приймаючих громад, зберігає їх збудовану та живу культурну спадщину, традиційні цінності; забезпечує життєздатні, довгострокові економічні операції тощо.

Туризм має сприяти сталому розвитку, інтегруючись у природне, культурне та людське середовище, він повинен поважати крихку рівновагу, характерну для багатьох напрямків туризму.

Види туризму, визначені в літературі як «стійкі», численні: екологічний туризм (екотуризм), зелений туризм, м'який, сільський туризм та агротуризм, громадський туризм, солідарний та відповідальний туризм, усі вони протистоять традиційному, масовому туризму.

Спільною рисою цих видів туризму є їхній внесок у розвиток місцевого населення. Сталий туризм вважається такою формою туризму, яка сприяє довгостроковому управлінню ресурсами таким чином, щоб

задовольняти економічні та соціальні потреби, підтримувати культурну цілісність, важливі екологічні процеси, біорізноманіття та системи зворотного зв'язку життєво важливих потреб. Стійкі туристичні продукти функціонують на місцевому рівні в гармонії з навколишнім середовищем, громадою та місцевими культурами [3].

Розглянувши особливості індустрії туризму та туристичну привабливість України, можна стверджувати, що наша країна має унікальні природні ресурси та можливості для розвитку цієї сфери економіки. Разом з тим існують перешкоди, які потребують детального аналізу та прийняття відповідних рішень.

Незважаючи на те, що туризм вітається майже повсюдно через переваги та можливості, які він створює, зростає визнання необхідності розглядати туризм у його екологічному контексті, визнавати, що туризм і навколишнє середовище взаємозалежні, і працювати над зміцненням позитивного зв'язку між туризмом і довкілля та зменшення бідності [4].

Багато видів діяльності мають позитивний та негативний вплив на навколишнє середовище. Багато з цих впливів пов'язані з будівництвом загальної інфраструктури, такої як дороги та аеропорти, а також туристичних об'єктів, включаючи курорти, готелі, ресторани, магазини, поля для гольфу та причали. Негативний вплив розвитку туризму може поступово знищити екологічні ресурси, від яких він залежить.

Війна не змогла оминати навколишнє середовище та базу природних ресурсів, а також інфраструктуру. Обстріли лісів, наземних і морських екосистем, промислових об'єктів, транспортної інфраструктури та будинків, а також інфраструктури водопостачання, каналізації та поводження з відходами спричинили широкомасштабну та серйозну шкоду з негайними та довгостроковими наслідками для здоров'я людини та екосистем [5].

Україна має й надалі продовжувати модернізацію установ екології на національному та субнаціональному рівнях, щоб забезпечити високу адміністративну спроможність планувати та впроваджувати зусилля з екологічно стійкої реконструкції, а також здійснювати регулювання у прозорий, професійний спосіб, що ґрунтується на ризиках і орієнтований на результати.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://ucap.io/stalyj-rozvytok-shho-cze-chomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.growford.org.ua/>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/gat/gat_2010_09
4. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2002 рік. К: Міленіум, 2003 р. 212 с
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua>

*Сеніта Анастасія,
здобувачка
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ГОТЕЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ФРАНЦІЇ

У рейтингах готелів Франції виділяють виняткові 5-зіркові готелі, підносячи їм статус «палацу». Присуджується закладам, які досягли досконалості. Більшість готелів у Франції мають державний рейтинг. Вони перевіряються та оцінюються щодо рівня комфорту, зручностей та якості обслуговування. Французькі готелі схвалені та перевірені офіційними органами та класифікуються за сімома категоріями: беззіркові, 1*, 2*, 3*, 4*, 5* і палаци. Ціни, які висвічуються біля входу в готель і в номерах, повинні включати податки та послуги. Тарифи в готелях також нерегульовані, і зазвичай стягується додаткова плата за сніданок, а за додаткове ліжко можна доплатити. У більшості випадків номери повинні бути звільнені до обіду в день від'їзду. В основному в номерах є двоспальне або односпальне ліжко. За додаткове місце можлива доплата.

У Франції існують десятки готельних мереж, які групують стандартизовані готелі. Асортимент також охоплює всі категорії, від висококласних до середніх, як Accor Group (Sofitel, Novotel, Libertel, Mercure & Ibis) або Concorde Hotels, до більш економічних готелів поблизу великих міст (Hotel Formule 1, Etap Hotel, Balladins, Bonsaï, Liberté, Première Classe). Мережі готелів зазвичай мають центральні центри бронювання.

Ціна вказана за добу в одно- або двомісному номері. Ціни вказані на особу, якщо включають проживання та харчування. Готелі включають податки та послуги, а також мінімальний туристичний збір з особи за день.

Франція пропонує понад 9000 повністю обладнаних кемпінгів, офіційно присвоєних категоріям від 0 до 4*, і 2300 фермерських кемпінгів. Офіційний путівник для кемпінгу продається в книгарнях, газетних кіосках, FNAC (національна мережа універмагів) і в роздрібних магазинах (3 євро за примірник)[1].

Загальна кількість готелів у Франції на початку 2021 року становила 17 400 – і на додаток до цього є тисячі готелів типу «ліжко та сніданок», котеджів або інших форм туристичного розміщення. Середній розмір окремого готелю у Франції становить 26 номерів.

Станом на березень 2022 року регіоном Франції з найбільшою кількістю готельних номерів був регіон Іль-де-Франс. У цьому регіоні, який включає місто Париж, а також передмістя навколо столиці, такі як

Версаль або Марн-ля-Валле (дім паризького Діснейленду), було рівно 157 319 готельних номерів.

За винятком регіону Овернь-Рона-Альпи, який посідає друге місце в цьому рейтингу, інші регіони з кількістю готельних номерів понад 50 000 розташовані на узбережжі. Таким чином, у 2019 році в регіоні Прованс-Альпи-Лазурний берег біля Середземного моря було понад 73 000 готельних номерів, у порівнянні з 55 121 номерами в регіоні Нувель-Аквітанія, що межує з Атлантичним океаном [2]. Завдяки своїм привабливим ландшафтам (море і гори) ці регіони приймають більшість туристів, які їдуть до Франції.

Франція є країною з найбільшою кількістю мережевих готелів у Європі. Однак, незважаючи на те, що готелі залишаються популярним видом житла під час відпустки, туристи вибирають інші види розміщення. Станом на січень 2018 року класифіковане та мебльоване туристичне житло представляло більшість туристичних закладів розміщення у Франції, а пансіонати також були дуже поширеною формою розміщення в країні. У 2017 році веб-сайт онлайн-житла Airbnb був одним із найбільш відвідуваних туристичних сайтів у Франції. Франція була другою країною з найбільшою кількістю оголошень на Airbnb у 2017 році.

Паризькі готелі зафіксували рівень заповнюваності вище середнього порівняно з регіонами та Французькою Рив'єрою, досягнувши 71% протягом березня 2022 року, але розрив із 2019 роком залишався значним (-9%).

Готелі в найпопулярніших регіонах Франції: Корсика – 4950 готелів, Прованс – 20014 готелів, Нормандія – 8741 готель, Шампань – 899 готелів, Французькі Альпи – 25810 готелів, Кани – 104 готелі, Париж – 1602 готелі [3].

Очікується, що підвищення споживчих настроїв і зростання наявних доходів збільшать витрати споживачів на свята, а отже, і на галузеві послуги, підвищуючи рівень заповнюваності та RevPAR. Проте вища довіра та доходи можуть призвести до того, що більше вітчизняних споживачів обиратимуть відпочинок за кордоном. Висока конкуренція також може негативно впливати на продуктивність.

Список використаних джерел

1. Lévi Loïc, et al. Industrial legacy and hotel pricing: An application of spatial hedonic pricing analysis in Nord-Pas-de-Calais, France. *Tourism Economics*, 2022, 28.4. P. 870-898.
2. Mrozek Michał, et al. Tourism Industry in France in Consideration of the COVID-19 Pandemic. Main Selected Issues. *Journal of Applied Economic Sciences (JAES)*, 2022, 17.75. P. 67-77.
3. Система бронювання готелів Booking. Режим доступу: <https://www.booking.com>

*Стародубцева Вероніка Ярославівна,
здобувачка
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ

Екстремальний туризм є одним із напрямів розвитку у сфері сучасного відпочинку та розваг. багатьом споживачам туристичного продукту, які мешкають в економічно розвинутих країнах бракує враження «різкості». «Кам'яні джунглі», цивілізація, високий ступінь урбанізації призвели до майже повного відокремлення людини від природи. Якщо до цього додати постійну і невгамовну жагу людини до нових знань, до нових відкриттів, до незвіданого, тоді можна зробити висновок, що у екстремального туризму завжди будуть шанувальники. Традиційно подорожі екстремального туризму реалізуються походами в дикій природі.

Зазначимо, що екстремальний туризм являє собою різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику або з позамежними фізичними чи психічними навантаженнями в надважких умовах. Умовно екстремальний туризм можна поділити на декілька видів: повітряний, наземний, водний та екзотичний, але бувають випадки, коли важко визначити, до якого виду належить така подорож

Інноваційним напрямком екстремального туризму є драматичні розваги, модні подорожі Raiders of the Lost Ark, Brax on the Volga та історія та дослідження (археологія, геологія, палеонтологія, орнітологія тощо).

«Військовий туризм» - у вузькому розумінні це подорожі в зону бойових дій з метою огляду визначних пам'яток. Пам'ятники та військові конфлікти. Вживається також у ширшому сенсі – туристичні послуги, які можуть включати польоти на винищувачах і вертольотах, відвідування військово-історичних музеїв та історичні місця боїв у різних країнах та участь у реконструкціях відомих битв.

Вінгсют (англ. Wingsuit «wing suit» від wing «крило» + suit «костюм») – спеціальний вінгсют, призначений для того, щоб вхідний потік повітря заповнював ноги, руки та крило між руками тіло пілота, тим самим створюючи аеродинамічний профіль. При польотах у вінгс'юті для приземлення використовується парашут, тому вони вважаються різновидом парашутизму. Польоти у вінгс'юті мають багато спільних моментів зі стрибками на трекінгу.

Дельтапланеризм – польоти на дельтаплані – спеціальному літальному засобі.

Парапланеризм (параглайдінг) – вид спорту, у якому змагання проводять із використанням параплана (надлегкого (5–7 кг) безмоторного літального апарату).

Стрибки з парашутом – один із видів авіаційного спорту. Підрозділяється на підвиди: класика, групова акробатика, купольна акробатика, свуп, скайсерфінг, фріфлай тощо.

Роуп-джампінг (від *gore* – «шнур» *jumping* – «стрибання», «стрибок») – відносно молодий напрям екстремального спорту, який полягає в здійсненні стрибка з висотних об'єктів природного та антропогенного походження з використанням професійного альпіністського спорядження. Використання альпіністського спорядження розширює коло об'єктів, які можуть бути придатними для здійснення роуп-джампінгу, на відміну від інших споріднених видів екстремальних стрибків.

Кайтінг (від англ. *kite* – повітряний змій) – вид активного відпочинку, суть якого полягає в тому, що людина розганяється за допомогою повітряного змія, мотузок від якого знаходиться в її руках.

Маунтинбайкінг (від англ. *Mountain bike* – гірський велосипед) – це екстремальний вид наземного туризму, що передбачає їзду на гірському велосипеді на різного роду височинах. Стилї їзди бувають декількох видів: *Freeride* (екстремальне позатрасове катання); *Downhill* (швидкісний спуск); *Trial* (віртуозні стрибки).

Віндсерфінг (від англ. *wind* – «вітер») – вид вітрильного спорту й водних розваг, в основі якого лежить майстерність управління на водній поверхні легкою дошкою невеликого розміру з встановленим на ній вітрилом.

Водні лижі – один із найвідоміших видів активного відпочинку. Це гідна заміна гірським і біговим зимовим лижам.

Дайвінг (від англ. «*to dive*» пірнати) – це підводне плавання зі спеціальним спорядженням.

Туризм на Північному і Південному полюсах. Відносно недавно почали здійснюватися круїзи до Арктики й Антарктики. І все більше охочих хочуть побувати в екстремальних кліматичних умовах і подивитися на екзотичних тварин, наприклад пінгвінів.

Різноманіття видів екстремального туризму в наш час просто захоплює. Однак усе ж таки екстремальний туризм можна поділити на низку видів: повітряний, наземний, водний та екзотичний. Як свідчить проведене дослідження, попит породжує пропозицію і кількість видів та підвидів екстремального туризму невпинно зростає, а доходи від надання та забезпечення послуг відповідним спорядженням дозволяють розвивати малий та середній туристичний бізнес.

Daryna Hrybelnyk
student of the specialty 242 tourism
Bakalo Nadia
PhD, Associate Professor

**ACTIVITIES OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS
ENTERPRISES: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT
PROSPECTS**

The disadvantage of the development of hotel and restaurant business and tourism enterprises is their rapid construction, especially before major events of an all-Ukrainian format, for example, the European Football Championship or the Eurovision Song Contest. But at the same time, some miscalculations were made. The location of the hotel and restaurant business and tourism enterprises did not take into account the development of the city infrastructure, the development of the transport network, targeting the potential consumer, the high cost of the service price, etc. was immediately offered. In general, this has led to the fact that now such enterprises are gradually becoming uncompetitive and have significant losses, also due to low occupancy by potential service consumers.

Hotels also lack new customer service technologies, insufficient automation of most processes, including check-in and payments, service to hotel residents, etc. The number of services provided to hotel residents in Ukraine is very limited compared to other countries of the world. This affects the high level of expenses, which reduce the amount of profit received. The high price for a hotel room significantly reduces the competitiveness of domestic hotels, significantly reduces the number of domestic consumers who can use Ukrainian hotels. The demand of foreign tourists is decreasing due to the limited amount of services provided and their low quality, inconvenient location and underdeveloped infrastructure.

Today, the services of the hotel and restaurant business and tourism are in great demand and require improvement in the quality of service at a high level and variety, in order to attract more customers. The modern development of the hospitality industry is aimed at creating innovative technologies that will contribute to obtaining as many customers as possible, the maximum number of sales, gaining the trust of the guest, and forming a positive image of the company. And this requires improving the quality of services and improving technologies.

Therefore, in the conditions of continuous economic changes, innovations become the main factor contributing to dynamic development and increasing the effectiveness of the operation of hotel and restaurant enterprises.

Титаренко Любов Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент

Куліш Марія Вікторівна, Степанова Стефанія Олегівна.

здобувачки

Національний університет «Полтавська політехніка імені

Юрія Кондратюка» (Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ВІДНОВЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Війна в Україні створює нові проблеми для глобального економічного середовища та ризикує завадити відновленню довіри до безпеки туризму. Хоча на Україну припадало менше 1 % витрат на міжнародний туризм у 2020 році, закриття повітряного простору та заборона на російських перевізників впливають на внутрішньоєвропейський туризм. Це також призводить до відхилень на далекомагістральних рейсах між Європою та Східною Азією, що підвищує витрати. Глобальна індустрія туризму може втратити щонайменше 14 мільярдів доларів у доходах, якщо конфлікт затягнеться [1].

Туризм, як жодна інша галузь, підвладний впливу неринкових чинників – війн, природних катаклізмів, епідемій. Зокрема на туристичну галузь, яка почала відновлюватися після двох років протипандемічних обмежень, негативно вплинула військова агресія росії, що почалася 24 лютого 2022 року. Незважаючи на складну воєнно-політичну, економічну та демографічну ситуацію в Україні, індустрія туризму продовжує розвиватися, а після перемоги над ворогом, повинна мати стрімкий розвиток. Для збалансування процесів такого розвитку Україна обрала для себе європейський вектор розвитку, що передбачає також приведення змісту та процесу розвитку туристичного бізнесу до європейських безпечних норм та правил.

Наразі для розвитку туризму важливо мати оптимістичні прогнози щодо туристичної індустрії після перемоги у війні. Фахівці цієї сферимаяють багато туристичних атракцій, а світ зараз зацікавлений в Україні. Але важливе значення має швидкість відновлення інфраструктури та загальний рівень життя в країні, що вплине як на в'їзний, так і на виїзний туризм.

Війна проти України, немає аналогів у сучасній європейській історії, щоб провести коректну аналогію та оцінити можливий вплив на туристичний сектор [2]. На сьогодні держава має великі руйнації інфраструктури туристичної сфери. Агресор яскраво демонструє повне забуття моралі та відмову від загальнолюдських цінностей, знищуючи релігійні споруди на території України. Так з початку повномасштабного вторгнення російські загарбники завдали руйнувань щонайменше 183 релігійним спорудам в Україні. За інформацією прес служби Міністерства

культури та інформаційної політики, 5 із 183 ушкоджених внаслідок атаки росії споруд є мусульманські, 5 – юдейські, решта 173 християнські. Найбільша кількість зруйнованих релігійних споруд розташовані в таких областях як: Донецька – 4, Луганська – 40, а також Київська – 3 та Харківська – 25 [3].

Щодо зовнішніх напрямів, то туроператори продовжують організовувати авіаційні тури з найближчих до України аеропортів, а також автобусні, що відправляються зі столиці та деяких обласних центрів. Полетіти в зимовому сезоні 2022/23 можна було в ОАЕ, Танзанію та Мальдіви з Кракова (Польща) чи Бухареста (Румунія); в Єгипет з Жешува (Польща) чи Кишинєва (Молдова). До двох останніх аеропортів для зручності і безпеки туристів пропонуються трансфери з України.

Серед нових тенденцій на ринку активно набирають попит подорожі до країн, які не видають туристичні візи громадянам росії. Наразі перелік таких країн включає Бельгію, Данію, Естонію, Латвію, Литву, Нідерланди, Словаччину та Чехію. Важливою є маркетингова кампанія на зовнішніх ринках, яка дозволить переключити сприйняття нашої країни з місця бойових дій на безпечну локацію для подорожей.

Крім того, важливо вже сьогодні починати перемовини з міжнародними туристичними фірмами й пропонувати їм виходити в Україну, розбудовувати стратегії розвитку туризму після війни. Тільки за умови планування заздалегідь необхідно скористатись моментом, коли інтерес до туристичних послуг ще буде високим, а бойові дії нарешті завершаться. При цьому одним з шляхів підвищення безпеки туризму є вдосконалення нормативної правової бази в області організації і ведення туристської діяльності. Загалом необхідна програма майбутнього відновлення економіки України, яка має обов'язково охоплювати безпеку туризму.

Безпека туристичного бізнесу повинна базуватися на продуманій комплексній системі заходів, при умовах, якщо не будуть обмежуватись права, інтереси і свобода самих туристів, а також обов'язково передбачати події, які можуть завдати шкоду здоров'ю туристам.

Список використаних джерел

1. Частка туризму у світовому ВВП [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://ucap.io/chastka-turyzmu-u-svitovomu-vvp-skorotylyasya-udvichi>

2. Подорожі та війна: якою буде туріндустрія після перемоги [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/21/689436/>

3. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017>

Хоменко Анастасія Вікторівна

здобувачка

Бакало Надія Віталівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Сьогодні, головним завданням туризму в цілому, прийнято вважати спрямування всіх наявних туристичних ресурсів на задоволення потреб відпочиваючих. Хоча подієвий туризм, як і інші його види, відомі давно, він вважається доволі молодим та перспективним туристичним напрямком. Основною метою поїздки для туристів, які обирають даний вид туризму, є певна подія. Тобто, це тури, які організують не тільки звичайний відпочинок але й відвідування неймовірних заходів. Переважаюча більшість туристів обирає масштабні всевітньо відомі події, як наприклад: фестивалі, карнавали, чемпіонати, аукціони, церемонії чи покази мод.

Розглянувши та провівши аналіз подієвого туризму на його новітніх стадіях розвитку, можемо зауважити, що він стає все більше сучасним й широковідомим. Завдяки чому кількість мандрівників подієвого туризму з кожним роком поступово збільшується. Особливу увагу йому, як окремому виду туризму, звертають у своїх працях науковці, виокремлюючи характерні властивості та підкреслюючи значний внесок подієвих ресурсів на туристичну систему в цілому.

Це вказує на те, що "подія", яка використовується у туризмі, величезною мірою залежить від суспільних вподобань, від моди й уяви про престижність заходу. Велике значення має постійність і періодичність проведення заходів» [1, с.62].

Зазвичай в подієвих турах окрім відвідин головного заходу, задля якого тур створювався, поєднують також відпочинок й екскурсійну програму. А це приносить не тільки великий дохід підприємцям, але й запускає досить серйозну рекламну кампанію місту, а інколи і країні загалом. Адже кожна країна, яка готується приймати іноземних туристів, прагне залишити у них неповторне та яскраве враження, за яким будуть повертатись знову й знову.

Хочемо зазначити, що подієвий туризм має певні особливості, до яких ми можемо віднести високу ймовірність повторного відвідування міста чи країни, чому сприяє видовищність та відносна доступність заходів в турах. Окрім цього виділимо відсутність сезонності через певну регулярність відвідуваних подій.

Висновок. Отже, проведений аналіз показує нам, що подієвий туризм – це невіддільна складова економічних відносин та абсолютно новітній вид туризму, який задовольнить побажання будь-якої цільової аудиторії.

Список використаних джерел

1. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу: навчальний посібник. Ніжин: Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя., 2010. 336 с.

*Бакало Надія Віталіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Шрамко Катерина, здобувачка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Культурно – пізнавальний туризм є одним з найбільш розповсюджених по всьому світу. Велика кількість людей прагне дізнатися історію, традиції, менталітет та звичаї інших народів та свого власного.

Культурно-пізнавальний туризм – це подорожі людей своєю країною або закордоном з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, місцевими традиціями, звичаями, стилем життя. Термін «пізнавальний туризм» було вперше використано на міжнародному рівні в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики в 1982 р.

Поштовхом для початку ери пізнавального туризму стала доступність подорожування між країнами і розвиток технологій для полегшення розробки самого туру. Зараз пізнавальна туристична індустрія приносить величезні прибутки. Безліч країн прагнуть привабити до себе туристів і показати на весь світ свою культуру і звичаї.

Пізнавальний туризм поділяється на багато підвидів в залежності від потреб туриста, а саме культурний, історичний, екологічний, археологічний, геологічний, гастрономічний та інші. Всі ці види туризму спрямовані на розширення кругозору туриста, вивчення нової інформації цікавим шляхом та безпосередній огляд туристичних об'єктів відразу. Завдяки такій різноманітності кожен бажаючий може обрати те, що йому до вподоби. Тенденції розвитку пізнавального туризму мають позитивний характер. Галузь кожного дня все більше і більше набуває популярності. Зростає кількість доходів і створення нових робочих місць. Таким чином, туризм у сучасній світовій системі господарювання займає провідні позиції та виступає невід'ємною складовою розвитку світового ринку.

У 2023 році головною тенденцією для розвитку є Інтернет ресурси та диджиталізація. Туристи мають безліч додатків та корисних сайтів, які допомагають не лише при формуванні туристичного маршруту, а й безпосередньо під час нього. Створюється велика кількість онлайн гідів, які економлять час і кошти шукачів пригод.

Проаналізувавши сутність культурно-пізнавального туризму та його місце в загальній класифікації туризму можна зробити висновок, що пізнавальний туризм – це той вид туризму, який забезпечує культурний ріст і збагачення туристів. Розвивається він за принципом стійкого розвитку. Даний вид туризму виступає як засіб міжкультурного діалогу. Люди через подорожі краще розуміють один одного, устрої інших держав і менталітет їх жителів.

СЕКЦІЯ 3
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ

УДК 339.9

Чичкало-Кондрацька Ірина Борисівна,
доктор економічних наук, професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)

ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З
ВЕЛИКОБРИТАНІЄЮ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТИ

Обравши євроінтеграційний вектор розвитку, Україна намагається поглиблювати співпрацю з європейськими країнами. Метою нашого дослідження є визначення сучасного стану та перспектив розвитку співробітництва України та Великобританії. Так, Велика Британія вийшла з ЄС, але багато експертів впевнені, що це відкрило вікно можливостей для інтенсифікації українсько-британського співробітництва. В Європі одним із основних українських партнерів у сфері безпеки та протидії російській агресії є саме Велика Британія.

Звичайно, у перші роки після виходу з ЄС для Великої Британії Україна не займала пріоритетне місце в зовнішній політиці, коли країні необхідно було вирішувати питання, пов'язані з подоланням внутрішніх наслідків пост-Брекзиту, взаємодії з основними країнами-партнерами, знаходячись у новому статусі.

Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії була підписана 8 жовтня 2020 року і замінила у двосторонніх відносинах з Великою Британією Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, у зв'язку з BREXIT. З метою виконання внутрішньодержавних процедур, необхідних для набуття чинності Угодою, 16 грудня 2020 року Верховна Рада України прийняла в цілому Закон про ратифікацію Угоди між Україною та Сполученим Королівством [1]. 24 грудня 2020 року Велика Британія нотифікувала Україну про виконання всіх необхідних процедур відповідно до внутрішнього законодавства щодо приведення Угоди в дію. 1 січня 2021 року Угода між Україною та Великою Британією набула чинності. Новий міжнародний договір базується на Угоді про асоціацію з ЄС та є її продовженням у двосторонніх відносинах між Україною та Сполученим Королівством.

Торгові відносини України та Британії мають тривалу та успішну історію. В 2021 році товарообіг між Україною та Великою Британією зріс майже на 57% і склав 2,2 млрд доларів. Причому, особливо активізувався експорт (+ 62%), який досяг обсягу в понад 1 млрд доларів [2]. У травні 2022

р. Україна та Велика Британія юридично закріпили скасування ввізних мит і тарифних квот в двосторонній торгівлі, підписавши відповідну угоду. Вона діятиме 12 місяців, але може бути продовжена за домовленістю між сторонами на новий термін. Серед основних торговельних партнерів України Велика Британія займає 15 місце, у загальному обсязі зовнішньої торгівлі України на неї припадає 1,93% [3].

Завдяки скасуванню ввізних мит і тарифних квот український бізнес в перспективі матиме змогу збільшити експорт товарів з високою доданою вартістю. Йдеться, в першу чергу, про борошно, молочну продукцію, м'ясо птиці та напівфабрикати, томатну пасту, мед, соки, гриби, цукор тощо. Саме ці товари Україна традиційно експортує до Великої Британії. Таким чином, цене лише сприятиме розвитку українського виробництва, але й збільшить надходження валютної виручки, зміцнить економіку України [4].

На сировину та продукцію легкої промисловості, хімматеріали, обладнання – ставки ввізного мита у торгівлі з Великобританією, як і з ЄС, дорівнюють «нулю» [5]. Для того, щоб скористатися преференціями в рамках вільної торгівлі, товар має бути походженням з України або з Великої Британії та відповідати правилам походження відповідно до Протоколу І щодо визначення концепції «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва, а також принципам Спільної Декларації щодо тристороннього підходу до правил походження товарів, обидва документи є невід'ємною частиною Угоди.

Для України співробітництво з Великою Британією як з одним зі світових торговельних лідерів є дуже перспективним напрямом. Велика Британія є провідним світовим гравцем і в експорті, і в імпорті. Так, за даними СОТ, у рейтингу країна є десятим найбільшим експортером і восьмим найбільшим імпортером товарів. У торгівлі послугами показники Великої Британії ще більш значні – країна займає друге місце за величиною експорту послуг та п'яте – за імпортом.

Список використаних джерел

1. З 1 січня 2021 року набула чинності нова Угода між Україною та Великобританією. URL: <https://ukrlegprom.org/ua/news/z-2021-roku-nova-ugoda-utorgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-velykobrytaniyeyu/>

2. Інформація щодо угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим королівством Великої Британії та Північної Ірландії. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=>

3. Торговля та інвестиції. Посольство України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/>

4. Домовленості в розрізі глав Розділу Угоди. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=>

5. Макаруч К. О., Шуба М. В. Торговельне співробітництво України та Великої Британії: сучасний стан і перспективи. Бізнес Інформ. 2020. №12. С. 65–71.

УДК 338.433

*Андріяш Анастасія Сергіївна, Проценко Кирило Генадійович,
Лозовицук Юлія Дмитрівна,
магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ЕКСПОРТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ ДО КРАЇН ЄС

На сьогоднішній день сільське господарство залишається найперспективнішою галуззю економіки України. З 41,5 млн. га сільськогосподарських угідь, що займають 70 % території країни, і близько 25 % світових запасів чорнозему, сільське господарство є найбільшою експортною галуззю України. У 2020 році аграрний сектор України забезпечив 9,3% Валового внутрішнього продукту.

В умовах скорочення загального обсягу експорту зростає частка експорту сільськогосподарської продукції. Частка сільського господарства в експортних доходах для України зростає з 26% у 2012 році до 45% у 2020 році і становила 22,2 млрд. доларів. Основою сільськогосподарського експорту як і раніше є експорт сировини, а саме продуктів рослинного походження, зокрема кукурудзи, пшениці, ріпаку, сої. Соняшникова олія є другим за величиною експортним продуктом після кукурудзи, на нього припадає 5,8 млрд. доларів, або 7,6 % усього експорту. Виробляє також значні обсяги птиці, кормових і кормових культур, картоплі, цукрових буряків, різноманітних фруктів і овочів [1]. Розглянувши цю діаграму можна чітко побачити, найменша частка експорту сільськогосподарської продукції припадає на 2010 рік. Найбільший показник в експорті сільськогосподарської продукції припадає на 2018 рік.

В 2020 році у зв'язку з погіршенням епідеміологічною ситуації COVID-19 в світі експорт сільськогосподарської продукції склав лише 13.1 млрд. дол.

Основну частку сільськогосподарського експорту складають зернові культури, олійні та олійні культури, залишки, а також м'ясо та субпродукти. Разом вони склали понад 85% надходжень від експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції на світові ринки [1].

Україна має доволі багато постійних імпортерів сільськогосподарської продукції. В 2020 році основним імпортером був Китай. Щодо імпортерів сільськогосподарської продукції серед країн ЄС то основними є: Нідерланди, Іспанія та Італія.

Згідно з даними Державної митної служби, з липня 2021 року по січень 2022-го Україна експортувала майже 17 млн. т пшениці [2].

Органічний же ринок України у свою чергу не стоїть на місці та

стрімко розвивається щороку [3]. Завдяки розмірам країни, географічному положенні, близькості до потенційних міжнародних покупців та доволі гарним і родючим чорноземам Україна має сприятливі умови для органічного господарства.

Саме країни переважно купують Українську органічну продукцію. Протягом 2020 року до ЄС ввезено 2,79 млн. тонн органічної продукції, де 7,8% являються українською (217,2 тис. т). Щодо лідируючих експортних продуктів то ними є: зернові, олійні, мед, яйця, овочі та фрукти. Також експортується макуха соняшникова, борошно, олія, яблучний концентрат та березовий сік.

Основними і найбільшими країнами – споживачами вітчизняної органічної продукції являються Нідерланди, США, Німеччина, Австрія, Велика Британія, Польща, Канада, Італія, Швейцарія [3]. Українські виробники органічної продукції мають зв'язки з Австралією та з деякими азійськими країнами такими як: В'єтнам, Китай, Японія та Індія. Також було зроблено перші поставки органічної продукції до Корейської Республіки.

Проте Україна стикається з внутрішніми проблемами корупції та формування її репутації на міжнародному рівні ланцюги поставок. Неодноразові махінації з органічним зерном товарного бізнесу істотно завдали шкоди імідж органічного сектору країни і стривожений багато імпортерів ЄС. Для того, щоб підтримувати надійність ланцюгів поставок, українські виробники повинні забезпечити повну простежуваність їх продукції – від поля до торгівлі.

Отже, провівши аналіз можна сказати, що Україна є одним з основних експортерів сільськогосподарської та органічної продукції до країн Європейського Союзу. Також Україна є великим конкурентом для інших країн в сфері експорту органічної продукції в світі, але головне те, що з кожним роком в Україні з'являється все більше нових партнерів в ЄС та в світі.

Список використаних джерел

1. Експорт української органічної продукції – Електронний ресурс – Режим доступу : <https://organicinfo.ua/news/ukrainian-organic-export-2020/>
2. Зовнішня торгівля аграрною продукцією – Електронний ресурс – Режим доступу : <https://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021.html>.
3. Новицька І. В. Стратегії виходу вітчизняних виробників органічної продукції на міжнародні ринки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. Том 32 (71). № 4. С. 70-75

ДОПОМОГА КРАЇНАМ З РИНКАМИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИКИ ЄС

Розуміння необхідності та значущості надання допомоги у розвитку формувалося у провідних країнах світу, частина яких сьогодні об'єднана до Європейського Союзу. З падінням колоніальних імперій після Другої світової війни найбільшим європейським державам, що долали тяжкі наслідки глобального конфлікту, довелося переосмислювати свою роль щодо бідніших сусідів по планеті.

Доктринальною основою позиціонування у світі для ЄС є ухвалена Глобальна стратегія Європейського Союзу щодо зовнішньої політики та політики безпеки [1]. Зовнішня політика завжди значною мірою пов'язана з вирішенням питань безпеки, що помітно і в Глобальній стратегії. Як пріоритетні напрями для ЄС у ній позначені забезпечення безпеки та обороноздатності Євросоюзу, включаючи боротьбу з тероризмом, енергетичну та кібербезпеку; стабільність країн на схід та південь від кордонів об'єднання, що передбачає, крім іншого, оптимізацію міграційної політики; врегулювання конфліктів та криз, що потребує як превентивних заходів, так і постконфліктного сприяння; взаємодію в космічній сфері з іншими регіональними організаціями; участь у глобальному управлінні.

Фактично всі заявлені пріоритети ЄС тією чи іншою мірою мають на увазі використання допомоги розвитку як інструменту. Джерелом багатьох важко контрольованих загроз і викликів – екстремізму, конфліктів, напливу біженців – стають якраз фактичні чи потенційні реципієнти допомоги. Завданням останньої, таким чином, стає стабілізація ситуації в країнах-одержувачах, щоб вони з джерела проблем для Євросоюзу перетворилися на партнерів, здатних самостійно протистояти деструктивним явищам на своїй території та конструктивно брати участь у врегулюванні міжнародних криз.

У частині Глобальної стратегії, присвяченій механізмам її реалізації, вказується, що політика сприяння розвитку, що проводиться Євросоюзом, має стати більш гнучкою і відповідною заявленим пріоритетам.

Список використаних джерел

1. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. June 2021. Available at: https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf

*Безрукова Наталія Валеріївна,
кандидат економічних наук, доцент
Давидович Софія Сергіївна,
магістрантка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРЕНДИ У СФЕРІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

З погляду прискорення динамічних змін при провадженні організаційно-економічних процесів і зростанні значимості фактору часу, на сучасному етапі розвитку репуаційної економіки, великого значення набувають питання вивчення світового досвіду реалізації стратегій деяких провідних компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу вже стала невід'ємною частиною ділової репуації українських і міжнародних компаній. Епоха репуаційної економіки диктує свої правила і визначає нові пріоритети. Для багатьох стейкхолдерів зараз важливіше те, що являє собою компанія, ніж те, яку продукцію вона виробляє. Згідно з дослідженням 2018 року Global RepTrak 100, ключовими чинниками, що мають максимальний вплив на корпоративну репуацію, стали якість продуктів і послуг (20,5%), управління (15,0%), корпоративна культура (14,4%) [2]. Європейськими лідерами в області КСВ є BMW Group, LEGO Group, Daimler, Apple, Rolls-Royce, Rolex і Intel (Global CSR RepTrak). Вісім з них потрапили і в Топ-10 компаній з найвищою репуацією. Сім визнавалися лідерами в сфері КСВ протягом трьох років поспіль.

Світові тренди вказують на прямий зв'язок соціальної відповідальності та репуації компаній. Як засвідчили результати дослідження 2021 Global RepTrak [2], провідна роль факторів управління корпоративної культури і громадянського суспільства складають 15,1% і 14,2% у діловій репуації відповідно. Поряд із цим, вплив фактору умов праці за рік підвищилась на 0,4% та зараз складає 11,2% корпоративної репуації.

LEGO Group – приклад компанії, що успішно реалізовує корпоративну відповідальність та має чудові результати в бізнесі. Основною перевагою лідерства у КСВ є підтримка споживачів (57% респондентів заявили, що обов'язково будуть купувати продукцію LEGO, що на 13,7 п.п. вище середнього показника CR RepTrak 100) [2]. Поряд із The LEGO Group, високі оцінки у сфері КСВ отримали Natura, Microsoft, Google и The Walt Disney Company. Uber значно покращив показники етичної поведінки та відкритості. Завершує рейтинг 2019 Global CR RepTrak 100 знаменита мережа кави Starbucks, яка змогла значно покращити основні фактори КСВ – корпоративну культуру та

громадянську позицію, управління та умови праці [2]. Ураховуючи майже завжди не високі оцінки енергетичних компаній у сфері КСВ, значний прогрес соціальної активності відмічено у ELF, AGIP і Shell. Хоча Shell ще треба отримати місце у топ100 найбільш соціально відповідальних компаній, американському гіганту вдалося досягнути значних успіхів у цьому напрямі. Компанія інвестувала \$100 млн у розроблення нових методів зниження емісії парникових газів.

Зазначимо, що участь в соціальних ініціативах має різне значення для різних галузей. Підтримка проектів в сфері КСВ найбільш важлива для представників енергетичного сектора, охорони здоров'я і масмедіа. Менший вплив надає подібна активність на бізнес ритейлерів і виробників товарів широкого вжитку.

Дані Глобального звіту про корпоративну соціальну відповідальність і ритейл-аудиту свідчать, що реалізація продукції компаній, які популяризують свої програми сталого розвитку, в світі зростає в середньому на 4% на рік, тоді як у виробників, які не мають подібних програм, - менш ніж на 1% [1]. Добровільно беручи на себе підвищені зобов'язання, бізнес розділяє зі споживачами турботу про їхнє майбутнє, показуючи своє «людське» обличчя, що для багатьох стає вирішальним аргументом на користь покупки. Багато в чому своїми нинішніми успіхами відомий автовиробник «BMW Group» завдячує саме активній участі в соціальних проектах. Стратегічне значення має саме екологічна ефективність. Ще в 1973 р. автовиробник «BMW Group» стала першим автовиробником, який ввів посаду Environmental Officer - співробітника, відповідального за дотримання екологічних норм виробництва. За останні десять років автовиробнику «BMW Group» вдалося скоротити викиди своїх нових авто, що продаються в Європі, на 40%. Впровадження прогресивних технологій дозволяє значно скоротити споживання палива і емісію газів. Компанія «BMW Group» підтримує також масштабні освітні програми, займається проблемами дорожньої безпеки, бере участь в лікуванні пацієнтів з ВІЛ/СНІД. Автовиробник «BMW Group» Foundation Herbert Quandt і The Eberhard von Kuenheim Foundation вносять свій внесок у розвиток сучасного мистецтва, джазу, класичної музики, дизайну та архітектури.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Лі Н., Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з англ. С. Яринич. К.: Стандарт, 2005. 302 с.

2. Global RepTrak 100 (Reputation Institut): URL: <https://www.reputationinstitute.com/about-ri/pressrelease/reputation-institute-says-its-reputation-judgement-day-2021-global-reptrak>

3. The Top Ten Trends in CSR Reporting in 2021: URL: <https://www.conecomm.com/insightsblog/2021/10/10/the-top-ten-trends-in-csr-reporting-in-2019>

*Голубицький Артем Віталійович, Геращенко Дмитро Ігорович,
Богданова Анна Валеріївна,*

здобувачі,

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЄС «ВІД ФЕРМИ ДО СТОЛУ»

У стратегії «Від ферми до столу», висвітлено питання щодо прискорення переходу ЄС до сталої харчової системи, яка: має нейтральний або позитивний вплив на навколишнє середовище; допомагає пом'якшити зміну клімату та адаптуватися до її наслідків; повертає назад втрату біорізноманіття; забезпечує продовольчу безпеку, харчування та громадське здоров'я, гарантуючи, що кожен має доступ до достатньої, безпечної, поживної та сталої їжі; зберігає доступність продуктів харчування, одночасно створюючи більш справедливі економічні прибутки, сприяючи конкурентоспроможності сектору поставок ЄС і сприяючи чесній торгівлі. КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ Європейська зелена угода Стратегія «Від ферми до виделки» є ключовим елементом Європейської зеленої угоди і працює разом із стратегією ЄС щодо біорізноманіття на 2030 рік [1].

Стратегія розроблена таким чином, щоб створити сталу продовольчу систему шляхом вирішення низки питань: забезпечення сталого виробництва харчових продуктів; забезпечення сталої продовольчої безпеки; стимулювання стійкої переробки харчових продуктів, оптової, роздрібною торгівлі, гостинності та громадського харчування; сприяння сталому споживанню їжі та сприяння переходу до здорового, сталого харчування; зменшення харчових втрат і відходів; боротьба з шахрайством з харчовими продуктами вздовж ланцюга постачання харчових продуктів. План дій Проект плану заходів додається до повідомлення. Він містить перелік пропозицій щодо нового законодавства та перелік чинного законодавства, яке необхідно переглянути, а також низку інших оглядів та ініціатив. До них належать: пропозицію щодо перегляду Директиви 2009/128/ЄС про стале використання пестицидів, щоб значно зменшити використання, ризик і залежність від пестицидів і посилити інтегровану боротьбу зі шкідниками; пропозиція щодо узгодженого обов'язкового маркування поживних речовин на передній частині упаковки, щоб дати споживачам можливість робити вибір продуктів харчування, що бережуть своє здоров'я, яка відповідає звіту Європейської Комісії про використання маркування поживних речовин на передній частині упаковки, що впливає з Регламенту (ЄС) № 1169./2011 [2].

Дана стратегія також спрямована на те, щоб до 2025 року швидкий широкосмуговий доступ був доступний у всіх сільських районах.

Список використаних джерел

1. EUR-Lex - 4494870 - EN - EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4494870&qid=1682252317064>

2. Novytska I. V. Analysis on the system of certification and marking for organic commodities. Geo-management in organic agriculture : Monograph. Podhajska, Slovensko, 2019. С. 160-170.

Alona Buriak,
PhD (Economics), Associate Professor,
Department of International Economic Relations and Tourism,
Potkalo Kateryna,
student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

PECULIARITIES OF DIPLOMATIC SPEAKING AS A VARIETY OF OFFICIAL-BUSINESS STYLE

An important direction of Ukrainian linguistics is the study of the language of the sphere of diplomatic relations, its formation and development, the formation of a socio-political dictionary, lexical and phraseological means of official and business style. One of the important issues remains the study of stylistic features of diplomatic speech, since international documents and diplomatic correspondence have specific diplomatic, international legal, international economic terminology, a number of established words and phrases.

In contrast to the neutral tonality of the official business style, diplomatic speech is characterized by the tonality of expressing respect. After all, when expressing a request or thanks, expressing dissatisfaction or surprise, addressing words of congratulations or sympathy, it is impossible to speak unemotionally, the style of a diplomatic document cannot be sluggish or monotonous. The range of protocol formulas of politeness is extremely wide and can be used to emphasize a stricter tone or greater warmth of an official document. Diplomatic speech can often use compliments, which are obligatory from the point of view of diplomatic etiquette, and perform a rather specific communicative function - they emphasize politeness, respect, respect. Complimentary vocabulary creates a special tone of a diplomatic document: testifying high respect, accept the assurance of respect, we have the honor to inform. The absence of a compliment in diplomatic documents can only be in the case of expressing a protest related to the actions of embassies or state employees, which are interpreted as illegal activity or a gross violation of norms of behavior, as well as in notes announcing mourning in the country, in notes expressing condolences.

In addition, adjectives that characterize the attitude towards the addressee as a respected and respected person are relevant for diplomatic texts: highly respected, highly respected, highly respected, highly respected, etc.; qualitative adjectives in the role of epithets such as “good relations”, “deep respect”, or adverbs with a similar meaning: “deeply impressed”, etc.

One of the most important features of diplomatic speech, which is its distinguishing feature, is considered etiquette, which is a special category of modal tonality of diplomatic texts, which distinguishes them from other texts of an official-business style, which in certain cases may be characterized by categoricalness, strictness, even a certain degree of threat and is expressed

through special etiquette language formulas. For example, in such types of diplomatic correspondence as a personal or signed note, letter, personal message, telegram, address formulas play an important role. Diplomatic protocol requires a careful selection of the address formula, since the tone of the document can be determined by the address that begins the note and letter.

The requirement of clarity of wording in diplomatic speech is often replaced by evasiveness of statements, because the authors of diplomatic documents always adhere to the requirements of the English proverb "Diplomacy is the ability to express the 53 most unpleasant things in pleasant expressions". Depending on the goal, evasiveness can be both desirable and undesirable for one of the parties to the communication or for both at the same time, remaining a component of language and speech, their inherent element. Diplomats often use the strategy of evasion - a general line of motivated speech behavior, the feature of which is the deliberate use of a set of evasive communicative tactics, aimed at inaccurate presentation of opinion, departure from a clear nomination, image protection. Indirect linguistic formulas of refusal actively function as analogues of denial in diplomatic texts: "I doubt that it is possible = it is not possible" [1].

Observance of maximum brevity, laconicism is the basis of diplomatic speech, but in a somewhat peculiar way. Diplomats, as previously emphasized, must take care of the tone of respect in the presentation of information, and this sometimes forces them to express themselves verbosely, for example, to use impersonal constructions instead of active constructions to soften the expression: "the state has taken a number of measures to...". This somewhat complicates the perception of the content, but it smooths out the possible sharpness of wording inherent in active constructions.

The most representative type of diplomatic language genres is diplomatic correspondence (personal notes, verbal notes, memorial notes, memoranda, private letters of a semi-official nature, declarations, appeals, speeches, statements of heads of states, governments, ministers of foreign affairs, legislative bodies of states on international relations). Genres of diplomatic correspondence can be considered the oldest, specific diplomatic genres, in which all the features of diplomatic speech are most fully manifested.

So, the main features of diplomatic speech as a type of official business style are the inadmissibility of ambiguous interpretation, clarity of wording, evasiveness of expression, tonality of expression of respect, protocol formulas of politeness, complementariness, etiquette, modal tonality, established language turns, standardization of presentation, maximum stylistics, conciseness.

References

1. The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Retrieved from: <http://journals.nubip.edu.ua>.

*Buriak Alona,
PhD (Economics), Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)*

**STRATEGIES OF ECONOMIC AGREEMENTS
OF THE EUROPEAN UNION AND CHINA: THE IMPACT OF THE
RUSSIAN-UKRAINIAN WAR**

The President of France and the President of the European Commission arrived in China for visits that lasted until April 7, 2023 and held talks with the President of the Republic of China. The purpose of the visit of the French president was to negotiate bilateral French-Chinese relations, which are characterized by stability and gradual development of trade. E. Macron was accompanied by a delegation of French businessmen. According to the National Institute for Strategic Studies [1], the General Director of the Airbus company announced the expansion of the Final Assembly Line China (FALC) assembly plant in Tianjin. FALC has been operating since 2008, since then more than 600 aircraft of the Airbus A320 family have been produced. Currently, the company operates only one assembly line, the second is planned to be launched in the second half of 2025. The French energy company EDF has extended its agreement with the Chinese nuclear power plant operator CGN, signed in 2007. The renewed contract will allow EDF to build new nuclear power plants in China.

In February 2023, at the Munich Security Conference, after a meeting between the French President and the Chairman of the Office of the Foreign Affairs Commission of the Central Committee of the Communist Party of China, a member of the Politburo, it was announced that France and China intend to make joint efforts to achieve peace in Ukraine. On the eve of E. Macron's visit, it was reported that the topic of the Russian-Ukrainian war would be a leading topic during the talks between the French and Chinese leaders, but the priority in the talks was bilateral relations.

However, the large-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine became the subject of attention of E. Macron and Xi Jinping during their meeting. Since both countries, France and China, are nuclear powers with powerful economies, have great political ambitions, and are permanent members of the UN Security Council, their leaders could not help but discuss the biggest conflict in Europe since World War II.

The parties emphasized the commitment of their countries "to the common goal of achieving peace while observing the norms of international law". In addition, both politicians see themselves as potential peacemakers and mediators in conflict resolution, despite the lack of significant progress in this area.

At the same time, it should be noted that France does not have enough powerful tools to influence China in order to change the country's attitude

towards the Russian-Ukrainian war, as well as to convince the PRC to influence the Russian Federation in some way, to “bring it to its senses”, as he put it the French president.

E. Macron’s visit to China ended with an informal meeting with Xi Jinping, which took place in a friendly atmosphere in the south of the country – in the city of Guangdong. During the dinner, the leaders discussed the issue of Russian aggression against Ukraine. Xi Jinping noted that “the causes of the Ukrainian crisis are complex, its prolongation is disadvantageous for all parties, a ceasefire as soon as possible is in the interests of all interested parties and the whole world, political settlement is the only right way out”. The Chinese leader said that his country welcomes France’s concrete proposals for a “political settlement of the crisis”, is ready to support them, and also play a constructive role in their implementation. According to E. Macron, the French side attaches great importance to the international influence of the PRC and is ready to communicate closely and cooperate in order to make joint efforts to promote the earliest possible political settlement of the conflict.

China hoped to revive the investment agreement with the EU, which was never signed due to the fact that in 2021 the EU imposed sanctions on China for human rights violations for the first time in 30 years. Beijing has retaliated with sanctions, leaving the prospect of a deal murky, and understandably no progress has been made in the talks.

Despite everything, the meeting of the president of the European Commission with the Chinese leader can generally be regarded as the first step towards finding a mutually acceptable format for European-Chinese relations, which have undergone a noticeable degradation in recent years.

Despite the lack of strategic decisions and agreements, the negotiations that took place can be called successful. China has demonstrated its readiness to communicate with the EU and launched an active information campaign aimed at the states of the Global South. One of the important topics raised during the negotiations concerned the impact of the Russian-Ukrainian war on these countries. It can be assumed that the main goal of this campaign was to position China as a responsible global leader who cares about the interests of developing countries. Macron got an opportunity to change the focus of the French public’s attention from internal problems in the country (protests over the pension reform) to positive results in foreign policy. The visit of the president of the European Commission in China was treated rather discreetly. Despite the expectation of a number of experts, it passed without harsh statements and demarches.

References

1. The National Institute for Strategic Studies. Retrieved from: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-04/az_100323_es_knr.pdf.

*Васенко Альона Вікторівна,
магістрантка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

КРОС-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПАНІЯХ

В теорії міжнародного менеджменту визначено, що національна культура є значимим фактором, що визначає специфіку організаційної поведінки і розвитку, роль менеджера в організації, характер комунікації зі співробітниками та стиль прийняття рішень у фірмі. Приналежність співробітника організації до певної культурної групи впливає на те, як він взаємодіє з іншими в умовах субординації, колегіальності та конфліктів. у всіх цих взаємовідносинах важливі три питання: 1. Коли фактори культурної приналежності мають вирішальне значення для вибору моделі поведінки? 2. Коли інші фактори мають більше значення? 3. Як можна визначити значимість цих факторів для конкретних ситуацій? Для того щоб відповісти на ці питання, необхідно провести аналіз феномену організаційної поведінки з точки зору культурного впливу. Розуміння культурної специфіки організаційної поведінки допомагає менеджеру зробити правильний вибір технологій управління персоналом в компанії.

Для об'єктивної оцінки культурного впливу на організаційну поведінку та управління персоналом необхідно розглянути результати досліджень, які проводяться у різних країнах протягом останніх десяти- п'ятнадцяти років. Для реалізації управлінських технологій сьогодні співробітник компанії повинен мати кроскультурні навички, тобто здатність у чужому та змішаному культурному середовищі демонструвати послідовну поведінку, яка призводить до досягнення поставлених цілей. До крос-культурних навичок належать: розуміння природи культури та того, що культура впливає на поведінку людини на його робочому місці; розуміння відмінностей між культурами; розуміння того, як культурні фактори впливають на організацію структур, систем та пріоритетів; уміння запроваджувати елементи однієї культури в іншу; розуміння того, як глибоко елементи однієї культури можуть бути запроваджені в іншу, та навпаки.

Протипоказанням в роботі інтернаціонального менеджера є етноцентризм, тобто бажання «вписати» представників однієї культури в рамки своєї та очікувати від них відповідної цим нормам поведінки. Управління персоналом організації, яка працює в декількох країнах, у змішаному чи різноманітному культурному середовищі має на меті аналіз культурного впливу на основні галузі організаційної поведінки та функції

управління персоналом: організаційну культуру та структуру; організаційні комунікації; конфлікти в організації; мотивацію персоналу; відбір та адаптацію, навчання персоналу. Менеджер, який працює у мультикультурному середовищі повинен бути готовий до фіксації неконгруентних для нього зразків поведінки при вітанні, взаємодії з підлеглими та керівництвом, вирішенні конфліктів, мотивації. Проблеми, які виникають у міжкультурній комунікації, пов'язані у першу чергу з тим, що відправник та отримувач інформації, інтерпретує один і той же текст по різному, в рамках різного контексту. В кожній культурі є своя модель ідеальної комунікації, так для американського стиля характерна «прямолінійність», яка не є ефективною для всіх культурних контекстів.

Крос-культурні аспекти залучення, відбору та адаптації персоналу виокремлюють наступні різновиди інтернаціональної політики у мультинаціональних компаніях: етноцентрична політика: заповнення ключових позицій у своїх представництвах світу тільки персоналом із країни материнської компанії; поліцентрична політика: використання місцевих жителів для управління іноземними представництвами та менеджерів із країн материнської компанії у якості топ-менеджерів штаб-квартири компанії; геоцентрична політика: здійснювати набір найкращих та розвивати персонал, в незалежності від національності, на ключові позиції в будь якій мультинаціональній системі. У різних країнах підходи щодо набору персоналу варіюється. Європейські мультинаціональні компанії зазвичай використовують місцевих менеджерів та менше експатріантів у своїх іноземних філіях, ніж японські. Питання вибору місцевого менеджера чи експатріанта для керівництва філіалом повинен вирішуватися в залежності від цілого ряду факторів – вимог до єдиної стандартизації продукції, знання місцевих ринків тощо. Активна форма навчання та змішаний склад учасників створюють унікальне середовище кроскультурного навчання. Українські школи бізнесу поступово включають у професійну підготовку та перепідготовку менеджерів теоретичні курси з крос-культурного менеджменту. Логічним продовженням розвитку програм бізнес-освіти є розробка практичних короткострокових програм крос-культурного тренінгу та учбових посібій з формування крос-культурних навиків менеджера.

Список використаних джерел

1. Black J., Mendenhall M. Cross-culture training effectiveness: a revive and theoretical framework for future research. *Academy of Management Review*. 2015. №15. pp.1131-1136.
2. Evans S. Conflict can be positive. *HR Magazine*. 2014. № 37 (5). pp. 49-51
3. Laurent A. The Cross-cultural Puzzle of International Human Resources Management. *Human Resources Management*. 2016. № 25 (1). pp.91-102.

УДК 334.722

*Газдик Надія Романівна, Кастирова Віра Афанасіївна,
здобувачі*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

МОТИВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Підприємництво є одним із ключових інститутів ринкової економіки, а підприємець є головним суб'єктом економічної діяльності і ринкових відносин. Мотивація діяльності підлеглих у підприємницькій структурі вирішує ряд найактуальніших завдань з покращення соціально економічної ситуації у країні і встановлення умов, що сприяють ефективності ринкової моделі розвитку. Умови воєнного стану зумовлюють необхідність дослідження цього явища, а також його складових, які стимулюють результативність праці та спонукають людину до здійснення поставлених цілей.

Мотиваційний механізм повинен одночасно та однаково ефективно виконувати низку суспільно-значущих функцій: стимулюючу, відтворювальну, регулюючу. Однак агресивна політика росії призвела до нестабільності економіки України, зменшення обсягів виробництва й реалізації продукції, скорочення робочих місць, зниження темпів економічного розвитку.

Згідно даних ООН, до 15 березня 2022 року з України виїхали майже 3 млн громадян, менше половини з них – люди працездатного віку, майже всі – жінки. Велика кількість чоловіків працездатного віку була мобілізована, частина працівників переїхала у відносно безпечні регіони. Тож бізнес, який не може релокуватися, потерпає від нестачі робочих. 48% підприємств малого та середнього бізнесу не можуть перевезти виробництво, 31% не встигли це зробити, близько 20% здійснили часткову релокацію бізнесу або в процесі переїзду [1]. Але уже з квітня 2022 року розпочався процес відновлення підприємницької діяльності. **мотивований державних та міжнародних програмам підтримки бізнесу під час війни**

Тому наразі дослідження мотиваційного механізму підприємницької діяльності вимагає з'ясування не лише сутності та змісту такої діяльності, а також умов та факторів її розвитку. Вплив численних різноманітних факторів та умов зовнішнього середовища може бути для підприємництва мотивуючим або демотивуючим. Це у свою чергу призводить до активізації або гальмування підприємницької діяльності. Тому при вивченні можливостей регуляторного забезпечення мотиваційного механізму розвитку підприємницької діяльності важливо враховувати не

лише численність і різноманітність факторів і умов мотивації діяльності та її результат.

Так у сучасних умовах євроінтеграції підприємства особливо часто стикаються із невизначеністю та ризиками, непередбачуваними ситуаціями, коли еволюційні підходи, побудова екстраполяційних прогнозів та планів за прибутковими методами не можуть забезпечити правильної орієнтації розвитку в майбутньому за межами власної держави.

Вирішувати ці проблеми слід шляхом застосування методів стратегічного управління потенціалом підприємства як багатопланового, управлінського процесу, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії формування й розвитку підприємництва. При цьому слід враховувати всі зовнішні фактори впливу, що забезпечують досягнення встановлених цілей та реалізацію нових можливостей і переваг.

Відновлення економіки та її євроінтеграційний вектор розвитку має ґрунтуватись на розбудові високотехнологічного підприємницького сектору, підвищення його конкурентоспроможності на європейському та глобальному ринках. Важливим завданням державної політики щодо розвитку інноваційного підприємництва в країні має стати налагодження плідної співпраці між владою, бізнесом і наукою. Пріоритетними напрямками для уряду країни мають стати стимулювання інноваційної активності підприємницького сектору, формування сприятливого нормативно-правового середовища та інноваційно-інвестиційного клімату.

Одним із пріоритетних завдань державної політики мають стати впровадження європейських підходів до розвитку малого та середнього бізнесу в Україні із паралельним формуванням інституційної системи її забезпечення. Втілення цієї політики має здійснюватись цілеспрямовано, системно та послідовно в комплексі національної інноваційної системи.

Значна залежність економіки України від складних інтеграційних процесів та низька конкурентоспроможність вітчизняної економіки на міжнародній арені актуалізують необхідність формування потенціалу конкурентоспроможного розвитку національного підприємницького сектору та пошуку напрямків для його мотивації та розвитку.

Список використаних джерел

1. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>
2. Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення підприємництва в Україні <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-stan/>

*Голуб Іван Романович,
магістрант*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Україна)*

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Питання міграції в сучасному світі актуалізується під впливом процесів глобалізації та транснаціоналізації. Формування потоків мігрантів здійснює вплив на економіку як окремо взятих країн, так і світу загалом, адже потоки мігрантів практично відповідають потокам інвестиційного капіталу. Питання міграційних потоків та їх економічні наслідки особливо актуально для країн, де міграційний капітал становить значну частку ВВП, в тому числі і для України, де ця частка сягає 10%. Можемо відмітити, що на сьогоднішній день демонструється відтік працездатного населення з території України. До початку військових дій на сході України більшість трудових мігрантів виїжджали до РФ, але після 2014 року та набуття безвізового режиму з країнами ЄС більшість населення обрали європейський напрям для задоволення економічних потреб [1]. Слід зазначити, що на сьогоднішній день трудова міграція в країні стала міцним каталізатором трансформації трудового ринку всередині держави та ринку освітніх послуг, а також вплинула на економічний розвиток країни.

Значна кількість працездатного населення їде з України до країн Євросоюзу з метою більшого заробітку та більшої перспективи. Після 1991 року демократизація суспільного життя дала українцям більше можливостей для перетинання кордону та роботи за межами країни, такі тенденції загострили питання конкуренції на ринку робочої сили, зокрема між великим та середнім бізнесом за висококваліфіковану робочу силу, адже окремі підприємства відчули на собі негативний вплив міграційних процесів для забезпечення потреби у робочій силі. При цьому останні статистичні дані показують, що країни ЄС все частіше вітають українських працівників, так у Чехії квоти для робітників з України зросли з 19 600 до 40 000, в Німеччині значно послаблені регламенти щодо зайнятості для іноземців, у Польщі кількість працюючих українців залишається незмінно високою (офіційно працевлаштовані 483 000 українців, що становить 67% легально зайнятих мігрантів).

Позитивною стороною таких процесів є зростання фінансових надходжень до країни-донора від мігрантів, так за даними НБУ, у першій половині 2019 року робітники-мігранти перевели до України 5,54 млрд доларів, тобто на 254 мільйони доларів більше, ніж за аналогічний період 2018 року. (і лише 559 млн. доларів з країн СНД). Лідерами за кількістю переказів є Польща (понад 1,9 млрд. дол. США у звітному періоді), Чехія (близько 505 млн. дол. США) та Росія (498 млн. дол.), США (458 млн. доларів). У той же час, дані НБУ свідчать про те, що кількість українських

мігрантів у Росії падає. Якщо в 2015 році 1,8 млрд. доларів США надійшло в Україну з Росії, то в 2018 році це було лише 1 млрд. доларів, що свідчить про переміщення українських мігрантів та їх переорієнтацію на європейський ринок [1].

За даними Міжнародної організації міграції, в 2014 році заощадження українських трудових мігрантів становили приблизно 4 мільярди доларів і переважна більшість цих коштів (60%) були реалізовані українськими працівниками після повернення додому [2]. Це не дивно, враховуючи, що серед мігрантів переважають чоловіки віком до 40 років, які вважають свою роботу за кордоном тимчасовою та спрямовану на поліпшення матеріального становища їхніх сімей. Ситуація змінилася з 2017 року, коли економічна міграція ставала все більш привабливою для української молоді. Більше 60% мігрантів становлять люди працездатного віку до 40 років, з них найбільшу частку (15%) становлять молоді люди віком від 15 до 24 років. В цій віковій категорії переважну кількість становлять чоловіки (4806 осіб проти 2198 жінок).

Міжнародне співтовариство все більше визнає, що мігранти можуть зробити позитивний внесок у розвиток як у країнах-донорах, так і в країнах-реципієнтах. Наразі найбільшої актуальності набуває питання мінімізації негативних проявів та максимізації позитивів від міграційних процесів. Кожна держава розробляє свою політику регулювання тої чи іншої сфери, і особливо – процеси міграції, розробка державної політики у відповідній сфері зазвичай відбувається тоді, коли повернення є численними й активізуються або внаслідок похвалення економіки в країні походження, або в результаті кризи в країні перебування [3]. Політика повернення мігрантів є переважно недостатньо використовуваним ресурсом.

Трудова міграція є досить важливим фактором як стимулювання так і дестимулювання розвитку економіки, з одного боку міграція формує досить вагомий потік фінансових надходжень, але з іншого боку – формується залежність економіки від такого потоку, що може справляти негативний вплив на загальний розвиток економіки країни. Особливої актуальності це набуло під військової агресії, під час якої відсоток українських трудових мігрантів значно впав, але значно зросла чисельність біженців з України.

Список використаних джерел

1. Українці емігрують: як це впливає на економіку України. URL: <https://ces.org.ua/emigrate-influence/>
2. Лібанова Е.М. Зовнішня трудова міграція українців: масштаби, причини, наслідки. Демографія та соціальна економіка. 2022. № 2 (37). С. 11-26
3. Кількість імігрантів та емігрантів, Державна служба статистики України, 2021. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ds/mr/>

*Губаренко Олександр Анатолійович, Бровко Ілля Миколайович,
магістранти,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

МЕХАНІЗМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На думку фахівців, Євросоюз вже зараз в умовах воєнного стану може суттєво допомогти українському бізнесу – без залучення великих фінансових ресурсів і навіть з вигодою для європейських підприємців. Розглянемо, як саме ЄС може допомогти українському бізнесу, які саме інструменти підтримки застосувати та як вони працюють.

Для цього слід зробити дві речі [1]. Перша – поширити на Україну інструмент підтримки зайнятості, друга – профінансувати систему ваучерів. Це підвищить попит на продукцію українських компаній і дозволить їм вийти на ринок ЄС.

Як працюють ці механізми економічної підтримки Євросоюзу та як їх можна використати, щоб допомогти українському бізнес-сектору під час війни та після перемоги?

Ваучерні схеми. У ЄС є багато ваучерних схем на національному та місцевому рівнях, а також на рівні транскордонного співробітництва. Як показують опитування, у половині випадків вартість ваучерів не перевищує 10 тис євро і лише в 13% вона більша за 20 тис євро [1]. Як цей інструмент може допомогти українському малому і середньому бізнесу? Ваучерні схеми Євросоюзу можна використати для підтримки співпраці між українським бізнесом та бізнесом з ЄС. Деякі з них слід адаптувати та доповнити У-ваучерами для підтримки співпраці між малими та середніми підприємствами (МСП), які функціонують у ЄС, і наявними або новими партнерами в Україні.

Виділяють три цілі такої підтримки:

1. Короткострокова співпраця, наприклад, у вигляді придбання товарів і послуг.

2. Довгострокова співпраця, наприклад, через входження українського бізнесу в мережі міжнародного співробітництва та ланцюги створення вартості.

3. Спільні проекти у сферах дослідження, розробок, інновацій та цифровізації. Технічно У-ваучери отримуватимуть українські фізичні особи-підприємці та самозайняті особи, а кошти за їх використання виплачуватимуться підприємцям з ЄС. Умовою їх виплати останнім повинна стати співпраця з українськими бізнес-партнерами.

Також серед пріоритетних напрямів підтримки Європейського Союзу можна виділити такі [2]:

1. Експорт. Станом на зараз необхідно максимально відновити об'єми експорту основних товарів на тлі високих світових цін – зерна (у сховищах залишається близько 25 млн тонн пшениці та кукурудзи, що

перекриває внутрішні потреби у кілька разів), руди та металу. Потрібно максимально розширювати можливості для експорту залізницею в напрямку найближчих портів Польщі та Румунії, створювати так звані сухі порти, а також перевалку у неглибоководних українських портах на Дунаї.

2. Виробництво продуктів харчування. Крім закупівлі продуктових наборів за кошти Держбюджету (її необхідно продовжити для формування запасів продовольства на випадок активізації бойових дій та підтримки населення найбільш постраждалих регіонів), варто розглянути підтримання споживчого попиту шляхом запровадження регулярних виплат для громадян, що залишилися в Україні і не мають роботи (можливо, поширивши започатковану програму щомісячних виплат по 2-3 тис. грн для переселенців у західних областях на всю Україну, де це можливо).

3. Захист внутрішнього виробника і протидія імпорту. Одна з важливих причин зростання імпорту під час війни – валютний курс. Нацбанк фактично «заморозив» курс гривні станом на початок повномасштабної війни і покриває платіжний дисбаланс за рахунок резервів і зовнішніх надходжень. Наразі це рішення допомогло запобігти паніці і зберегти банківську систему, не допустити гіперінфляції.

4. Держзамовлення як необхідний чинник збереження стратегічних галузей. Головним інвестором найближчим часом буде держава, тому потрібно терміново переглянути саме принципи державного замовлення і спрямовувати їх у відповідні галузі. У сфері машинобудування та легкої промисловості (де внутрішній попит зараз практично відсутній, а експорт – надзвичайно ускладнений).

Таким чином, запорукою швидкого відновлення України є подальше проведення структурних реформ, залучення масштабної міжнародної підтримки та інтеграція в Європейський союз. Виходячи з цього, ми маємо розуміти, що в найближчі роки ми будемо дотаційною державою, де певний період часу, головним інвестором буде саме держава. І від того, які пріоритети поставить держава, залежатиме, як довго ми будемо виходити з кризи.

Список використаних джерел

1. Як ЄС уже зараз може допомогти українському бізнесу. Інструменти підтримки (Електронний ресурс). – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/17/687133/>

2. Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою (Електронний ресурс). – Режим доступу : <https://uifuture.org/publications/ukrayina-2022-yak-ne-vtratyty-svij-shans-staty-sylnoyu-derzhavoyu/>

3. Коментар Національного банку про поточний стан та перспективи економіки України (Електронний ресурс). – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-pro-potochniy-standa-perspektivi-ekonomiki-ukrayini>

УДК 336.273

*Календарь Наталія Володимирівна,
Золотарьов Микита Олександрович,
здобувачі*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В процесі розвитку та модернізації економічних процесів, в можливості впровадження інновацій завжди основну роль відіграє стан розвитку національної науки та рівень її підтримки з боку держави. Вона має визначальну роль не лише у фінансуванні фундаментальних і ризикових досліджень, але й у поширенні знань та ефектів інновацій для всього суспільства, розширюючи потенціал виробництва якісно нових товарів і послуг [1]. В кожній державі наукові здобутки і накопичені знання є суспільним благом і головним джерелом підвищення рівня життя..

Розбудова в Україні інформаційного суспільства та інноваційної економіки, повністю співпадають із заявленим вектором розвитку Євросоюзу і мають сприяти ефективній інтеграції до нього національної економіки України. Можливість країни до інноваційного розвитку фахівці оцінюють, зокрема, за показником кількості дослідників на один мільйон населення.

Рухаючись шляхом європейської інтеграції, в Україні необхідно формувати відповідну науково-технічну і освітню державну політику. Наукові дослідження та світовий практичний досвід дозволяє сформулювати основні напрями та заходи регулювання розвитку науки. За останні роки відбувалось розширення інфраструктури науки та освіти шляхом створення нових наукових та освітніх установ, а також підтримка та розвиток існуючих. Спостерігалось підвищення заробітної плати працівникам наукових та освітніх установ з відповідним збільшенням фонду заробітної плати, що виключало скорочення кількості наукових працівників і наближало її до стандартів Євросоюзу

Інтеграція вітчизняної науки і освіти у європейський та світовий простір потребує якісних змін, адже сучасне суспільство, яке пристосовується до проблем глобалізації, потребує чіткої відповіді на багато запитань і повною мірою розраховує на інноваційні наукові розробки. Такі дослідження та їх результати формуються в процесі запровадження у навчально-виховний процес вищої школи науково-технічних досягнень, новітніх технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах інтеграційного характеру.

Водночас євроінтеграція сприяє збільшенню кількості іноземних грантів на наукові дослідження та освітні програми, що призводять відпливу наукових результатів та талановитої молоді за кордон.

Аналітики відмічають, що в умовах воєнного стану науковцям, підприємцям, та політикам необхідно акцентувати увагу на здобутках та функціонуванні української науки та зосередити увагу на тих питаннях, які сприятимуть швидкому завершенню війни, а також необхідності інтеграції української науки до Європейського науково-дослідницького простору [2]. Система управління науковими дослідженнями і система організації науки в даний час мають бути суттєво реформовані.

Наразі згідно інформації експертів з питань європейської інтеграції України, основною проблемою у проведенні наукових досліджень є окупація наукових установ та закладів освіти російськими загарбниками, тимчасове переміщення науковців, обмежений доступ до обладнання, втрата наукової інформації. Від початку війни постраждала і наукова інфраструктура. Зокрема, 68 наукових установ частково пошкоджено, 2 зруйновано повністю, немає інформації про стан 9 таких установ, що розташовані на окупованій території. Також пошкоджено близько 15% дослідницької інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ.[3].

Загалом євроінтеграційні процеси підвищують значимість національних наукових інституцій. Розвиток інформаційних технологій суттєво пришвидшує як обмін знаннями, так і процес трансформації наукових ідей у дослідно-конструкторські розробки і промислові зразки. В таких умовах вітчизняні наукові центри потребують достатньої державної підтримки, на жаль наразі бюджетні ресурси є обмеженими. Система управління науковими дослідженнями і система організації науки постійно мають реформуватися.

Список використаних джерел

1. Про роль національної науки у відродженні України https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/515894_pro_rol_natsionalnoi_nauki.html
2. Важлива роль науки в умовах воєнного стану та післявоєнний період. <https://mon.gov.ua/ua/news/vazhliva-rol-nauki-v-umovah-voennogo-stanu-ta-pislya>
3. Наука у воєнний час: відбувся онлайн-захід щодо інноваційного і технологічного розвитку для здобуття перемоги та відновлення України <https://www.kmu.gov.ua/news/nauka-u-voennij-chas-vidbuvsya-onlajn-zahid-shchodo-innovacijnogo-i-tehnologichnogo-rozvitku-dlya-zdobuttya-peremogi-ta-vidnovlennya-ukrayini>

УДК 338.9

*Мозговий Владислав Володимирович, Наріжна Дарина Сергіївна,
Шапаренко Даніелла Сергіївна,*

здобувачі,

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

ПРАВИЛА ЄС ЩОДО ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Посилення правил Європейського Союзу (ЄС) щодо органічного виробництва та маркування органічних продуктів: система управління; торговий режим; правила виробництва має на меті: створити рівні умови для операторів; гармонізувати та спростити правила; підвищити довіру споживачів до органічних продуктів і органічного логотипу ЄС.

Регламент спирається на законодавство ЄС щодо виробництва та маркування органічних продуктів і розширює його сферу дії, щоб також охопити продукти, тісно пов'язані із сільським господарством, такі як пробка, сіль, ефірні олії, бавовна та вовна. Він гармонізує правила, що застосовуються до органічних операторів у країнах-членах ЄС і країнах, що не входять до ЄС, шляхом запровадження системи відповідності. Це спрощує доступ до схеми для невеликих операторів. Він переглядає правила органічного виробництва худоби та вводить правила для нових видів тварин, таких як кролики [1].

Принципи Органічне виробництво має: поважати природні системи та цикли; підтримувати і покращувати стан ґрунту, води і повітря, здоров'я рослин і тварин і рівновагу між ними; зберігати елементи природних ландшафтів; відповідально використовувати енергію та природні ресурси; виробляти широкий асортимент високоякісної продукції для задоволення попиту споживачів; забезпечити цілісність органічного виробництва на всіх етапах процесів виробництва, переробки та розподілу харчових продуктів і кормів для тварин; виключити використання генетично модифікованих організмів (ГМО) та продуктів, вироблених з або за допомогою ГМО, крім ветеринарних препаратів; обмежити використання зовнішніх входів; проектувати та керувати біологічними процесами з використанням методів, заснованих на оцінці ризику та застосуванні запобіжних та профілактичних заходів; виключити клонування тварин; забезпечити високий рівень добробуту тварин [2, 3].

Вимоги Серед іншого, органічне землеробство має: підтримувати та покращувати життя ґрунту та його природну родючість, стабільність, здатність утримувати воду та біорізноманіття; використовувати насіння і тварин з високим ступенем генетичного різноманіття, стійкості до хвороб і довголіття; вибирати сорти рослин – з урахуванням особливостей конкретних систем органічного виробництва – зосереджуючись на агрономічних показниках і стійкості до хвороб; вибирати породи тварин з урахуванням їх генетичної цінності, довголіття, життєздатності та стійкості до хвороб і проблем зі здоров'ям; займатися розведенням, адаптованим до місцевості та землею. Виробництво щобуникнути негативного впливу на навколишнє середовище та здоров'я тварин і

рослин, виробники повинні: вживати профілактичних заходів на кожному етапі виробництва, підготовки та розповсюдження, щоб: збереження біорізноманіття та якості ґрунту, запобігання появі шкідників і хвороб, контролювати ці шкідники та хвороби; вжити пропорційних і запобіжних заходів, щоб уникнути забруднення продуктами або речовинами, не дозволеними для використання в органічному виробництві. Конверсійний період якщо ферма хоче виробляти органічну продукцію, вона повинна пройти період переходу, протягом якого вона повинна управлятися відповідно до правил органічного виробництва, хоча її продукція на цьому етапі не вважається органічною. Він може виставляти свою продукцію на ринок як органічну продукцію лише після того, як цей період переходу минув і був перевірений. Крім того, харчові та кормові продукти рослинного походження, що містять лише один інгредієнт сільськогосподарської культури, можуть продаватися як конверсійні продукти за умови, що до збору врожаю пройшов 12-місячний період конверсії. Тепер це правило також застосовується до рослинного репродуктивного матеріалу (включаючи насіння рослин на будь-якій стадії росту, які використовуються для виробництва цілих рослин). Після перехідного періоду будь-яка ферма в ЄС, яка бажає перейти на органічне виробництво, повинна повністю відповідати вимогам органічного виробництва. Положення також дозволяє фермам з органічним і неорганічним виробництвом за умови, що їх види діяльності (не органічні, конверсійні та органічні) чітко та справді розділені. Атестація – оператори (наприклад, виробники, переробники та дистриб'ютори) повинні повідомляти відповідні органи влади про свою діяльність, щоб органи влади могли офіційно засвідчити, що вони відповідають правилам органічного виробництва та маркування [1].

Регламент запроваджує нову систему групової сертифікації для малих фермерів, що полегшує їм перехід на органічне землеробство. Офіційний контроль та маркування Система контролю посилюється за допомогою суворіших запобіжних заходів і надійнішого контролю ланцюга постачання на основі оцінки ризиків. В принципі, виїзні перевірки операторів проводяться раз на рік. Проте, якщо попередній контроль не виявив жодного випадку невідповідності протягом попередніх 3 років, період між фізичними перевірками на місці може бути продовжений до 2 років. Якщо контрольний орган підозрює оператора в спробі вивести на ринок несанкціонований продукт як «органічний», він повинен офіційно розслідувати дану справу.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32018R0848>
2. Novytska I. V. Analysis on the system of certification and marking for organic commodities. *Geo-management in organic agriculture: Monograph*. Podhajska, Slovensko, 2019. С. 160-170.
3. Новицька І. В. Роль упакування та маркування в просуванні органічної продукції. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Пріоритети розвитку міжнародної економічної діяльності країни в умовах глобалізації»*. Полтава: ПолтНТУ, 2017. С. 97-98.

*Нестеренко Владислав Борисович,
магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄВРОПІ

Розвиток інтеграційних процесів на сьогодні є основоположним для світової економіки. Взаємодія між об'єднаннями держав все більше стає типовою рисою глобалізації. Тож сьогодні ми маємо АСЕАН, ЕКОВАС, КОМЕСА, МЕРКОСУР, ЄС тощо.

Сам ЄС є найвідомішим інтеграційним авторитетом у нашому суспільстві. Успіхи в країнах-кандидатах на вступ до ЄС стали основою для прагнення реалізувати цей шлях для інших держав і народів. Проте до теми євроінтеграції також слід ставитися обережно, оскільки участь у Європейському Союзі, попри всі позитивні наслідки, має й негативну сторону.

ЄС є унікальною організацією, оскільки його країни-члени створили спільні інститути, яким вони делегують частину свого суверенітету, щоб рішення щодо конкретних питань, що становлять спільний інтерес, могли прийматися демократичним шляхом на європейському рівні. Таке об'єднання суверенітету ще називають «євроінтеграцією».

Однією з початкових цілей європейської інтеграції було запобігання повторенню жорстокостей Другої світової війни, і перша Конвенція ЄС 1957 року включала положення про права людини, такі як недискримінація, вільне пересування тощо.

Європейська інтеграція пройшла довгий шлях відтоді, як її вперше запропонував міністр закордонних справ Франції Робер Шуман 9 травня 1950 року. Спочатку ЄС складався лише з шести країн: Німеччини, Бельгії, Франції, Італії, Люксембургу та Нідерландів. Данія, Ірландія та Великобританія приєдналися у 1973 році, Греція у 1981 році, Іспанія та Португалія у 1986 році та Австрія, Фінляндія та Швеція у 1995 році. У травні 2004 року відбулося найбільше розширення в історії, коли до ЄС приєдналися 10 нових країн. Це розширення охопило вісім країн Центральної та Східної Європи (Чехію, Естонію, Угорщину, Латвію, Литву, Польщу, Словаччину та Словенію), а також Кіпр і Мальту. Ще одне розширення відбулося в січні 2007 року, коли Болгарія та Румунія стали державами-членами. Сьогодні ЄС складається з 27 країн із загальним населенням близько 500 мільйонів чоловік.

Ця тема є актуальною, оскільки питання вступу України до ЄС стоїть на порядку денному вже близько двадцяти років. Ідеалізація впливу участі

в цьому інтеграційному утворенні приховує від очей виснажливу й важку роботу, трансформацію, через яку мають пройти держави.

Ефективність діяльності Європейського Союзу, його економічна міць і репутація завжди були головними перевагами у виборі країн. Цінності, принципи та норми, на яких базується ЄС, мають догматичний державний устрій. Вимоги та передумови, які необхідно виконати перед вступом, дають цій асоціації значні переваги.

Тривалий і складний період змін, реформ і трансформацій призвів до повної інтеграції постсоціалістичних країн до Європейського Союзу, що потім мало значний вплив на розвиток країн-учасниць.

У цій роботі було розглянуто декілька таких станів. Одним із найкращих прикладів України була і є Польща, яка приєдналася до ЄС у 2004 році. За відносно короткий проміжок часу ця країна значно прискорила свій розвиток у різних сферах і досягла чудових результатів, що певним чином свідчить про позитивний вплив ЄС. Незважаючи на певні розбіжності та рішення щодо тієї чи іншої ситуації, серед населення Республіки Польща все ще домінують проєвропейські погляди, що свідчить про розуміння переваг членства в Європейському Союзі.

Іншим прикладом стала Греція, яка пережила серйозну економічну нестабільність на початку 2010-х років. У цій роботі проаналізовано основні причини цих криз і описано заходи, які Греція мала вжити під тиском ЄС. М'яка економічна політика грецького уряду та нерішучість вжити необхідних заходів ледь не призвели до катастрофи, яка могла мати негативні наслідки для всіх країн світу. Однак своєчасна допомога Євросоюзу запобігла найгіршим наслідкам, хоча Греції довелося заплатити за це велику ціну.

Це робить Європейський Союз наразі найуспішнішою інтеграційною структурою у світовій історії. Його відомі досягнення та досягнення широко відомі, але за ними йде наполеглива праця та самовідданість. Враховуючи цей взірцевий досвід, Україна та багато її громадян висловили бажання посісти одне з місць серед цих країн ЄС.

Список використаних джерел

1. Borchardt K. The ABC of Community Law [Електронний ресурс] / Klaus-Dieter Borchardt // Publications Office of the EU. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <https://eu.vlex.com/vid/fundamental-values-the-european-union-384292>.

2. Accession criteria [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en.

UDC 339.9

*Odynets Eva, Korshenko Vitaly, Tytenko Anastasia
students,*

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)

**DEVELOPMENT OF INNOVATIONS AND TECHNOLOGIES:
ANALYSIS OF NEW TECHNOLOGIES AND THEIR IMPACT ON THE
ECONOMY, ROLE OF INNOVATIONS IN CREATING NEW
MARKETS AND BUSINESS MODELS**

The development of innovation and technology is an integral part of today's economy. The world is witnessing a rapid development of new technologies that are changing the way we see the world and interact with it. This creates many new opportunities for businesses, as innovation and technology are considered to be key drivers of business success and economic growth. New technologies can change our approach to solving business problems and enable the creation of new markets and business models.

One of the key benefits of innovation is its impact on the creation of new markets. New technologies create opportunities for the development of markets that were previously inaccessible. For example, the development of mobile technology has led to the emergence of new markets, such as the mobile app market or the mobile advertising market [1]. Innovations also contribute to the emergence of new goods and services that were not previously possible.

In addition, innovation is an important factor in creating new business models. For example, the advent of the Internet has made it possible to conduct business online, which has opened up many new opportunities for businesses. Today, almost any company can set up its own online store and sell its goods and services online.

However, along with its benefits, innovation also brings certain risks and challenges to the economy. For example, they may lead to the replacement of jobs by technology or to a decrease in demand for certain goods and services. In addition, the development of new technologies can lead to environmental degradation and climate change.

The Internet of Things (IoT) is a technology that allows various devices that do not normally have an Internet connection to collect and exchange data with each other and with remote servers [2]. With the rapid development of this technology, new opportunities are opening up for businesses that can be used to improve efficiency and increase productivity. One of the areas where IoT can have a significant impact is in industry. Sensors and devices that are connected to the Internet can help identify problems with machines and equipment, as well as provide additional control over production processes. This will allow businesses to maintain the highest quality of products and reduce the cost of equipment maintenance and repair.

While IoT has many benefits, there are also risks and challenges associated with this technology. One of the main challenges is the issue of security and data protection, as a large number of devices that are connected to the Internet can be vulnerable to cyber-attacks.

The role of innovation in creating new markets and business models cannot be underestimated either. Companies that successfully integrate new technologies and innovations into their business processes can find new markets and customers, and increase the competitiveness and efficiency of their business. For example, companies that implement blockchain can provide more accurate tracking of supplies and product quality assurance, which can increase consumer confidence.

Another way to expand the market is to create new business models based on innovative technologies. Such models can be focused on increasing production efficiency, reducing costs, improving the quality of goods and services, or creating new opportunities for consumers [3].

For example, popular business models include those that provide access to services in a subscription format, such as Netflix, Spotify, or shared property economy models, such as Airbnb. These business models have been made possible by advances in technology and new forms of human communication.

But we should not forget that the development of technology and automation may lead to a reduction in the number of jobs in some industries, which may affect unemployment and social tensions. In addition, new technologies may lead to new challenges in cybersecurity and personal data protection.

Thus, innovations and technologies not only provide new opportunities for business development, but also have a significant impact on the economy and society as a whole. The development of innovations is becoming increasingly important in a world where rapid changes in technology, economy and culture are becoming the norm. Innovation and technology can help businesses become more competitive and succeed in new market conditions. However, it is important to consider the potential impacts of new technologies and ensure that they are used in a balanced way to maximize benefits and minimize potential negative impacts.

References

1. Internet of Things, IoT. Retrieved from: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/internet-veschej-internet-of-things-iot>
2. Поява та перспективи розвитку штучного інтелекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dut.edu.ua/ua/news-1-576-8835-poyava-ta-perspektivi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu_kafedra-shtuchnogo-intelektu
3. Європейський інститут інновацій і технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020>.

*Storozhuk Liliya, Pysanka Yaroslava, Olshevska Elizaveta,
students,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine)*

PECULIARITIES OF INTRODUCTION DIGITAL ECONOMY IN EU COUNTRIES

The modern world has already taken the first step towards a fundamentally new technological, economic and social reality. However, it is difficult to overestimate the challenges facing modern industrial society. We are talking about a change in the global socio-technological structure, the consequence of which is a complete reformatting of the systems we are used to, the formation of new social and economic strategies. At the same time, the technological paradigm is changing, management models and social norms are changing, large-scale demographic shifts are taking place. However, the problem is not that the transition to a new model of society is happening in principle.

The large-scale war of aggression of the Russian Federation against Ukraine is causing serious disruptions in Internet communication, which is a prerequisite for the stability and further development of the digital economy. Estimates show that data transmission quality has decreased by an average of 13% on fixed Internet networks and 26% on mobile networks since the start of the war (May 2022).

Ukraine has made significant progress in reducing the digital divide, increasing internet access in all areas (289% on average over the last decade, 2010-2019). At the same time, progress was uneven across territories. Kyiv has the highest level of Internet access in the country (84% of households), followed by Dnipropetrovsk and Zakarpattia regions (79% and 76%, respectively). On the other hand, Rivne region has the lowest level of Internet access, with only 49% of citizens having access to broadband. These data indicate that there is still room for improvement in the deployment of Internet networks in Ukraine. In addition, the Russian Federation is actively trying to fragment the Ukrainian digital space, for example, by moving people in the occupied territories to Russian networks (for example, by distributing Russian SIM cards). This will deprive the population of access to factual information about the war and provide a new outlet for Russian propaganda. Ukraine's efforts in this area, including the use of donated Starlink terminals, are a good step towards ensuring Internet access and the free flow of information.

Ukraine has a robust administrative service delivery system that includes advanced electronic tools for service delivery, but the war poses serious challenges. The network of Administrative Service Delivery Centers (ASCs) across the country remained largely functional and operational with Diya. Both

are based on a well-developed catalog of services, which allows maintaining the level of service provision (existing, changed or even creating new ones). However, large-scale attempts to destroy administrative data by Russian hackers; a decrease in the capacity of service providers due to a lack of workers (due to mobilization or migration).

Ukraine's digital economy was developing rapidly before the war, and the Ministry of Digital Transformation and the Ukrainian IT community accelerated their efforts since the start of the war. In 2021, Ukrainian IT exports increased by 36% compared to last year and amounted to 6.8 billion US dollars, which is 10% of the country's total exports. Meanwhile, the number of Ukrainians employed in the IT industry increased from 200,000 to 250,000 in startups, small and medium-sized enterprises, and large companies. In the first quarter of 2022, the ITC sector generated export revenue of USD 2 billion (+28% year-on-year). The war caused major disruptions to the sector, but increased international attention could open important opportunities for future development.

The war pushed the government to seek membership of the European Union, and thus access to the EU's Digital Single Market (DSM), including alignment with international rules and standards. On February 28, 2022, the European Council received Ukraine's application for EU membership, and on June 17, the European Commission published its opinion recommending that the Council accept Ukraine's candidacy. The Conclusion has a specific reference to "particularly good results" achieved by Ukraine in the field of information society and mass media (within the "Competitiveness and inclusive growth" cluster), with reference to "in-depth sectoral reform" and approximation to the EU "DSM acquis", in particular through the adoption of laws on electronic communications and the telecommunications regulator and their implementation from the beginning of 2022. There is a critical need for portable and international digital identity solutions that ensure people can prove they are who they say they are, despite losing important documents or moving across borders. The need for digital identity solutions was brought to attention as a result of the conflict in Ukraine. Internally displaced persons may lose access to their physical documents, while those who sought asylum abroad urgently need recognition of their Ukrainian identity in host countries.

To counter the crisis, the National Recovery Council of Ukraine is working on developing a digitalization action plan with an emphasis on infrastructure, public services, and the digital economy. In terms of immediate measures, while the war continues, Ukraine needs to focus on providing Internet connectivity to businesses and citizens, as well as modernizing communications and public service infrastructure. The OECD Broadband Guidelines, adopted in 2004 and revised in 2021, are a guide for policymakers and regulators to unlock the full potential of connectivity for people, businesses and government.

Наукове видання

Пріоритети розвитку міжнародної економічної діяльності країни в умовах глобалізації

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених,
27 квітня 2023 року

Відповідальний за випуск: проф. *І.Б. Чичкало-Кондрацька*

Підп. до друку 27.04.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір ксерокс. Друк різнограф.
Ум.друк.арк. – 8,75
Тираж 40 прим.

Макет та тиражування виконано у поліграфічному центрі
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
36011, Полтава, Першотравневий проспект, 24
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 3130 від 06.03.2008 р.
